

НАТО ревю

*Більш
глобальний та
збалансований
альянс*

ВЕСНА
ЛІТО
2000

Обкладинка: Графічна студія НАТО

Лорд Робертсон

3

Лист Генерального секретаря

Елінор Слоан

4

Ініціатива посилення обороноздатності: реакція на революцію у військовій сфері, яка здійснюється під проводом США

Франсуа Хайсбург

8

Стрибок вперед у справі зміцнення європейської оборони

Петер Шмідт

12

Власне європейська система безпеки й оборони:
„Віддільна, але не відособлена”?

Дієго А. Руїз Пальмер

16

Аналіз стану справ у галузі озброєнь:
еволюційна роль НАТО в озброєнні військ Альянсу

Дмитро Тренін

19

Відносини між Росією й НАТО: час виправляти стан справ

Віктор-Івес Гебалі

23

Стамбульська Харта європейської безпеки ОБСЄ

Ізабель Франсуа

27

Партнерство: одне із фундаментальних завдань НАТО в плані
безпеки

Генерал Грекорі С. Мартін

31

Нова могутність у новімрі в новому тисячолітті

Генерал-майор П'єр Сегерс & Підполковник Ерік Тірі

33

Резерви для надання нового поштовху оборонному потенціалу
Альянсу

Big pegakmora: Цього року буде опубліковано лише три випуски НАТО ревю: весна/літо 2000 року, літо/осінь 2000 року та зима 2000/2001 року

Редактор: Вікі Нільсен

Помічник з видавничих питань: Фелісіті Бріз

Оформлення: Графічна студія НАТО

Цей часопис видається під керівництвом Генерального секретаря НАТО, має сприяти конструктивному обговоренню питань, пов'язаних з Атлантичним регіоном. Тому статті не обов'язково відбивають офіційну думку чи політику окремих урядів держав - членів Альянсу або НАТО в цілому.

Статті можна передруковувати після згоди редактора з посиланням на часопис "НАТО Ревю" та зазначенням авторів статей.

"НАТО Ревю" періодично видається англійською мовою, а також голландською, грецькою, датською, іспанською, італійською, німецькою, норвезькою, польською, португальською, турецькою, угорською, французькою та чеською. Раз на рік виходить ісландською. Час від часу часопис друкується також російською та українською мовами.

Часопис "НАТО Ревю" та інші видання НАТО можна одержати на веб-сторінці НАТО: www.nato.int

Замовлення на безкоштовне отримання часопису англійською та українською мовами чи будь-яких інших видань НАТО надсилайте, будь ласка, за адресою:

Україна, 04119, м. Київ
вул. Мельникова, 36/1
тел.: 380 (44) 246-86 16
380 (44) 246-86 17
факс: 380 (44) 246-86 22

E-mail: nidc@ukrpack.net

ISSN 0255-3813

Документальний догадок

- Д1 Засідання Північноатлантичної ради на рівні міністрів закордонних справ 15 грудня 1999
- Д6 Засідання Комісії Україна–НАТО на рівні міністрів закордонних справ, 15 грудня 1999
- Д7 Засідання Ради євро-атлантичного партнерства на рівні міністрів закордонних справ, 16 грудня 1999
- Д8 Засідання Північноатлантичної ради на рівні міністрів оборони, 2 грудня 1999
- Д11 Засідання міністрів Комітету оборонного планиування та Групи ядерного планиування, 2 грудня 1999
- Д12 Засідання Комісії Україна–НАТО на рівні міністрів оборони, 3 грудня 1999
- Д13 Засідання Ради євро-атлантичного партнерства на рівні міністрів оборони, 3 грудня 1999
- Д13 Видатки на оборону в країнах НАТО за 1975–1999 pp.

НАТО в фокусі

25 Новий Постійний представник від Греції

34 Алжир приєднується до Середземноморського діалогу

Альянс має стати більш дієздатним та збалансованим

Північноатлантичному альянсу виповнилося п'ятдесят років. Цей факт уже сам по собі є великим досягненням, що свідчить про життєздатність та актуальність цієї організації. Проте особливо вражає широкомасштабна й актуальні програма заходів, що її розгорнуло НАТО на порозі ХХІ століття, починаючи від розширення НАТО, програм партнерства та співпраці, розвитку відносин між Альянсом, Росією, Україною та країнами Середземноморського регіону і закінчуєчи операціями НАТО на Балканах. У комплексі ця програма виглядає наїзничайно масштабною, але водночас вона чітко свідчить про життєво важливу роль НАТО у створенні системи європейської безпеки на майбутнє.

Однак для підтримання ефективності НАТО ми повинні й надалі зміцнювати основу Альянсу, а саме: нашу боєздатність. У непередбачуваному сьогодні середовищі життєво необхідним у плані безпеки, як і раніше, є гарантування такого стану справ, коли наші збройні сили є належним чином озброєними й можуть дієво виконувати усі поставлені перед ними завдання.

Подій у Косовому є ілюстрацією того, наскільки важливо це правильно зрозуміти. Військові сили НАТО виконали широке коло завдань, починаючи від надання гуманітарної допомоги біженцям та здійснення низки військово-повітряних операцій і закінчуючи наземними операціями, що їх нині розгорнуто у Косовому. Це свідчить про масштабність тих завдань, які стоять перед нашими силами у ХХІ столітті. І наші збройні сили

мають бути відповідним чином підготовленими та озброєними, щоб бути в змозі виконувати ці завдання. Ми повинні тяжко працювати й робити все для того, щоб у нас не залишалося сумнівів, що всі члени Альянсу зможуть не тільки поодинці ефективно проводити відповідні операції, але й будуть у змозі ефективно здійснювати їх спільними зусиллями.

Ініціатива посилення обороноздатності Альянсу, яку було започатковано на Вашингтонському саміті, є великим кроком вперед у вірному напрямку. Цей проект сприятиме забезпечення такового стану справ, коли усі країни-члени НАТО зроблять внесок у розробку ключових технологій та суттєво необхідних озброєнь. Це також поліпшить оперативну сумісність збройних сил країн-членів Альянсу та країн-партнерів НАТО. Ми повинні вдатися до впровадження змін уже сьогодні, щоб бути готовими до непередбачуваних завтрашніх подій. Як Генеральний секретар НАТО я вважаю одним із своїх пріоритетних завдань докладання всіх зусиль, щоб забезпечити успішну реалізацію цієї ініціативи.

Ця ініціатива також сприятиме реалізації її одного важливого проекту, що зараз на стадії розробки, а саме: становленню власне Європейської системи безпеки й оборони (ЄСБО). Європа прийняла рішення стосовно посилення своєї обороноздатності, щоб краще відігравати ту роль у збереженні миру й безпеки, яка відповідала б її економічній могутності. НАТО завжди готове надати підтримку в цьому процесі, використовуючи свої сили для проведення операцій під керівництвом європейських країн. У результаті такого підходу Альянс стане більш збалансованим, в ньому помітно зросте роль європейських країн-членів НАТО.

Ці зусилля є вирішальними. Обидві ініціативи є запорукою того, що Альянс і надалі залишиться обороноздатним. Завдяки ним будуть більш справедливо врівноважені функції й обов'язки задля побудови більш зрілого трансатлантичного зв'язку, що відображатиме нове середовище в плані безпеки. А разом ці ініціативи зміцнять потенціал НАТО задля ефективного подолання складних проблем нового тисячоліття та створення безпечної середовища для прийдешніх поколінь.

Генеральний

Лорд Робертсон

Ініціатива посилення обороноздатності: реакція на революцію у військовій сфері, яка здійснюється під проводом США

Д-р Елінор Слоан

Управління стратегічного аналізу штабу національної оборони Канади

Ініціативу посилення обороноздатності було спочатку задумано як захід, що має забезпечити ліквідацію зростаючого розриву в плані новітніх технологій між Сполученими Штатами Америки та рештою країн—членів НАТО. Але за час, що пройшов з моменту появи цієї ініціативи у квітні 1999 року, її було розширене за рахунок включення доктрини та організаційних складових майбутніх військових операцій, зокрема пояснення необхідності розгортання таких сил, що є мобільними та спроможними до ведення тривалих бойових дій. Перебираючи на себе цей мандат, який є ширшим за своїм змістом, ініціатива посилення обороноздатності виходить за рамки попередніх ініціатив, зокрема програми стандартизації НАТО, і є спробою відреагувати на революцію у військовій сфері, що здійснюється під проводом США. Її успіх є вирішальним для змінення «європейських підвалин» НАТО та збереження військово-політичної життєздатності Альянсу.

Реактивний літак-невидимка F-117 скидає бомбу з лазерним наведенням типу "пейзаж" під час тренувальної вправи.
@ Рейтер

Pеволюцію у військовій сфері (PBC) можна описати як важливі зміни в характері ведення війни, що відбулися під впливом нововведень у застосуванні передових технологій, які у поєднанні з докорінними змінами у військовій доктрині, а також в оперативній та організаційній концепціях, по суті, привели до змін у самому характері ведення бойових операцій.⁽¹⁾ До нових військових технологій, що стали невід'ємною частиною PBC, належать боєприпаси прицільного наведення з високоточним влученням, безшумне ведення бою з метою демонстрації військової сили, передові методи збору розвідувальних даних, системи стеження та розвідки для поліпшення орієнтації у бойовому просторі, а також передові системи командування, управління, зв'язку та комп'ютерного обрахування для збільшення контролю над бойовим простором.

Ключові зміни в плані доктрини зосереджені на питаннях оперативної сумісності різних видів збройних сил та на проведені багатонаціональних операцій, бойових дій на узбережжі, веденні бою без лінії фронту із застосуванням техніки високоточного влучення та менших за чисельністю, але значно більш мобільних і гнучких наземних сил, за якими, однак, зберігається спроможність завдавати ураження високого ступеня. Організаційні зміни зосереджені на відмові від великих армій на користь менших за чисельністю, але значно ліпше підготовлених, капіталомістких професійних збройних сил, в яких військові підрозділи перебуватимуть під командуванням більш децентралізованого органу, що розробляє рішення, і які таким чином можна пристосувати для виконання специфічних завдань.

PBC здійснюється під впливом багатьох чинників, серед яких можна назвати:

- ◆ Прогрес у сфері військових технологій, зокрема в комп'ютерах, телекомунікаціях, датчиках, боєприпасах прицільного наведення, який в свою чергу спонукається інформаційною революцією у цивільній сфері.
- ◆ Скорочення бюджетів на оборону, що привело до стрімкого скорочення чисельності військових сил у західних країнах після закінчення холодної війни.
- ◆ Необхідність, що виникає внаслідок впливу цих чинників, у якісних поліпшеннях з метою компенсації скорочень чисельності сил.

- ◆ Стратегічне середовище, для якого, на відміну від ситуації, що існувала за часів холодної війни, характерні непередбачувані загрози та ризики, які, ймовірно, не дають змоги мати достатньо часу на проведення мобілізації, а інколи його взагалі немає.
- ◆ Внаслідок цього виникає потреба у таких силах, які в змозі швидко відреагувати на широкий спектр усебічних сценаріїв виникнення регіональних конфліктів.
- ◆ Жорсткі вимоги стосовно допустимості людських втрат в західних країнах.

Збільшення розриву в сфері технологій та військового потенціалу

Операція "Елад форс" (Сила Альянсу), що проводилася весною 1999 року як у самому Косовому, так і навколо нього, продемонструвала, що європейські країни—члени НАТО мають дещо обмежений потенціал в окремих сферах PBC. Понад 70 відсотків розгорнутої у Косовому вогневої могутності належало американцям. Лише окремі європейські країни—члени НАТО мали у своєму розпорядженні бомби з лазерним наведенням, і тільки Велика Британія змогла надати крилаті ракети.⁽²⁾ Лише 10 відсотків військових літаків європейських країн спроможні здійснювати

високоточне нанесення бомбових ударів⁽³⁾, а з європейських членів НАТО лише Франція могла завдавати бомбові удари з великої висоти за нічних умов.⁽⁴⁾ І тільки Сполучені Штати Америки змогли надати стратегічні бомбардувальники та літаки-невидимки для демонстрації сили. Європейським членам Альянсу також критично бракувало літаків для здійснення розвідки та стеження.

Американський
винищувач-
бомбардувальник
F-16 наближа-
ється до літака-
заправника KC
135 для заправки
у небі над
Албанією під час
військово-
повітряної
кампанії
у Косовому
23 липня 1999
року.
© Бельга

Євро-
пейські члени
НАТО нині вжива-
ють заходів, щоб від-
реагувати на РВС. Во-
ни планують протягом
наступних кількох років
збільшити запаси своїх засо-
бів ураження високоточного
влучення, невидимих та безшум-
них видів озброєнь, підняти рівень
поінформованості щодо бойового
простору та засоби контролю над ним,
а також переходятять на принципи мо-
більності та демонстрації сили, які мають
стати керівними доктринаами для транс-
формації їх збройних сил. Саме НАТО вже
вдалося до окремих заходів у плані адаптації
своєї об'єднаної військової структури командуван-
ня до умов безпеки, що склалися в період після закін-
чення холодної війни, розробивши концепцію Багатона-
ціональних об'єднаних оперативно-тактических сил з метою
збільшення своїх можливостей реагування на ті ризики й
загрози, що існують тепер у плані безпеки.

Але, за винятком цих заходів, збройні сили європейських
країн—членів НАТО не запроваджують з достатньою
швидкістю передові технології у своїх військових системах,
щоб таким чином подолати зростаючий інженерно-тех-

нічний розрив між

збройними силами

США та їх європейських
партнерів. Цей розрив став

очевидним при наймені з часу війни
у Перській затоці, але операція НАТО у

Косовому та навколо нього в 1999 році ще
більш висвітлила його. Переїзда Америки в ін-

формаційних системах стала причиною усклад-
нень у здійсненні зв'язку між американцями та їх єв-

ропейськими союзниками. Члени Альянсу також
зіткнулися з проблемами у здійсненні спільного розгорта-
ння, розпізнавання цілей та сумісності озброєнь.⁽⁵⁾ Єв-
ропейським членам Альянсу також бракує поступу в пла-
ні перебудови своїх збройних сил. І хоча збройні сили
Європейського союзу мають у своєму складі майже два
мільйони чоловік (порівняно з 1,45 мільйона у США), під
час проведення військової кампанії в Косовому вдалося
набрати лише половину тієї кількості належно озброєних
та підготовлених професійних військовослужбовців, які
знадобилися на той час.

Збільшення розриву частково пояснюється суттєвим скро-
ченням бюджетів на оборону в західноєвропейських
країнах. Після закінчення холодної війни члени НАТО
скоротили свої видатки на оборону приблизно на 25% в
реальному вимірі. Внаслідок цього на європейські краї-
ни—члени Альянсу припадає менш ніж третина загальних
видатків НАТО на військову техніку. Ще більш важливо
звернути увагу на те, яким чином використовується реш-
та коштів, і тоді стає зрозумілою причина зростання тако-
го розриву. Сполучені Штати Америки витрачають при-
близно у два з половиною рази більше коштів на наукові
дослідження й розробки ніж усі інші члени НАТО разом.
Вони ще більш активно й наполегливо добиваються впро-
вадження революційних нововведень у комп'ютерні прог-
рами, засоби зв'язку, датчики та тилове забезпечення, щоб
надоложити те, що було втрачено в зв'язку зі скро-
ченнями особового складу та військової техніки. В результаті,
незважаючи на те що "європейські країни витрачають на
оборону дві третини тієї суми, яку витрачають на оборону
Сполучені Штати Америки, вони не мають у своєму розпо-
рядженні навіть двох третин того військового потенціалу,
який мають Сполучені Штати Америки".⁽⁶⁾

Від чого залежить життєздатність Альянсу в майбутньому

Розрив між Сполученими Штатами Америки та європей-
ськими членами НАТО в плані сучасних технологій та вій-
ськового потенціалу може мати в майбутньому негативні

[5] Колін Кларк. "Компанія у
Косовому висвітлила
вузькі місця в плані
оперативної сумісності
членів Альянсу". Військові
новини (Defense News),
16 червня 1999 року.

[6] Висловлювання лорда
Робертсона: наводиться
за цитатою у публікації
Тома Буркела «НАТО
обирає своїм наступним
керівником британця». Інтернешнл Геральд
Трайбл (International
Herald Tribune),
5 серпня 1999 року.

наслідки. Найголовнішим з них є те, що європейські військовики незабаром будуть не в змозі проводити військові операції пліч-о-пліч з американськими через «їхню інженерно-технічну відсталість». Проблеми сумісності були на порядку денного Альянсу з моменту його заснування. Становище на сьогодні змінилося лише в тому, що досягнення США в сфері засобів зв'язку, обробки даних та зброї високоточного наведення вийшли нині на такий рівень, що «повністю затъмарили» щодо цього досягнення європейських членів Альянсу і ставлять під сумнів їх спроможність діяти разом⁽⁷⁾.

Цей розрив може також породити нову напругу всередині самого Альянсу, підірвавши його згуртованість. Напруга може виникнути тоді, коли європейські армії, за визначенням, опиняться в такому становищі, коли вони дедалі більше відповідатимуть за виконання небезпечних завдань, що передбачають залучення великого за чисельністю особового складу і можуть привести до значних втрат живої сили, тоді як Сполучені Штати Америки відповідатимуть за матеріально-технічне забезпечення із заличенням високих технологій, перенесення вогню, збір розвідувальних даних та забезпечення могутності у повітрі. Такий розрив також може підняти низку питань стосовно розподілу подібних тягарів та посилити взаємне нездоволення в результаті того, що європейська безпека дедалі більше залежатиме від США саме в той час, коли від європейських країн очікується більше дій, спрямованих на зміцнення власної безпеки.

Ще більш значимим є те, що розрив у плані технологій та військового потенціалу може в кінцевому підсумку привести до втрати політичного й військового значення Північноатлантичним альянсом. В той час як розбіжності в плані військового потенціалу не стали на заваді успішному проведенню операцій у Боснії та Герцеговині чи навіть у Косовому, багато спеціалістів, однак, вважають, що збройні сили європейських країн навряд чи зможуть надавати достатньо допомоги за більш складних умов ведення бойових операцій. Парадокс полягає в тому, що чим суровішею стає загроза спільним інтересам Сполучених Штатів

Америки та європейських країн, тим менш імовірним є те, що на цю загрозу відреагує справжня коаліція у складі США та їх європейських союзників. Подальша політична та військова підтримка Альянсу з боку Сполучених Штатів Америки зрештою залежатиме від спроможності європейських країн—членів НАТО робити вагомий внесок у спільні операції. Ось чому, ні в якому разі не замінюючи НАТО якоюсь іншою структурою, для збереження життєздатності Альянсу в майбутньому необхідно надати новий поштовх зміцненню військового потенціалу європейських країн.

Погоджуючись з таким підходом, відразу ж після завершення кризи у Косовому керівники європейських країн знову підтвердили свою відданість справі побудови власне Європейської системи безпеки й оборони (ЄСБО). У червні 1999 року вони призначили Хав'єра Солану, колишнього Генерального секретаря НАТО, на нещодавно створену посаду Верховного представника Європейського союзу з питань спільної зовнішньої політики та безпеки, доручивши йому очолити цю кампанію. Вони також прийняли рішення щодо злиття Західноєвропейського союзу (ЗЕС) з Європейським союзом (ЄС) до кінця 2000 року та щодо перетворення Європейського корпусу в сили швидкого реагування. На саміті у Гельсінкі, що відбувся у грудні 1999 року, керівники ЄС зійшлися на тому, що до кінця 2003 року слід створити корпус швидкого реагування чисельністю від 50 000 до 60 000 тисяч військовослужбовців під безпосереднім контролем ЄС.

Незважаючи на всі ці кроки, більшість аналітиків та державних діячів сходяться на тому, що створення більш міцної системи європейської безпеки й оборони залежатиме не стільки від інституційних змін, скільки від модернізації військ для того, щоб можна було відповісти потребам нового стану міжнародної безпеки. ЄСБО — це саме по собі нічого не значуще поняття, якщо воно не поєднується зі зміцненням військового потенціалу. Певною мірою це означає, що окремі члени Європейського союзу тепер повинні збільшити видатки на оборону. Але навіть важливішим є те, що відтепер більшість членів ЄС будуть витрачати свої оборонні бюджети на різні заходи.

Французький
гелікоптер
сухопутних військ
типу «Лум»
викочується із
транспортного
літака
українського
виробництва
«Антонов» на
Петровецькому
летовищі поблизу
Скоп'є в колишній
Югославській
Республіці*
Македонія.
8 грудня 1998
року.
@ Бельга

* Туреччина визнає
Республіку Македонію
за її конституційно
назвою.

[7]
Марк Роджерс: «Рушійна
сила Альянсу НАТО
рухтається слідом за
Сполученими Штатами».
Спеціально доповідь у
міжнародному огляді
стану оборони (IDR
Special Report),
1 грудня 1998 року.

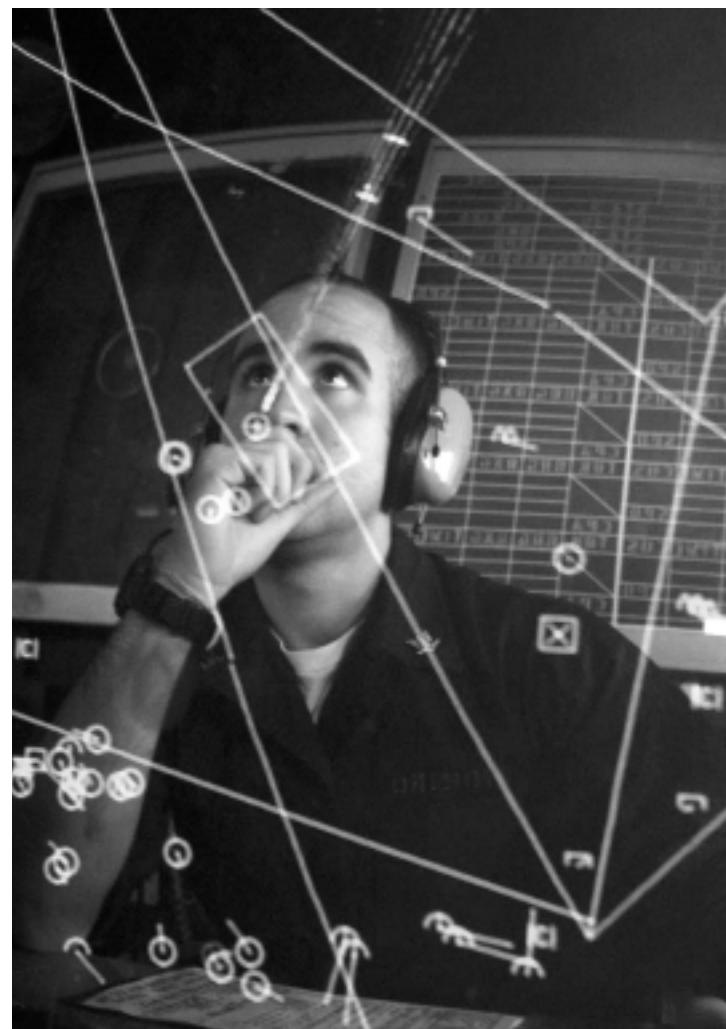
Ліквідація розриву за допомогою Ініціативи посилення обороноздатності

Саме тут Ініціатива посилення обороноздатності, яка є одним із найбільш знаменних результатів Вашингтонського саміту НАТО, що відбувся у квітні 1999 року, має відігравати ключову роль. Метою цієї Ініціативи є забезпечення такого стану справ, коли Альянс зможе ефективно проводити операції з усього спектра місій, які він виконує нині і, можливо, виконуватиме у майбутньому, починаючи від реагування на гуманітарні катастрофи, проведення операцій з підтримки миру і закінчуючи веденням бойових дій високої інтенсивності щодо захисту території Альянсу.

Ініціативу посилення обороноздатності було спеціально розроблено з тією метою, щоб вирішувати саме ті проблеми, які пов'язані з необхідністю для Альянсу розвивати свій військовий потенціал і таким чином ефективно реагувати на ті виклики, з якими, ймовірно, НАТО зіткнеться у найближчі роки й десятиліття. В Ініціативі увагу зосереджено на поліпшенні оперативної сумісності збройних сил країн—членів Альянсу і визначається мета щодо зміцнення військового потенціалу НАТО в таких напрямках: готовність до передислокації та мобільність збройних сил НАТО, спроможність до ведення тривалих бойових дій та підтримання належного матеріально-технічного забезпечення, неураженість, спроможність до ефективного ведення вогню та наявність інформаційних систем для забезпечення командування й управління військами.

Ці напрямки зосередження зусиль є відбиттям ключових інженерно-технічних, доктринерських та організаційних складових революції в військовій сфері:

- ◆ *Готовність до передислокації* найліпшим чином підвищується за допомогою інвестицій у морські та повітряні перевезення та завдяки реорганізації сил у менші, мобільніші підрозділи, оснащені легшою за вагою зброєю, яка, однак, має високий ступінь ураження (у багатьох випадках це має бути зброя високоточного наведення).
- ◆ *Здатність до ведення тривалих бойових дій* значною мірою залежатиме від застосування передових технологій у галузі матеріально-технічного забезпечення.
- ◆ *Ефективне ведення бою* вимагає різних систем сучасних зброянь, що відповідають досягненням РВС, починаючи від засобів ураження з високоточним наведенням та систем стеження й розвідки у будь-яку погоду та закінчуючи штурмовими гелікоптерами й літаками-невидимками. Це також вимагає дотримання оперативної сумісності цих систем для всіх видів збройних сил, щоб можна було полегшувати процес проведення спільних та багатонаціональних операцій, які є основою революції в військовій сфері.
- ◆ *Неураженість* передбачає заходи щодо захисту військ від можливого застосування зброї масового знищенння.
- ◆ І нарешті, найсучасніші, оперативно сумісні та готові до передислокації й розгортання *інформаційні системи* для

Відображення американського моряка на екрані радара в центрі зв'язку та управління на борту корабля військово-морських сил США "Філіппін Сі" під час кампанії у Косовому, 27 березня 1999 року. @ Рейтер

забезпечення командування й управління військами є ключовими складовими РВС, які також є суттєво необхідними для зміцнення військового потенціалу.

Вирішальна ініціатива для Альянсу

Таким чином, здатність до передислокації й розгортання, тривалого ведення бойових дій, ефективне ведення вогню, неураженість та управління військами є не лише основними напрямками зосередження зусиль в плані Ініціативи посилення обороноздатності. Вони є також ключовими елементами революції в військовій сфері. Адже Ініціативу посилення обороноздатності можна розглядати як програму дій в рамках РВС. В такому разі вона є основою не лише для поліпшення військового потенціалу збройних сил європейських країн та зміцнення "європейських підвалин" НАТО, але й для забезпечення подальшої військово-політичної життєздатності Північноатлантичного альянсу.

Питання стосовно того, чи буде успішно реалізована Ініціатива посилення обороноздатності, поки що залишається відкритим. Але одна річ є певною: якщо ця Ініціатива зрештою не приведе до конкретного поліпшення європейської складової у розстановці сил в НАТО, то життєздатність трансатлантичного зв'язку у більш віддалений перспективі стане об'єктом зростаючого тиску з боку Конгресу США, який дедалі більш скептично сприйматиме зобов'язання європейських країн іти в ногу з революцією у військовій сфері.

Стрибок вперед у справі змінення європейської оборони

Франсуа Хайсбург

Керівник Женевського Центру політики у сфері безпеки

Останні кроки в напрямку вироблення спільної політики у сфері європейської оборони й безпеки та європейської обороноздатності, що є «віддільними», але не відособленими» від НАТО, викликали багату дискусій. Було висловлено занепокоєння, що це може привести до роз'єдання європейської безпеки та безпеки інших країн—членів НАТО, до дублювання зусиль та потенціалу, а також до дискримінації тих членів Альянсу, що є членами Європейського союзу.

Франсуа Хайсбург вважає, що ми повинні вийти за межі звичкої риторики. На обговорення винесено складні питання, проте між підходами ЄС та НАТО немає нічого такого, що було б абсолютно несумісним. Насамперед для Європи нині існує нагальна потреба надати поштовху розвитковії оборонного потенціалу, якщо вона не хоче в майбутньому обмежуватися зручною, проте вузькою для себе функцією простого реагування на проблеми безпеки й оборони.

Майже на 50 років ущухла свого часу дискусія з питань європейської оборони, коли раптом стрімко почала розвиватися, несучи із собою величезні потенційні наслідки для НАТО в цілому. По-перше, в середині 1998 року британський уряд вирішив, що для поліпшення стану європейської обороноздатності необхідно скористатися рамками Європейського союзу. Це означає зовсім новий підхід, який за значенням можна порівняти хіба що з вченням Коперника: врешті-решт, однією з причин невдачі, якої зазнали спроби створити Європейське співтовариство у справах оборони на початку 50-х років, була саме відмова британців узяти участь у такій структурі.

По-друге, французький уряд серйозно поставився до цієї різкої зміни курсу з боку британців. Під час їх двосторонньої зустрічі епохального значення, що відбулася в містечку Сен-Мало у грудні 1998 року, обидві сторони схвално поставилися до ідеї британської сторони щодо змінення оборонного потенціалу, підкресливши разом з тим роль Альянсу в цілому.

По-третє, разюча нездатність європейських країн зробити належний внесок у проведення військово-повітряної кампанії в Косовому полегшила ініціаторам процесу, розпочатого в Сен-Мало, здобути політичну підтримку. У Кельні (червень 1999 року) та у Гельсінкі (грудень 1999 року) 15 країн—членів Європейського союзу винесли

Президент Франції Жак Ширак (у центрі), прем'єр-міністр Люнель Жостен та його британський колега Тоні Блейер обмінюються потиском рук наприкінці історичної зустрічі в Сен-Мало, що у Франції. 4 грудня 1998 року. @ Бельга

на порядок денний питання поліпшення обороноздатності взагалі та демонстрації сили в цілому, водночас просувнувши вперед ідею створення міжурядової структури ЄС для вирішення питань оборони. Традиційний нейтралітет окремих країн—членів Європейського союзу не став перешкодою на шляху розгортання цього надзвичайно динамічного процесу.

Паралельно, на Вашингтонському саміті НАТО у квітні 1999 року, керівники країн—членів Альянсу підтримали подальший розвиток власне Європейської системи безпеки й оборони, що є "віддільною, але не відособленою", водночас виступивши зі своєю власною Ініціативою посилення обороноздатності.

Європейські проблеми мають вирішуватися європейцями

Щоб належним чином оцінити наслідки таких змін у підходах, варто пригадати, чим, по суті, є європейські проблеми, коли мова йде про обороноздатність та про особливий характер оборони. Ці проблеми виникають не через нестачу загальних видатків на оборону. Європейські країни—члени НАТО витрачають близько 60% від тієї суми, яку витрачають на потреби оборони Сполучені Штати Америки. За винятком Великої Британії та Франції, які мають певні зобов'язання перед деякими країнами Перської затоки та Африканського континенту, європейські країни—члени Альянсу в цілому не несуть колективних зобов'язань в сфері оборони поза межами території країн, що входять до НАТО. Сполучені Штати Америки, навпаки, несуть істинно глобальну відповідальність в плані оборони. В контексті становища, що склалося після холодної війни, 60% повинні більш ніж в достатній мірі відповідати тим потребам, що виникають у зв'язку з непередбачуваними обставинами як в межах самого Європейського союзу, так і на його околицях. Врешті-решт, ця цифра становить одну п'яту частину військових видатків усього світу!

І навпаки, незважаючи на те, що сума видатків на оборону в європейських країнах—членах НАТО становить 60% від суми видатків на оборону в США, у них немає навіть 60% того військового потенціалу, який мають Сполучені Штати Америки. Саме це й висвітлила з такою виразністю кампанія у Косовому. Більшість європейських країн—членів НАТО мають таку структуру оборонного бюджету, яка не відповідає вимогам часу, що настав після закінчення холодної війни. Якщо взяти разом чисельність регулярних військ бойового призначення європейських країн—членів НАТО, то вона становить 2,4 мільйона особового складу, що на один мільйон більше ніж у Сполучених Штатах Америки, які несуть глобальну відповідальність. Проте видатки на військове спорядження та вогневу могутність становлять 11 000 доларів США в перерахуванні на кожного солдата в Європі, тоді як у США цей показник становить 36 000 доларів США на кожного солдата.

Тобто, для європейської системи оборони характерна, з одного боку, занадто велика військова структура територіального базування, а з іншого боку, занадто мала вогнева міць тривалої дії, яку можна було б завжди застосувати у разі необхідності. Лише кілька країн, зокрема Велика Британія і Франція, виділяють таку частку своїх оборонних бюджетів на розвідку цілей, проведення операцій та матеріально-технічне обслуговування, яка майже наближається до аналогічного показника в США (58%). Якби країни Європейського союзу загалом перебрали найліпші європейські підходи (що нині впроваджуються у Великій

Британії), то сума коштів, які виділяються щороку на наукові дослідження й розробки та на військове спорядження, сягнула б із 34 мільярдів до 48 мільярдів євро, при цьому не відбулося б ніякого збільшення загальної суми видатків на оборону.

Відповідна нестача можливостей майже автоматично призводить до обмеження відповідальності, коли справа стосується планування й проведення військових операцій. Лише ті учасники цього процесу, хто в змозі запропонувати переконливий військовий потенціал, можуть розраховувати на дійову розробку стратегії замість того, щоб обмежуватися виконанням корисної, проте занадто звуженої пасивної функції.

Європейцям необхідно поліпшити ефективність своїх оборонних видатків, поєднавши різні підходи: шляхом визначення цілей, що стоять перед збройними силами (це й було зроблено на саміті ЄС в Гельсінкі в плані здатності військових демонструвати силу); поліпшення структури бюджетів (за так званими "вхідними критеріями") та об'єднання ключових військових засобів (те, що французи називають терміном "взаємодопомога"), наприклад, військово-транспортних засобів, для того щоб скоротити накладні витрати та нестачу, які є неодмінним атрибутом збройних сил суто національного призначення.

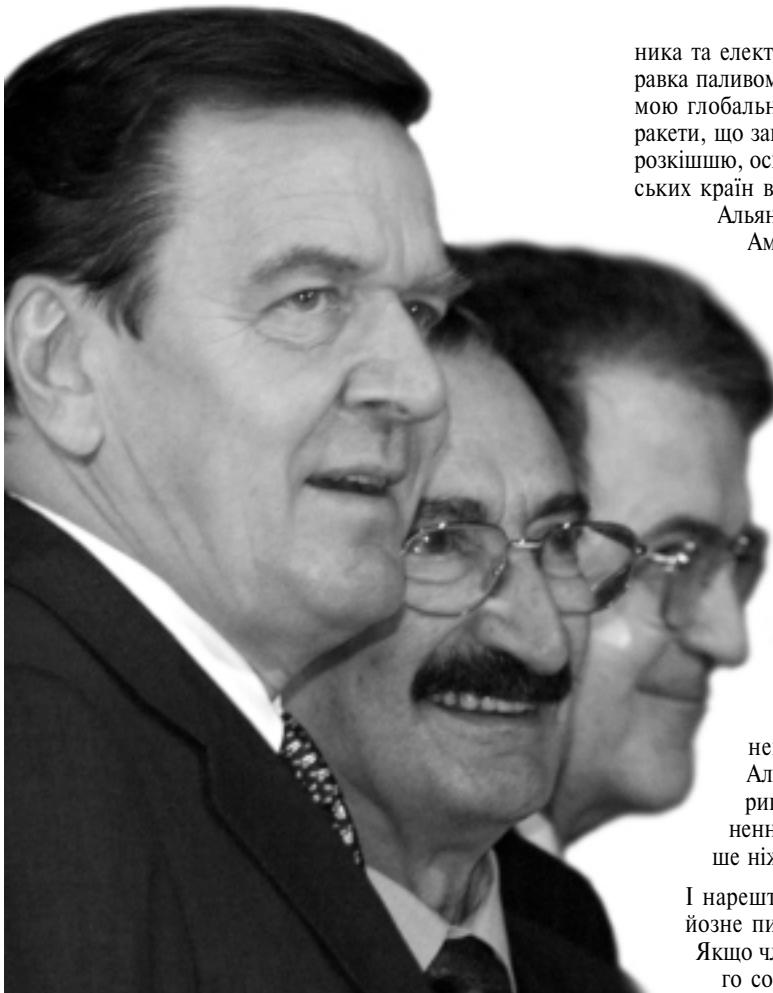
Це, по суті, європейська проблема на відміну від тієї проблеми, що стоїть перед Альянсом в цілому. Хоча політика та видатки США в сфері оборони є далеко не ідеальними, однак в них немає тих вад, від яких страждає Європа. Ось чому існує потреба в першу чергу вратися до європейських інституціональних рамок, бажано могутніх за характером, наприклад, до такої структури, як ЄС, а не до Західноєвропейського союзу, увага якого зосереджена на вирішенні лише одного питання і який в політичному сенсі є менш значущим. НАТО зможе допомогти в цьому завданні реалізації Ініціативи посилення обороноздатності, однак ключ до розв'язання проблеми лежить в самій Європі, а не в НАТО.

Практичний досвід свідчить про таку логіку подій: за десять років, що минули після закінчення холодної війни, процес планування та аналізу оборони НАТО не привів до кардинальних змін в роздутих європейських військових структурах, успадкованих з часів холодної війни. Реформа, що мала місце, була здійснена, по суті, через впровадження заходів в національних масштабах. Проте визначення військових цілей, встановлення критеріїв результативності та об'єднання майна вимагає багатосторонніх рамок. Единий вибір, що несе в собі достатньо політичної ваги та спрямованій на подолання вузьких місць в структурі європейської оборони, лежить через Європейський союз, який має широку базу та глибоке коріння.

Пишномовність, що завдає шкоду

Було б страшним марнотратством, якби цей життєво необхідний процес реформ привів до протилежних від задуманих результатів, тобто якщо б він ослабив Альянс замість того, щоб зробити його міцнішим. Слід уникати будь-якого відчуження, що може виникнути між європейськими та північноамериканськими членами Альянсу внаслідок зміцнення спільнотої європейської політики з питань безпеки й оборони. Незважаючи на позитивну атмосферу, що панувала на Вашингтонському саміті, та гарні слова, які там лунали, виник серйозний ризик непорозуміння під час дискусії з питань європейської оборони, коли неодноразово лунали заяви з приводу дублювання зусиль, розмежування суто європейської

(зліва направо)
Канцлер
Німеччини
Герхард
Шрєдер,
прем'єр-міністр
Туреччини
Бюлент Ечевіт та
президент
Комісії
Європейського
союзу Романо
Проді на саміті
ЄС у Гельсінкі,
Фінляндія, під
час якого
Туреччина
здобула статус
країни, що може
претендувати в
майбутньому на
членство в ЄС.
11 грудня
1999 року.
© Рейтер

оборони та оборони в рамках НАТО, а також дискримінації стосовно тих членів Альянсу, які не входять до Європейського союзу. Така риторика, що посідала чільне місце до грудня 1999 року, завдавала шкоди, тому що привертала увагу до ризиків та негативних перспектив замість того, щоб висвітлювати позитивні явища. Але навіть більш серйозним наслідком є те, що складається враження, нібито усі три аспекти процесу реформ за свою суттю і однаковою мірою є негативними. Проте більш уважний аналіз цього процесу чітко доводить, що насправді це зовсім не так.

Дублювання. Якщо дублювання за своєю суттю є негативним процесом, так би мовити *ad absurdum*, то тоді Європі взагалі не потрібен свій власний оборонний потенціал, оскільки Європа може запропонувати дуже мало того, чого б не було устало в Сполучених Штатах Америки. Очевидно, що певною мірою дублювання є необхідним! У рамках НАТО можна було б з користю обговорювати лише критерії оцінювання того, наскільки корисним чи шкідливим є характер дублювання в конкретних сферах. Більше того, дублювання не повинно розглядатися лише як дискусія між США та Європою. Проблеми дублювання, мабуть, більш гостро стоять в контексті європейських країн, ніж в контексті відносин між європейцями та американцями. В результаті цього в Європі на сьогодні є, певне, надто багато солдатів та окремих видів військової техніки (наприклад, бойових танків звичайного зразка).

Дублювання, без сумніву, є корисним у тих галузях, де у всіх членів НАТО відчувається певна нестача. Повітряний транспорт, знищення противовітряної оборони против-

ника та електронна війна наступального характеру, заправка паливом у повітрі, бойова техніка, оснащена системою глобального визначення позиції, звичайні крилаті ракети, що запускаються з повітря, — ці та інші речі не є розкішшю, ось чому належне просування вперед європейських країн в цих сферах матиме позитивний вплив на

Альянс в цілому, зокрема й на Сполучені Штати Америки, які, можливо, перебувають в ліпшому становищі ніж європейські країни у цих сферах, проте надлишку перелічених засобів у них також немає. Є, звісно, й сірі зони, де між членами НАТО може виникати серйозне й небезпідставне розходження в думках стосовно інвестування в явно невигідні з економічної точки зору проекти. Стратегічна розвідка сایмє і є одним із таких прикладів дублювання.

Таким чином, проблема дублювання заслуговує на більш уважне ставлення до неї, щоб її не можна було з такою ж легкістю викинути у смітник, як це робиться з проблемою *розв'єднання* європейської безпеки та безпеки інших країн — членів НАТО. *Розв'єднання*, без сумніву, є негативним підходом з точки зору інтересів Альянсу. Адже ж європейці, так само як і американці, однаковою мірою зацікавлені в універсальному такому розв'єднанні, можливо, навіть більше ніж американці.

І нарешті, виникає питання *дискримінації*. Це серйозне питання, що допускає подвійне тлумачення. Якщо члени НАТО, які не входять до Європейського союзу, зрозуміло, занепокоєні наслідками їх можливого виключення з процесу прийняття рішень у сфері оборони, то тоді виникає аналогічна й не менш надокучлива проблема в зв'язку зі статусом тих членів Європейського союзу, що не входять до НАТО.

Питання дискримінації вимагає особливо уважного ставлення до нього. Але й Сполученим Штатам Америки, їх членам НАТО, що не входять до ЄС, треба зійтися на тому, що Європейський союз не є простим торговельним блоком чи навіть тісно згуртованою міжнародною організацією. Процес європейської інтеграції носить умовно конституційний характер. Він приречений на те, що з часом в його надрах має виникнути новий вимір, пов'язаний з проблемами безпеки й оборони, а через те певна дискримінація між членами й не членами Європейського союзу так чи інакше є неминучою. Отже, завдання полягає в тому, щоб скоротити негативний вплив дискримінації, а не робити вигляд, нібито її можна повністю позбутися.

Наслідки дискримінації слід розглядати як пріоритетне питання. В міру того, як ЄС все глибше втягуватиметься в питання безпеки й оборони, його "постнейтральний" члени зіткнуться із дедалі більш зростаючою суперечністю між тим, що вони не є членами НАТО, і тим, що розвиток спільної політики з питань європейської безпеки й оборони є саме тим процесом, який глибоко пов'язаний з Північноатлантичним альянсом.

Суперечність такого плану зачепила Францію. До питання повного залучення Франції до оновленого Альянсу ще доведеться повернутися в міру просування вперед ініціативи стосовно створення власне європейської системи безпеки й оборони. Навряд чи можна було б собі уявити

досягнення оптимального співвідношення та гармонії у плануванні європейської оборони та плануванні оборони в рамках НАТО без повномасштабного зачленення Франції. Спільна європейська політика з питань оборони може привести до того, що Франція перегляне своє ставлення до НАТО, незважаючи на дипломатичний провал 1996–1997 років, коли між французами та американцями виникла розбіжність у поглядах на майбутнє Південного командування НАТО, що стало перешкодою на шляху повномасштабного зачленення Франції до інтегрованої структури командування.

З іншого боку, коли мова йде про дискримінацію в більш традиційному плані, то ЄС має розробити належні шляхи зачленення тих членів НАТО, що не є членами ЄС, до питань європейської політики щодо оборони. Врешті-решт, Чеська Республіка, Угорщина та Польща, мабуть, набудуть повноправного членства в Європейському союзі ще до того, як ця політика буде готовою до впровадження. Мається на увазі заплановане на 2003 рік створення сил швидкого реагування, про що було домовлено на зустрічі країн ЄС у Гельсінкі.

Статус Туреччини в плані європейської оборони має особливе значення з огляду на ключове стратегічне становище та роль цієї країни. Однак у цьому разі проблема дискримінації, певне, буде значно пом'якшеною в зв'язку з важливим рішенням, також прийнятим у Гельсінкі, з приводу того, що Туреччина відповідає критеріям для подання заяви на членство в Європейському союзі.

Просування в напрямку досягнення цієї мети буде нелегким. Але орієнтир є чітким, і було б дивно, якби ЄС і Туреччина за таких обставин не зуміли відпрацювати конструктивний підхід щодо зачленення цієї країни до участі у вирішенні питань європейської оборони.

У колі проблеми дискримінації залишаються ще дві країни — Норвегія та Ісландія. Однак ні для НАТО, ні для ЄС не повинно виникнути якихось ускладнень в плані визначення становища цих країн з належною увагою й делікатністю.

Подальші перспективи

Як для НАТО, так і для ЄС важливо вийти за межі звичайної риторики. Позитивна тональність офіційних висловлювань з боку США після зустрічі у Гельсінкі є обнадійливим свідченням того, що нові підходи знаходить широке розуміння. Питання, що виникають у зв'язку з несподіваною й нежданою появою реалій європейської оборони, є часто нелегкими. Але їх можна й слід розв'язувати прагматичним шляхом, створюючи відповідні інституціональні взаємозв'язки, насамперед на робочому рівні. Складнощі можуть бути реальними, але вони мають практичний, а не суттєвий характер. Немає підстав вважати, що є якась несумісність між тими політичними й стратегічними принципами, які містяться у відповідних рішеннях НАТО, та відповідними принципами, закладеними в основоположних європейських документах.

Генеральний
секретар НАТО
lord Robertson
(справа) та міністр
оборони США
Ульям Коен
розмовляють
напередодні
засідання Ради
міністрів оборони
країн-членів
НАТО у Брюсселі
2 грудня 1999 року.
© Бельга

Власне Європейська система безпеки й оборони: "Віддільна, але не відособлена"?

Д-р Петер Шмідт

Керівник відділу з питань європейської та атлантичної безпеки Фонду
"Знання та політика", м. Ебенхаузен, Німеччина

Власне Європейська система безпеки й оборони, яка є "віддільною, але не відособленою" від НАТО, зазнала у своєму розвитку нових змін під час саміту Європейського союзу в Гельсінкі у грудні 1999 року. Проте, як вважає Петер Шмідт, плани Європейського союзу попинуті незабаром Західноєвропейський союз та сформувати до 2003 року корпус швидкого реагування створюють проблеми, пов'язані з членством, а також з питань більш фундаментального характеру.

Рішення, що їх було прийнято на саміті ЄС в Гельсінкі у грудні 1999 року, знаменують собою значні зміни в еволюції механізмів європейської безпеки. Наміри ЄС поглинуть Західноєвропейський союз (ЗЄС) у найближчому майбутньому, сформувати до 2003 року Європейський корпус швидкого реагування чисельністю від 50 000 до 60 000 військовослужбовців для проведення операцій з підтримки миру та врегулювання регіональних криз, а також створити відповідні структури для розробки рішень (в тому числі Постійний комітет з політичних питань та у справах безпеки, військовий комітет та військовий штаб) свідчать про рішучість Європейського союзу стати серйозним учасником процесу безпеки, незалежним від інших учасників.

З прийняттям Гельсінських рішень Європейський союз не лише виходить за рамки попередніх заяв з питань європейської безпеки й оборони, але й водночас робить значні кроки в напрямку розширення моделі трансатлантичного партнерства, стосовно якої було досягнуто домовленості на зустрічі міністрів закордонних справ країн—членів НАТО, що відбулася в 1996 році в Берліні. Метою прийнятих у Берліні рішень стала розробка в рамках НАТО власне Європейської системи безпеки й оборони (ЄСБО), що є "віддільною, але не відособленою" від НАТО. Західноєвропейський союз повинен був виконувати роль своєрідного містка між ЄС та НАТО, тримаючи ці два інститути на достатній відстані один від одного. Це мало важливе значення в зв'язку з тим, що чотири із 15 членів ЄС (Австрія, Фінляндія, Ірландія та Швеція) не є тими державами, що підписали Північноатлантичний договір, тоді як усі члени Західноєвропейського союзу належать до НАТО.

З огляду на подальше злиття Західноєвропейського союзу з ЄС посередницька роль ЗЄС більше не буде мати вагомості, оскільки Європейський союз перебере на себе ті функції, що їх нині виконує ЗЄС. Багато політичних оглядачів, певне, вітатимуть такий розвиток подій як цілком логічний крок, який слід було вже давно зробити для того, щоб "навести порядок" на складному європейському інституціональному просторі. Однак у них також виникає в зв'язку з цим багато питань як інституціонального, так і більш фундаментального характеру.

Питання інституціонального характеру, що з'явилися в зв'язку з майбутнім злиттям ЗЄС та ЄС, є цілком очевидними. Так, наприклад, постає питання стосовно того, що слід робити з офіційними органами ЗЄС та з договірним законодавством. Зокрема, чи буде внесене в договір про

Європейський союз положення, що міститься в договорі ЗЄС, про надання взаємної допомоги? І якщо це так, то яким чином можна вирішити цю проблему для чотирьох позаблокових країн, що входять до Європейського союзу?

Однак за цими питаннями інституціонального характеру ховається низка значно більш фундаментальних проблем, які ще потребують свого вирішення. Одне з таких питань стосується процесу розширення НАТО та Європейського союзу: яким чином ці інститути зможуть надалі дотримуватися належного балансу, продовжуючи виконання своїх завдань щодо розширення членства і водночас не втрачаючи спроможності до ефективного функціонування? Ще одне питання постає в контексті трансатлантичного партнерства: яким чином слід дати нове визначення цьому партнерству у світлі Гельсінських рішень для того, щоб передбачити у ньому більше незалежності дій для європейських країн?

Стабілізація Європи: інтеграція й співпраця

Як Північноатлантичний альянс, так і ЄС застосовують подвійну стратегію для того, щоб сприяти стабільноті в рамках розширеної Європи: шляхом інтегрування нових членів та через універсальні форми співпраці з тими державами, для яких членство (поки що) не стоїть на порядку денного. Ця подвійна стратегія відображає необхідність продовжувати процес розширення, не скомпрометувавши при цьому внутрішнє функціонування цих інститутів.

НАТО

НАТО виступило зачинателем цієї стратегії, започаткувавши програму "Партнерство заради миру", Раду євроатлантичного партнерства (РЕАП) та особливі механізми консультацій з Росією та Україною.

У 1999 році Польща, Угорщина та Чеська Республіка приєдналися до Альянсу. Навіть таке досить помірне розширення НАТО надало декому підстави поставити питання стосовно того, а чи залишиться й надалі в робочому стані розширеній Альянс, якщо він значно збільшиться за рахунок нових членів. Більше того, з самого початку процес розширення НАТО був обтяжений зіткненням інтересів, з одного боку, між інтеграцією Центральної та

Східної Європи, а з іншого боку — бажанням розвивати конструктивні відносини з Росією.

Однак, незважаючи на критичне ставлення Росії до процесу розширення НАТО, розвиток відносин між Росією та НАТО все ж таки став можливим, і це знайшло своє відображення в Основоположному акті 1997 року та у створенні Постійної спільної ради. Це наводить на думку про те, що за умови, якщо Росія не віддасть перевагу стратегії конфронтації з Заходом, а НАТО продовжуватиме демонструвати стриманість у своїх діях, то цілком можливим стане досягнення компромісу у цій боротьбі інтересів.

ЄС/ЄС

Зробивши крок, що певною мірою став відзеркаленням стратегії поширення поглядів та думок НАТО, Західноєвропейський союз поступово розробив диференційовану та далекосяжну систему залучення до свого процесу вироблення рішень тих держав, що не є його повноправними членами (див. схему справа). Внаслідок цього ЗЄС перетворився в універсальний форум для діалогу.

Однак, з огляду на очікуване злиття ЗЄС та ЄС, ця мережа відносин може скоріше створювати проблему, ніж бути великим благом. Оскільки чітке функціонування Європейського союзу передбачає дотримання чіткого розмежування між членами та не членами, диференційована система залучення різних країн, яку тепер застосовує Західноєвропейський союз, може втратити свою актуальність. Внаслідок цього права не членів Європейського союзу на їх участь в процесі прийняття рішень ЄС, імовірно, будуть обмежені. Це створює особливу проблему для тих членів НАТО, що не входять до ЄС, оскільки цілком очевидно, що вони постраждають порівняно з теперішнім станом справ. Ось чому такі країни наполягають на створенні універсального механізму залучення для всіх учасників. Рішення, що їх було прийнято на саміті ЄС у Гельсінкі, поки що, по суті, не беруть до уваги такі побажання.

Чітко усвідомлюючи той факт, що таке становище непокійті ті держави, інтереси яких можуть постраждати внаслідок очікуваного злиття, ЄС явно намагається виправити становище. Запевнення стосовно того, що, починаючи вже з 2002 року, до ЄС будуть прийняті нові члени, а також рішення збільшити число кандидатів на членство в ЄС до 13, включаючи й Туреччину, можливо, розраховані на те, щоб пом'якшити це занепокоєння. Це може дещо заспокоїти тих кандидатів, які мають перспективи на вступ до ЄС найближчим часом. Туреччина, однак, не може розраховувати на таку перспективу. Однією з причин цього є те, що умовою вступу до ЄС знову стали "Копенгагенські критерії".⁽¹⁾ Очевидним є те, що ЄС дуже обережно жонглює між бажанням досягти стабільноті в Європі шляхом розширення союзу й необхідністю підтримувати та поліпшувати свою власну дієздатність.

Коли мова йде про розширення, то щодо Росії Європейський союз знаходиться в ліпшому становищі ніж НАТО. На сьогодні з боку Москви не лунало більш-менш серйозної критики стосовно політики

Питання членства

НАТО

Канада
Чеська Республіка
Угорщина
Ісландія
Норвегія
Польща
Португалія
Сполучені Штати

ЗЄС*/WEU

Крім асоційованих членів (Ісландія, Норвегія, Польща, Туреччина, Угорщина та Чеська Республіка; усі ці країни є також членами НАТО), є асоційовані партнери (Болгарія, Естонія, Латвія, Літва, Румунія, Словаччина та Словенія) і спостерігачі (Данія, яка є також членом НАТО, та Австрія, Ірландія, Фінляндія й Швеція). На практиці різні права учасників великою мірою вирівнялися.

ЄС/EU

Данія
ЗЄС*/WEU
Бельгія
Франція
Німеччина
Греція
Італія
Люксембург
Нідерланди
Португалія
Іспанія
Велика Британія

(1)

"Копенгагенські критерії": а) стабільність демо-кратичних інститутів, верховенство права, захист національних меншин; б) новіність функціонуючої ринкової економіки та здатність конкурувати на єдиному європейському ринку; в) здатність виконувати ті зобов'язання, які накладає членство в ЄС, зокрема членство в політичному, економічному й монетарному союзі. Крім того, нові члени повинні створити такий адміністративний механізм, який забезпечував би ефективне перевенення європейського законодавства на національний рівень.

Австрія
Фінляндія
Швеція
Ірландія

розширення ЄС. Московське критиканство зосереджено (як видно з нової воєнної доктрини) на уявному "домінуючому становищі" Сполучених Штатів Америки в рамках міжнародної системи. Лише час покаже, чи зміниться позиція Росії з прийняттям останніх рішень ЄС. Схоже на те, що чим більше зростатиме потенціал ЄС, тим більш осудливою стане поведінка Росії.

Нове визначення трансатлантичного партнерства

Узгоджуючи стратегічну імперативу розширення НАТО та ЄС з необхідністю підтримувати їх інституціональну ефективність — це далеко не єдина проблема, яку доведеться вирішувати НАТО та Європейському союзові після саміту в Гельсінкі. Ще одним викликом має стати вплив власне Європейської системи безпеки й оборони, що поступово набирає обрисів, на трансатлантичні відносини. Мало хто буде заперечувати той факт, що коли Європа нестиме більше відповідальності за безпеку, то від цього, без сумніву, виграє трансатлантичне партнерство, тому що воно стане більш справедливим. Однак офіційна логіка, відповідно до якої змінення Європи автоматично означатиме змінення трансатлантичного партнерства, є надмірним спрошенням. У зв'язку з цим необхідно відповісти на декілька основоположних запитань:

Які завдання буде виконувати в майбутньому Альянс, якщо ЄС стане значно міцнішим в плані впровадження політики безпеки?

- ◆ Хоча за умов теперішнього стратегічного становища колективна оборона й не має першорядного значення, її, однак, продовжують визначати як одне із основопо-

ложних завдань Альянсу в плані безпеки. І, навпаки, як було чітко продемонстровано на Вашингтонському саміті у квітні 1999 року, врегулювання регіональних криз здійснюється НАТО лише час від часу та за конкретних обставин. Для ЄС, з іншого боку, врегулювання криз в Європі стане постійним завданням. Однак будь-який розподіл праці між НАТО та ЄС, згідно з яким завдання щодо забезпечення колективної оборони буде передано Альянсові, а врегулювання криз залишиться за ЄС, витіснить на узбіччя як самий Альянс, так і тих його членів, що входять до ЄС.

- ◆ Що стосується членства, то ЄС вже 13 країн до категорії тих кандидатів, що претендують на членство. НАТО в свою чергу започаткувало План отримання членства, щоб допомогти країнам-претендентам підготуватися до можливого вступу, а в 2002 році Альянс має в планах знову повернутися до питання розширення НАТО. Ale можна припустити, що число членів ЄС, які не увійдуть до НАТО, продовжуватиме зростати, збільшуючи розбіжність між цими інституціями.

Яким чином можна налагодити успішний трансатлантичний діалог за умов відсутності ЗЄС?

На Вашингтонському саміті у квітні 1999 року керівники країн—членів НАТО порушили питання про офіційні відносини між НАТО та ЄС. Однак така пропозиція не є безпроблемною. Виникнуть значні бюрократичні перешкоди, оскільки буде важко змінити позицію ЄС, як тільки її буде визначено через складний процес переговорів. Крім того, чотири із 15 держав, що входять до ЄС, не є членами НАТО, в зв'язку з чим є достатньо підстав додручити тим країнам—членам ЄС, що входять до НАТО, їх надалі представляти інтереси Європи в Альянсі.

Під час відвідин
14 грудня 1999
року штабу Європейського корпусу, що у Страсбурзі, Хав'єр Со-
лон, Верховний представник ЄС з
питань спільноГ політики у закор-
донних справах та
у справах безпе-
ки, а також за су-
місництвом Гене-
ральний секретар
Західноєвропей-
ського союзу, спо-
віщає про те, що
Європейський
корпус швидкого
реагування всту-
пить в дію до 2003
року, тобто відпо-
відно до дати, виз-
наченій на Гель-
сінському саміті
ЄС у грудні 1999
року. Починаючи
з квітня 2000 року,
Європейський
корпус складати-
ме ядро штабу сил
змінення миру у
Косовому (КФОР),
куди також увіде-
військовий персо-
нал з тих країн,
що виділили свої
військові контин-
генти на цю опе-
рацію. @ Бельга

Генеральний секретар НАТО лорд Робертсон розмовляє зі своїм попередником Хав'єром Соланою, телепрішнім Верховним представником ЄС з питань спільної політики у закордонних справах та у справах безпеки і за сумісництвом Генеральним секретарем Західноєвропейського союзу, напередодні засідання ради міністрів закордонних справ країн—членів НАТО у Брюсселі 16 грудня 1999 року, де обговорювалися плани зміцнення європейського оборонного потенціалу.

© Рейтер

Водночас нам треба відшукати такі способи ведення необхідного стратегічного діалогу з проблемних регіонів, що відзначаються високим ступенем ризикованості, які б забезпечували плавний, швидкий перебіг такого діалогу. Тут є можливості для безпосереднього діалогу між ЄС та НАТО. Верховний представник ЄС з питань спільної політики у закордонних справах та у справах безпеки Хав'єр Солана (який водночас є Генеральним секретарем Західноєвропейського союзу) та, принаїдно, Комісар ЄС у зовнішніх справах Кріс Паттен повинні проводити регулярні консультації з Генеральним секретарем НАТО лордом Робертсоном. Слід організовувати спільні засідання рад НАТО та Європейського союзу. Такі засідання мають проходити по черзі під головуванням НАТО та ЄС.

Яким чином будуть розвиватися відносини між НАТО та підрозділами військової структури ЄС?

Франція та Велика Британія вже запропонували свої національні центри командування для ЄС. З політичних та економічних міркувань, певне, буде доцільним створити або зберегти найтісніші зв'язки з цими центрами та структурами НАТО. Завдяки цьому буде зроблено наголос на стратегічних зв'язках між Європою та Північною Америкою й обмежено надто дорогое дублювання окремих структур. Мета полягає також в тому, щоб ці європейські структури можна було використовувати під час операцій, здійснюваних НАТО.

Не слід робити ніяких спроб обумовлювати ті застереження, за яких Альянс надаватиме свої ресурси в розпорядження ЄС. Такі рішення будуть прийматися на політичному рівні відповідно до обставин, що виникають на конкретний момент. Надзвичайно важливо, щоб між ЄС та Сполученими Штатами Америки встановився такий "стратегічний клімат", який би звів до мінімуму кількість усіх тих проблем, які можуть виникнути у зв'язку з цим питанням.

Яким чином ЄС будуватиме свій оборонний потенціал з огляду на нескінчені скорочення бюджетних видатків на оборону в більшості країн—членів ЄС?

Країни—члени ЄС мають намір найближчим часом розвивати колективну обороноздатність у таких ключових сферах, як командування й здійснення контролю над операціями, розвідка та транспортні потужності стратегічного призначення. Але, незважаючи на амбітні цілі й завдання, які поставили перед собою ці країни, у бюджетних планах на середню перспективу головних країн—членів ЄС передбачено подальші скорочення видатків на оборону. Ось чому ступінь фактичного досягнення цілей, визначених у Гельсінкі, залежатиме від того, що вдасться зробити, щоб припинити скорочення видатків. Ще одним критичним чинником буде те, наскільки європейські зусилля пов'язуватимуться з планами НАТО щодо поліпшення ключового оборонного потенціалу Альянсу шляхом реалізації Ініціативи посилення обороноздатності.

Власне європейська система безпеки й оборони

Протягом наступних кількох років НАТО і Європейський союз повинні продемонструвати неабияку спритність у своїх діях, оскільки обидві інституції будуть намагатися вирішити дві фундаментальні проблеми, що чекають на них попереду. Мова йде про стабілізацію Європейського континенту та про нове визначення трансатлантичного партнерства. Ці цілі не сповнені суперечностей за своєю суттю за умови, що обидві організації не відступляться від своїх спільних стратегічних завдань та утримуються від втягнення у дріб'язкове суперництво.

Аналіз стану справ у галузі озброєнь: еволюційна роль НАТО в озброєнні Військ Альянсу

Завідувач сектором планування й політики Відділу НАТО з питань оборонної підтримки

Аналіз стану справ у галузі озброєнь – це документ, ухвалений міністрами країн – членів Альянсу в грудні 1999 року, що містить в собі переконливу програму реформування політики, структур та процедур, якими керується НАТО у своїй діяльності в галузі озброєнь. Цей документ сприяє більш ефективному та кваліфікованому вирішенню питань озброєння військ Альянсу. Ключовими аспектами цієї програми є поновлення уваги на досягненні суттєво необхідного оборонного потенціалу та поліпшення оперативної сумісності, посилення акценту на пожвавленні співробітництва у галузі озброєнь та чутливому реагуванні на потреби, більш широкий підхід до здійснення керівництва діяльністю у галузі озброєнь, щоб можна було враховувати інші можливості, які мають безпосереднє відношення до озброєнь, наприклад, комунікаційні й інформаційні системи та матеріально-технічне забезпечення. Нині перед нами постало завдання зробити все для того, щоб Аналіз стану справ у галузі озброєнь мав тривкий вплив на методи роботи НАТО у цій сфері.

НАТО вже довгий час сприяє налагодженню співробітництва в галузі озброєнь між країнами – членами Альянсу, а це є способом забезпечення такого стану справ, що усі збройні сили Альянсу мають ефективні засоби оборони. Це також полегшує процес стандартизації та сприяє економічно ефективному використанню ресурсів для наукових досліджень, розробок та виробництва озброєнь. Час від часу Альянс прагне надавати нового імпульсу спільним зусиллям, оцінюючи стан справ у галузі озброєнь та переглядаючи механізми підтримки діяльності у цій галузі.

Аналіз стану справ у галузі озброєнь НАТО, який було розпочато на початку 1997 року та завершено восени минулого року, коли міністри ухвалили викладені в ньому рекомендації, є найостаннішим та найбільш амбітним аналізом тієї особливої ролі, яку відіграє НАТО у галузі озброєнь з часу заснування у 1966 році Наради національних керівників у галузі озброєнь.

Співробітництво у галузі озброєнь за мінливих умов

Проведення Аналізу було спричинено необхідністю врахувати у структурах та процедурах НАТО в галузі озброєнь всі ті важливі геополітичні події, що відбулися за час, який минув після закінчення холодної війни, а також вплив прискорених темпів науково-технічного прогресу на військові потреби й оборонні закупки. Зокрема, три чинники спонукали розробку підходу до проведення Аналізу:

- ◆ по-перше, тенденція до інтеграції індивідуальних систем та підсистем у більш широкі сімейства та набори систем багаторазового використання на суші, в повітрі та на воді, разом із зростанням та поширенням впливу інформаційних технологій;
- ◆ по-друге, більш тісна взаємодія між озброєннями відразу ж після того, як вони проходять стадію закупок та надходять до військ Альянсу, а також залежність оперативної ефективності озброєнь від усього діапазону військового потенціалу (військових підрозділів, кому-

нікаційних й інформаційних систем, матеріально-технічного забезпечення, інфраструктури тощо);

- ◆ і нарешті, внаслідок впливу цих двох чинників виникає необхідність включити роботу Наради національних керівників у галузі озброєнь в більш широке коло заходів, які проводяться під егідою споріднених органів НАТО⁽¹⁾, з метою добитися узгоджених дій, спрямованих на виконання вимог, які стоять перед суттєво необхідним оборонним потенціалом Альянсу (див. схему справа).

Саме у контексті останнього положення стає очевидним актуальність та цінність Аналізу для реалізації Ініціативи посилення обороноздатності, започаткованої у квітні 1999 року на Вашингтонському саміті, зокрема в плані поліпшення загальної координації процесу планування оборони Альянсу на міждисциплінарному рівні.

Домовленості, що діють у галузі озброєнь НАТО, повинні також чутливо реагувати на фінансові обмеження країн-членів, пропонуючи належні механізми планування й програмування з метою використання можливостей для проведення спільних досліджень, розробок і виробництва оборонних озброєнь двома чи кількома країнами. Вони повинні також сприяти динамічному обміну інформацією між країнами – членами Альянсу (з дедалі більшим залученням країн-партнерів) з питань, що стосуються озброєнь, та з приводу уроків і досвіду, накопичених під час проведення операцій з врегулювання криз під проводом НАТО у Боснії та Герцеговині й у Косовому.

Співробітництво НАТО у галузі озброєнь є важливим аспектом трансатлантичного партнерства. Аналіз надав довгождану можливість залучити європейські та північно-американські країни члени до спільної оцінки цілей та форм такого співробітництва за умов мінливого середовища, для якого характерне збільшення багатонаціонального складу військ Альянсу та здійсненням ним операцій, раціоналізація й скорочення оборонно-промислової бази по обидва боки Атлантики. Ці тенденції ще більше привертують увагу до необхідності поліпшення там, де це можливо, оперативної сумісності у військах Альянсу та пошуку нових шляхів для налагодження трансатлантичного промислового співробітництва.

(1)

Крім Наради національних керівників у галузі озброєнь, до вищих комітетів НАТО, що займаються питаннями озброєнь і визначають планові цілі, здійснюють управління програмами та надають кошти, належать Комітет оборонного аналізу, Комітет НАТО з протиповітряної оборони, Комітет НАТО з питань стандартизації, Рада НАТО з консультацій, командування й управління, Нарада керівників національних служб матеріально-технічного забезпечення, Головна рада з питань ресурсів. I хоча Аналіз стану справ у галузі озброєнь проводився під егідою Наради національних керівників у цій сфері, масштаби цього Аналізу були значно більшими і охоплювали не лише питання озброєнь, але й усі інші заходи, що стосуються озброєння та спорядження військ НАТО.

Посилення обороноздатності та оперативної сумісності Альянсу

На цьому тлі під егідою Наради національних керівників у галузі озброєнь зібралася міцна команда національних представників та військових і цивільних експертів НАТО. Аналіз проводився за трьохетапним принципом, і відповідно розглядалися такі питання: основна мета, що стоїть перед НАТО у галузі озброєнь, допоміжні інституціональні механізми та план реформ. Такий послідовний підхід передбачає створення міцних основ для подальшої роботи, виходячи з попередньо погоджених принципів.

У проведенному Аналізі спочатку розглядається мета, яку ставить перед собою НАТО в галузі озброєнь. Її визначено як налагодження міжнародного співробітництва й надання допомоги країнам-членам для забезпечення належного обзброєння військ і достатньої оперативної сумісності, щоб таким чином успішно виконувати увесь діапазон завдань Альянсу, починаючи від забезпечення колективної оборони й операцій з підтримки миру та закінчуючи врегулюванням криз. Така мета є відображенням пріоритетного значення, яке тепер надається активізації спільних зусиль країн—членів Альянсу, спрямованих на задоволення потреб військового потенціалу НАТО.

Далі в Аналізі розглядається питання про те, як можна найліпше організувати діяльність НАТО в галузі озброєнь,

Розбудова ключового оборонного потенціалу Альянсу шляхом гармонізації вимог

**Ключовий оборонний
потенціал Альянсу
Приблизно 2010 - 2015 роки**

шоб можна було досягти поставленої мети. Для цього визначено декілька ключових функцій, які покликані стимулювати діяльність НАТО в галузі озброєнь, починаючи від узгодження оперативних вимог і поліпшення оперативної сумісності та закінчуючи оптимізацією процесу оборонних закупок.

У плані узгодження оперативних вимог серед країн—членів Альянсу (що є важливою передумовою успішного налагодження співробітництва у галузі озброєнь) Аналіз містить рекомендації щодо системного розширення рамок, в яких докладаються зусилля стосовно гармонізації, щоб таким чином вийти за межі вузького кола завдань та класів озброєнь. Такий розширеніший підхід до програм озброєнь буде спрямований на виконання завдань з посилення обороноздатності завдяки різним комбінаціям взаємодоповнюючих систем та виходячи із широкого врахування технічних і фінансових можливостей та оперативних властивостей. Такий підхід буде більш гармоніювати із зростаючим поширенням технологій. Ось чому в Аналізі міститься рекомендація, щоб намагання добитися більш чіткого узгодження оперативних вимог стимулювали появу широкого діапазону допоміжних заходів та стикували процес визначення ключових цілей, які постають перед військовим потенціалом Альянсу, і вимог, яким мають відповідати озброєння⁽²⁾, з домовленостями в плані специфікацій конкретних систем.

У 2000 році буде утворено Комітет НАТО з питань координації озброєнь. На засідання цього комітету періодично збиратимуться представники країн—членів Альянсу та відповідних органів НАТО. Цей комітет має забезпечити послідовність у дотриманні широкого підходу в масштабах всього Альянсу, створити умови для поліпшення координації між плануванням озброєнь та іншими напрямками планування НАТО (саме до цього закликає Аналіз) та скоординувати там, де це необхідно, пов'язану з озброєннями діяльність. І нарешті, робота Наради національних керівників у галузі озброєнь та Комітету НАТО з питань координації озброєнь буде підтримуватися найучастнішою інформаційною системою, яка нині розробляється для координації цієї роботи.

Оперативна сумісність, яка завжди була важливим аспектом військового планування НАТО, ще більш набуває актуальності після закінчення холодної війни, і дедалі більше уваги приділяється співробітництву між збройними силами країн—членів Альянсу (часто таке співробітництво позначають терміном "об'єднаність") та багатонаціональному характеру операцій. Справді, у новому стратегічному середовищі перед НАТО постало ключове завдання, яке полягає в забезпечені операційній дієвості Альянсу та пристосуванні постійно зростаючого числа багатонаціональних військових з'єднань до нових обставин завдяки поліпшенню оперативної сумісності.

Для цього в Аналізі міститься рекомендація щодо доповнення заходів, спрямованих на стандартизацію озброєння, визначення конкретних позицій, які мають життєво важливе значення для здатності сухопутних, військово-повітряних та військово-морських з'єднань (бригад, ескадрілей, військово-морських оперативних груп) тієї чи іншої країни НАТО проводити військову підготовку, навчання та операції з військами будь-якої іншої країни—члена Альянсу, а також, у разі доцільності, з військами країн-партнерів. Ці позиції буде позначено як "критично

важливі елементи для досягнення оперативної сумісності", щоб підкреслити їх особливе значення для поліпшення оперативної сумісності на оперативному рівні.

Більш гнучка система оборонних закупок

Відповіальність за оборонні закупки в межах Альянсу залишається на національному рівні. Проте країни—члени Альянсу вже давно покладаються на такі проекти озброєнь НАТО, які фінансуються або на багатосторонній основі, або, інколи, із об'єднаних фінансових ресурсів, тому що вважається, що такий спосіб фінансування є способом досягнення високої ефективності видатків⁽³⁾. У Аналізі рекомендується доповнювати такі усталені варіанти спільного придбання озброєнь механізмом координації закупок. За допомогою такої прискореної процедури дві чи декілька країн—членів Альянсу мають змогу об'єднувати кошти для придбання відносно великої кількості готових стандартних виробів, що не потребують подальшої доробки. Більше того, подальші рішення стосовно спільних програм НАТО повинні прийматися з урахуванням витрат за весь період експлуатації системи, починаючи від стадії наукової розробки та протягом усього експлуатаційного циклу.

Більш чутлива реакція з боку Наради національних керівників у галузі озброєнь на мінливі експлуатаційні вимоги НАТО та дієвіші програми НАТО з питань озброєнь означають, що Організація з наукових досліджень і технологій НАТО⁽⁴⁾ повинна на ранньому етапі безпосередньо залучатися до процесу визначення шляхів співробітництва. Необхідно також активніше залучати військово-промисловий комплекс через Промислову дорадчу групу НАТО. Схвалення Північноатлантичною радою у листопаді 1999 року першої стратегії НАТО з питань наукових розробок і технологій є вагомим внеском у виконання цієї складової Аналізу.

Віха у роботі НАТО з питань озброєнь

Відбувається впровадження механізмів з метою забезпечення подальшого просування роботи Наради національних керівників у галузі озброєнь та споріднених органів НАТО у взаємодоповнюючому та скоординованому руслі. У такий спосіб Альянс ще більше зміцнить свою усталену роль організації, що сприяє розвитку співробітництва в галузі озброєнь.

Завершення Аналізу стану справ у галузі озброєнь є важливою віхою в роботі НАТО з питань озброєнь та в процесі внутрішньої адаптації Альянсу в рамках своєї власної структури. Намічено чіткий шлях розвитку діяльності НАТО у галузі озброєнь та у споріднених сферах, що надасть нового імпульсу узгодженим діям країн—членів у розвитку їх оборонного потенціалу та у поліпшенні оперативної сумісності, яка необхідна сьогодні військам Альянсу в мінливому середовищі безпеки. ■

(2) Їх було офіційно визнано як зведені цілі військового потенціалу Альянсу та Скоординовані вимоги Альянсу стосовно озброєнь.

(3) Проекти, що фінансуються на багатосторонній основі або із об'єднаних фінансових ресурсів, означають об'єднання ресурсів двох чи кількох країн—членів Альянсу. У випадку багатостороннього фінансування це здійснюється через утворення Групи управління проектом НАТО. У випадку фінансування із об'єднаних ресурсів це означає створення більш складної інституціональної схеми у вигляді керівної установи НАТО.

В обох випадках країни учасниці вирішують, яким чином ім слід організовувати механізм фінансування.

(4) Організація з наукових досліджень і технологій НАТО підпорядкована Нараді національних керівників у галузі озброєння та Військовому комітету НАТО.

Відносини між Росією й НАТО: час виправляти стан справ

Дмитро Тренін

Заступник Директора Центру Карнегі у Москві

Немабільним відносинам між Росією й НАТО було завдано серйозного удару через розбіжності у поглядах сторін на вирішення проблеми Косового. Виступаючи з pragматичними позиціями з приводу того, яким чином можна виправити становище, Дмитро Тренін висуває аргументи, які свідчать про те, що відносини між Росією й НАТО були глибоко уражені ще з моменту підписання в 1997 році у Парижі Основоположного акта про взаємовідносини між Росією й НАТО. Альянс, мабуть, був занадто впевненим щодо своїх можливостей приймати нових членів зі Східної Європи і водночас зміцнювати діалог з Росією й надавати йому інституціональних рамок. Керівництво Росії буквально розривалося між шаленою протидією процесові розширення НАТО та загальним бажанням співпрацювати із Заходом.

Основоположний акт не містив у собі якихось первісних принципових вад і не обов'язково був приреченім на крах. Йому лише конче бракувало ретельно продуманих стратегічних підходів та певного везіння, щоб з плинном часу він міг успішно спрацювати. Проте з самого початку підходи партнерів не дуже спонукали до успіху. Для початку Захід був надто обережним та занепокоєним, оскільки Генрі Кіссіндже попереджував, що новостворена Постійна спільна рада Росія—НАТО може затямарити Північноатлантичну раду. Росіяни, зі свого боку, хотіли мати офіційні повноваження брати участь у спільному процесі прийняття рішень і не зуміли чи не побажали повільно й делікатно розбудувати свою впливову базу всередині структур Альянсу.

Обидві сторони незабаром зневірилися одна в одній. У Росії Основоположний акт дедалі більше розглядався лише як спосіб обмеження заподіяної шкоди, який не є достатньою мірою компенсації Росії за розширення НАТО на схід. Російських військових тепер значно більше хвилювало додержання країнами—членами Альянсу своїх зобов'язань не розміщувати ядерну зброю та не розгорнати іноземні війська у Центральній Європі, аніж пошук можливостей для Росії більш тісно співпрацювати з НАТО.

Вплив подій у Косовому

Удари НАТО по Федеративній Республіці Югославії наприкінці березня 1999 року для багатьох людей у Росії стали справжнім потрясінням. Застосування сили без спеціальної на те санкції Ради Безпеки ООН та відповідної резолюції ризко знецінило не тільки право вето, яке мала Росія, але й, по суті, увесь міжнародний авторитет колишньої

супердержави. Москві було чітко продемонстровано, що вона є безпомічною в упередженні великомасштабної міжнародної операції військового характеру саме в тому регіоні, який вона традиційно вважала критично важливим для усієї своєї позиції в Європі.

Російських солдатів з миротворчого контингенту КФОР нагороджено за Врятування пораненого солдата США

П'ятеро російських солдатів прийшли на допомогу солдатові США, якого було тяжко поранено під час вибуху міни 15 грудня 1999 року.

Повністю зневітувавши своєю власною безпекою, вони увійшли в заміновану зону задля порятунку сержанта військового контингенту США, чий транспортний засіб найхав на протитанкову міну. Надавши термінову медичну допомогу пораненому солдатові, російські солдати допомогли евакуювати його до медичного шпиталю США. На жаль, солдат помер від тяжких тілесних ушкоджень.

24 грудня генерал Уеслі Кларк, Верховний головнокомандувач об'єднаними збройними силами НАТО в Європі, вручив п'ятьом російським солдатам американські нагороди. Ці солдати належать до особового складу 13-ї російської тактичної групи, що дислокована у зоні відповідальності КФОР в районі МНБ-схід. Це перші російські солдати у складі сил КФОР, яких нагородив Верховний головнокомандувач об'єднаними збройними силами НАТО в Європі.

© KFOR PIO

Спільна заява з нагоди візиту Генерального секретаря НАТО лорда Робертсона до Москви 16 лютого 2000 року

Генеральний секретар НАТО лорд Джордж Робертсон зустрівся з міністрами закордонних справ Росії Ігорем Івановим та міністрами оборони Ігорем Сергеєвим. Лорда Джорджа Робертсона також прийняв виконуючий обов'язки президента Росії Володимира Путіна. Вони щиро й відверто обговорили широке коло питань, зокрема відносин між НАТО та Росією.

НАТО та Росія сповнені рішучості сприяти становленню стабільної і неподільної Європи, цілісної й вільної, на благо усіх її народів. У цьому контексті вони підтверджують, що будуть добросовісно дотримуватися своїх зобов'язань згідно з міжнародним правом, зокрема, відповідно до Статуту ООН, усіх положень і принципів, що містяться в Гельсінському заключному акті та в Статуті ОБСЄ з європейської безпеки. Вони сприятимуть зміцненню безпеки в євро-атлантичному регіоні, виходачі з положень Основоположного акта та шляхом співпраці в рамках Постійної спільноти.

НАТО та Росія вітають Угоду про адаптацію Договору про звичайні збройні сили в Європі, яка разом із зобов'язаннями, взятими відповідно до Заключного акта переговорів про чисельність особового складу звичайних збройних сил у Європі, має забезпечити в майбутньому життєздатність Договору ЗЗСЄ.

Продовжуючи співпрацю у складі Стабілізаційних сил в Боснії-Герцеговині, війська НАТО та Росії співпрацюють також у складі миротворчих сил КФОР в Косовому задля цілковитого впровадження резолюції за номером 1244 Ради Безпеки ООН, згідно з якою як НАТО, так і Росія взяли на себе зобов'язання.

НАТО та Росія докладатимуть зусиль для нарощування діалогу в рамках Постійної спільноти. Вони домовилися про те, що Росія й НАТО розгорнути жвавий діалог з широкого кола питань безпеки, який дасть змогу НАТО та Росії вирішити усі ті складні завдання, що чекають на них у майбутньому, та перетворити свою обопільну співпрацю у наріжний камінь європейської безпеки.

Прийняття через місяць після цього нової Стратегічної концепції НАТО на Вашингтонському саміті та заявлена Альянсом готовність втрутатися в будь-який регіон Європи задля підтримки там стабільності й додержання прав людини викликало підозри стосовно того, куди може націлити НАТО свій удар наступного разу (можливо, навіть, ще більше, що близче до кордонів з Росією). Ці підозри ще більше посилилися після того, як Росія відхилила запрошення взяти участь у Вашингтонському саміті, тоді як керівники Грузії, України, Узбекистану, Азербайджану та Молдови (ГУУАМ), навпаки, вирішили все ж таки поїхати на саміт та ще й обрали американську столицю місцем проведення своєї зустрічі.

Дипломатичні зусилля колишнього прем'єр-міністра Росії Віктора Черномирдіна, які в кінцевому підсумку допомогли покінчити з кризою в Косовому, ніколи не користувалися популярністю серед російської еліти. Роблячи відчайдушні спроби сказати своє слово у справі остаточного врегулювання Косовської кризи, російські військовики здійснили силами 200 своїх десантників, що базувалися у складі сил СФОР в Боснії та Герцеговині,

несподіваний марш-ривок в район Приштинського летовища. Це було задумано як демонстрація сили, але в кінцевому підсумку ця акція висвітлила лише воєнну слабкість Росії.

Наприкінці 1999 року відносини між Росією та НАТО так і не поліпшилися після того удару, якого їм було завдано Косовською кризою. Слово "партнерство" більше й не згадувалося. Співпраця та діалог, як і раніше, обмежувалися лише двома постійними миротворчими операціями на Балканах (СФОР та КФОР). Взаємовідносини між миротворцями з Росією та НАТО в обох випадках загалом були непоганими, але цього виявилося недостатньо для того, щоб можна було надати необхідного імпульсу процесові відновлення повнокровних відносин.

Нещастя інколи теж допомагає

Але як каже російське прислів'я: "Не було б щастя, так нещастя помогло" (тобто за відсутності везіння допомагає невезіння). Наприкінці 1999 року погіршення відносин Росії із Заходом ще більше загострилося: спочатку через скандал з корупцією, а незабаром після цього через те, що у Чечні вибухнула друга війна. З точки зору Росії ці події відсунули проблеми з НАТО. Війна у Чечні допомогла російським військовикам зняти тавро ганьби від поразки, якої вони до того зазнали від рук ісламських заколотників, та принаймні повернути свою самовпевненість.

З іншого боку, зростаюча критика Заходу з приводу порушення Росією прав людини на Північному Кавказі воскресила привід міжнародної ізоляції Москви вперше з часів закінчення холодної війни. Це має серйозно сприятися Володимиру Путіним, новим президентом Росії, якщо він справді бажає працювати на благо процвітання Росії та її інтеграції до світової спільноти.

Лагодження парканів

Нова ера вимагає розпочати все по-новому. Уряд Росії, можливо, й отримав певне задоволення й здобув голоси виборців від того, що демонстративно знехтував закликами західних країн припинити бої в Чечні. Але йому нині конче необхідно залатати дірки у своїх відносинах із Заходом за цілої низки фінансових, економічних та політичних причин. При цьому йому не слід ставити ніяких умов.

Параadox полягає в тому, що Москві, мабуть, тепер буде легше відновити широкомасштабні контакти з НАТО, ніж отримати чисте карантинне свідоцтво від таких колишніх фаворітів Росії, як Організація з безпеки й співробітництва в Європі (ОБСЄ) та Рада Європи, які

Виконуючий
обов'язки
президента Росії
Володимир Путін
(справа) та
Генеральний
секретар НАТО
лорд Робертсон
виступають
зі спільною заявою
після зустрічі у
Кремлі.
Москва,
16 лютого
2000 року.
© Бельга

вели себе занадто причепливо з приводу подій у Чечні. Саме на тлі такого розвитку подій Генеральний секретар НАТО лорд Робертсон зумів здійснити візит до Москви у лютому 2000 року, де він зустрівся з виконуючим обов'язки президента Росії Володимиром Путіним та добився шляхом переговорів оприлюднення спільної заяви з приводу відновлення широкомасштабних відносин між Альянсом і Росією.

Однак, до якої ж позначки у своїх відносинах піднімуться обидві сторони, щоб надолужити втрачене? Два роки роботи Постійної спільноти ради не залишили після себе якихось особливо гарних вражень чи якоїсь привабливової робочої моделі для розвитку тіснішого співробітництва. Ще більш важливо зауважити, що відносини з НАТО навряд чи стануть пріоритетом для політичного керівництва Росії у передбачуваному майбутньому. Шо стосується військового керівництва, то воно сповнене рішучості розбудовувати національну безпеку Росії супроти НАТО тією самою мірою, що й спільно з НАТО.

Таким чином, намітилася тенденція до скромних сподівань, однак пасивність не рекомендується. Як російське керівництво, так і військові усвідомлюють, що найбільш серйозні проблеми безпеки зосереджені на південних окраїнах Росії. І справді, саме в цьому регіоні стикаються комерційні та, як багато хто вважає, геополітичні інтереси Росії й Заходу. Але немає сумніву в тому, що обидві сторони мають досить багато спільного в їх підходах до таких проблем, як боротьба проти міжнародного тероризму та організованої злочинності, зокрема проти торгівлі нарко-

тиками й зброяю, а також недопущення подальшого поширення зброї масового знищення. Ці питання посідають помітне місце в недавно ухваленій редакції концепції національної безпеки Росії.

У Європі ще багато чого залишається зробити, щоб спрямувати спільні зусилля на врегулювання конфліктів у Боснії й особливо в Косовому, де питання суверенітету й нестійке становище сербської меншини вже стали ключовими питаннями. Заходи для зміцнення довіри у сфері звичайних зброянь є ще одним напрямком діяльності, який потребує уваги. Потенціал для співпраці між західними та російськими виробниками зброї, незважаючи на горезвісну репутацію, коли мова заходить про труднощі в його реалізації, не може залишатися без уваги.

Новий погляд на Основоположний акт

У практичному плані для Росії було б розумним поступово зняти обмеження на контакти з Альянсом і по-новому глянути на весь комплекс зв'язків з НАТО. Тепер, коли відносини офіційно відновлено, представникам обох сторін слід сісти за стіл переговорів й обговорити реалізацію в майбутньому Основоположного акта.

Уважний аналіз його положень спільно обома сторонами дав би змогу кожній із сторін визначитися з реальними потребами та встановити пріоритети, які далі можна було б узгодити й перетворити в здійснений робочий план. Okремі елементи попереднього етапу, можливо, не

вдастся перенести на новий етап відносин. Росія, наприклад, проявляє лише незначний інтерес до окремих видів діяльності в рамках програми "Партнерство заради миру". Але вона продемонструвала цілу зацікавленість в інших формах співробітництва й діалогу, які слід поширити й активно проваджувати в життя.

Такий план міг би містити, наприклад, порівняльний аналіз керівних документів (стратегічна концепція, концепція національної безпеки та військова доктрина), прийнятих Альянсом і Російською Федерацією з того часу, відколи їх відносини погрішилися. Зустрічі експертів, які б передували семінару на високому рівні, могли б допомогти у досягненні певного рівня взаєморозуміння. Ще однією темою для діалогу могло б стати обговорення стану безпеки у Центральній Азії та Афганістані за умови, що НАТО зуміє зняти побоювання Росії стосовно того, що НАТО нібито намагається витіснити Москву як охоронця безпеки у цьому регіоні.

До менш концептуальних, проте дуже практичних питань належать такі проблеми: поліпшення стану ядерної безпеки, захист навколошнього середовища, готовність на випадок надзвичайних ситуацій цивільного характеру, а також проекти перепідготовки військових офіцерів, що звільняються у запас. Співробітництво в минулому у всіх цих напрямах знайшло широку підтримку в Росії. Крім міністерства оборони, знайшлося й багато інших відомств, які виявили палке бажання працювати разом зі своїми західними партнерами.

З організаційного боку план міг би передбачити давно очікуване відкриття офіційного представництва НАТО у Москві, що надасть можливість забезпечити постійні контакти між оборонними відомствами та відповідними службами, які відповідають за питання безпеки. Офіційні особи найвищого рангу з російських військових та дипломатичних кіл матимуть змогу брати участь в регулярних зустрічах зі своїми колегами з НАТО.

Корисним буде також глибоке розширення контактів між військовиками середньої ланки. На жаль, в минулому обміни на високому рівні занадто часто опускалися, за дотепним висловом деяких циніків, до рівня "військового туризму". Російським військовим нині конче потрібні офицери з сучасним мисленням, які добре знають навколошній світ і в змозі з розумінням справи доносити свій погляд їхнім колегам із країн—членів НАТО. Західні військові академії та інститути, включаючи й оборонний коледж НАТО у Римі та Центр Джорджа С. Маршалла в Гарміш-Партенкірхені, повинні стати ключовими пунктами для їх відвідування найкращими та найталановитішими чоловіками й жінками Росії, які носять військову форму.

Росія як об'єкт незавершеного будівництва

Навіть якби такий план і вдалося реалізувати, його однаково було б недостатньо для досягнення цілей справжнього партнерства. Росія та Північноатлантичний альянс відновили б лише такі відносини, які б сприяли поглибленню стабільності й передбачованому розвитку подій у Європі. Навіть за таких умов відносини не були б легкими з огляду на продовження кризи у Чечні, незавершеність справ на Балканах та в зв'язку з наступними етапами розширення НАТО.

Але не слід сповнюватися пессимізму. Росія — це незавершене будівництво. На її перетворення підуть не роки, а десятиріччя; це стане справою багатьох поколінь, поки цей процес будівництва не буде завершено. Перед країною постало колосальне завдання — дати собі нове визначення, а певною мірою навіть відтворити себе у новому образі. Її відносини з Заходом є життєво важливим чинником цього процесу. Росія — це велетенська територія, яка створена для тих, хто бігає на довгі дистанції. Відмовлятися від такого бігу недоцільно. ■

Міністр оборони
Росії Ігор Сірієв
(справа)
роздовіляє
вічно-віч з
Миколою
Патрушевим,
керівником
Служби безпеки
Росії, під час
засідання Ради
Безпеки у Москві,
на якому було
прийнято нову
військову
доктрину Росії.
4 лютого
2000 року.
© Рейтер

Стамбульська Хартія європейської безпеки ОБСЄ

Професор Віктор-Івес Гебалі
Інститут міжнародних досліджень, Женева

На Стамбульському саміті в листопаді 1999 року керівники 54 держав—учасниць Організації з безпеки та співробітництва в Європі підписали Хартію європейської безпеки. Хартія бере свій початок з дискусії, що виникла в березні 1995 року, головною метою якої було заспокоїти стурбовану Росію з приводу розширення НАТО на схід. Дискусію було присвячено виробленню "Спільноти й універсальної моделі безпеки для Європи ХХІ століття". Та попередня дискусія виявилася досить абстрактною і незабаром припинилася. Але її було наповнено новим життям у грудні 1997 року, коли на засіданні міністрів закордонних справ було вирішено розробити новий документ пан-європейської безпеки. Віктор-Івес Гебалі оцінює значимість цієї Хартії та її актуальність для відносин між НАТО й ОБСЄ.

Xартія ОБСЄ за європейську безпеку, можливо, не є революційною за своїм характером, проте її не слід розглядати як порожню шкаралупу. В ній міститься аналіз нових ризиків та проблем безпеки на Європейському континенті в стратегічному плані після закінчення холодної війни, робиться підтвердження деяких базових загальних принципів та передбачається зміцнення оперативних спроможностей ОБСЄ в запобіганні конфліктам, врегулюванні криз та постконфліктній реабілітації. І нарешті, в наведений у додатку до Хартії Платформі спільної безпеки пропонується набір інструментів для поглиблення зв'язків та співпраці між ОБСЄ та іншими міжнародними інституціями, які, поряд з робочими вказівками стосовно підвищення ефективності ОБСЄ, мають безпосереднє відношення до нової ролі НАТО в Європі.

Головні складові Хартії

Ризики та проблеми. Країни ОБСЄ з самого початку мали намір скласти всеохоплюючий перелік ризиків та проблем європейської безпеки. Поступово вони дійшли висновку, що це не є доцільним через труднощі чіткого розмежування між зовнішніми та внутрішніми загрозами, що виникають у мінливому середовищі безпеки. Відповідним чином у Хартії викладено лише обмежене число ризиків для безпеки, включаючи міжнародний тероризм, шалений екстремізм, організовану злочинність, торгівлю наркотиками, поширення стрілецької та легкої зброї, гострі економічні проблеми, погіршення екології, а також нестабільність в басейні Середземного моря та в Центральній Азії.

У Хартії не згадуються конкретні права на безпеку тих держав, які не входять до військового альянсу. Не стається також питання можливого розміщення ядерної зброї на території тих держав, які є без'ядерними сьогодні. В цьому відношенні Хартія не виправдала сподівань Москви. В ній також недвозначно підтверджується не-від'ємне право кожної країни—учасниці ОБСЄ самій обирати свої власні механізми безпеки, в тому числі й договори про створення альянсу. На прохання Росії у Хартії підkreślено, що "в рамках ОБСЄ юрисдикція держава чи група держав чи організація не можуть нести якоїсь особливої відповідальності за підтримання миру й стабільності в межах території країн—учасниць ОБСЄ". Але в тому ж положенні додано: "...та не може розглядати будь-яку частку території

крайніх країн—учасниць ОБСЄ як сферу свого особливого впливу", що є чітким посиленням на концепцію Росії стосовно "близького зарубіжжя".

Структури ОБСЄ. Всупереч побажанням Росії, у Хартії не відновлено мандат Комітету з питань розробки моделі безпеки, спеціально створений з метою підготовки Хартії безпеки. Ще більш важливо зазначити те, що у Хартії не передбачено інституціональний перегляд, оскільки переважна більшість урядів вважає, що ОБСЄ не слід відходити від свого традиційного прагматизму й гнучкості. Було підтримано консенсус як основу прийняття рішень ОБСЄ. Водночас було вирішено, що слід поліпшити незадовільні процедури вироблення рішень Постійною радою ОБСЄ, що вже набули горезвісної репутації. Згідно з цією схемою, щоб зекономити час, з малими країнами радяться лише в останній момент, коли рішення Постійної ради вже, по суті, знаходиться на стадії офіційного схвалення. Натомість тепер буде працювати новий орган відкритого типу, який засідатиме як Підготовчий комітет Постійної ради.

Гуманітарний аспект. Варто згадати в цьому зв'язку одне нововведення нормативного характеру, яке стосується проблеми національних меншин. У параграфі 19 Хартії уряди ОБСЄ несподівано визнають, що додержання прав людини, зокрема прав осіб, які є представниками національних меншин, є не просто самоціллю, але й засобом зміцнення територіальної цілісності та суверенітету держав. Вони також визнають, що одним із шляхів збереження й підтримки етнічної, культурної, мовної й релігійної самобутності національних меншин в рамках існуючої держави є надання їм певної автономії.

Зміцнення оперативних спроможностей ОБСЄ

У Хартії розглядаються оперативні спроможності ОБСЄ під чотирма різними кутами: польові операції, операції з підтримки миру, поліцейські операції та концепція груп швидкого надання експертної допомоги й співробітництва.

Польові операції проводяться на індивідуальній основі, в більшості випадків як довгострокові місії. Поряд із Верховним комісаром у справах національних меншин такі операції є тими інструментами, за допомогою яких ОБСЄ відпрацьовує свою нішу в сфері врегулювання криз, починаючи

Генеральний секретар ООН Кофі Аннан з'явився на вуличних моніторах під час виступу на церемонії відкриття саміту ОБСЄ в Стамбулі. Туреччина, 18 листопада 1999 року.
© Бельга

наючи з 90-х років. У Хартії вперше запропоновано всеохоплюючий (без обмежень) перелік завдань, які визначено для польових операцій: поради й допомога експертів в усіх сферах компетенції ОБСЄ, спеціалізована технічна допомога у сфері верховенства права й демократичних інститутів, підтримання й відновлення правопорядку, добри посуги й посередництво в конфліктних ситуаціях, контроль над реалізацією планів мирного врегулювання, проведення виборів й дотримання взятих перед ОБСЄ зобов'язань, постконфліктна реабілітація.

Пан-європейські операції з підтримки миру виникли як суперечна ідея всередині самої ОБСЄ ще на початку 90-х років. Іх суперечний характер зберігається ще й нині. Сполучені Штати Америки висунули аргумент, що оскільки ОБСЄ не має належного озброєння для миротворчих операцій у військовому плані, то вона має відігравати корисну політичну роль щодо підтримки операцій, що проводяться силами інших організацій (наприклад, НАТО). Росія, з іншого боку, наполягала на тому, що існуючі тексти створюють належну базу для того, щоб дозволити ОБСЄ проводити операції з підтримки миру за умови, що вони будуть попередньо підтримуватися резолюцією ООН. Опинившись посередині між цими двома підходами, Європейський союз заявив, що до цього питання не слід підходити з позиції "або одне або інше".

В пункті 46 усі шляхи залишаються варіантами. В ньому підтверджено, що "*ОБСЄ може, застосовуючи індивідуальний підхід та йдучи шляхом консенсусу, відігравати певну роль в проведенні операцій з підтримки миру, в тому числі й провідну роль, якщо країни участниці зійдуться на тому, що такий варіант організації є найбільш ефективним та доцільним*". Водночас в тому ж пункті підkreślено, що

ОБСЄ може "*прийняти рішення надати мандат на проведення операцій з підтримки миру іншим, добиваючись підтримки з боку країн-учасниць, а також з боку інших організацій з надання ресурсів та спеціальних знань*" і що вона може слугувати як координатор таких зусиль. Але якщо придивитись більш прискіпливо до деяких інших положень Хартії (там, де йдеться про поліцейські операції та концепцію груп швидкого надання експертної допомоги й співробітництва), то стає зрозумілим, що по суті було підтримано позицію США, спрямовану на збереження нової ролі НАТО та його верховенство в операціях з підтримки миру в Європі.

Що стосується *поліцейських операцій*, то у пункті 44 міститься зобов'язання, яке беруть на себе без застережень уряди країн-учасниць стосовно посилення "*ролі ОБСЄ в проведенні цивільних заходів поліцейського характеру, що є невід'ємною частиною зусиль ОБСЄ щодо запобігання конфліктам, врегулювання криз та постконфліктній реабілітації*". Обмеження ОБСЄ функцією такого типу (куди також входить така діяльність, як надання послуг з підготовки кадрів, реформування воєнізованих загонів, запобігання проведенню дискримінаційних заходів з боку поліції тощо) чітко відповідає точці зору США про ідеальний розподіл праці: за НАТО залишається військова роль, а цивільна належить ОБСЄ.

Концепція груп швидкого надання експертної допомоги й співробітництва, яка повільно просувалася вперед США й була прийнята ОБСЄ, слугує додатковим підтвердженням такого висновку. Концепція зобов'язує уряди країн-учасниць розробити на національному рівні, а також на рівні ОБСЄ механізми утворення груп цивільних спеціалістів, що мають великий діапазон спеціальних знань, які ОБСЄ зможе розгорнати для надання допомоги

Тодішній
президент Росії
Борис Єльцин
[зліва]
зустрічається зі
своїм американським
колегою
Біллом Кліntonом
ОБСЄ в Стамбулі,
Туреччина.
© Бельга

щодо запобігання конфліктам, врегулювання криз та постконфліктній реабілітації. У пункті 42 йдеться про те, що концепцію груп швидкого надання експертної допомоги й співробітництва було розроблено з метою надати змогу ОБСЄ вирішувати проблеми ще до того, як вони переростуть у кризи, і швидко розгорнати "цивільний елемент операцій з підтримки миру" або, у разі потреби, широкомасштабні операції чи операції спеціалізованого характеру.

Концепція груп швидкого надання експертної допомоги й співробітництва почне діяти з кінця червня 2000 року. У ній знайде прояв схильність до "спеціалізації" ОБСЄ в операціях суто цивільного характеру. Щоб віддати належне процесові пла-нування й розгортання польових операцій ОБСЄ в розширеніх масштабах, зокрема з залученням ресурсів груп швидкого надання експертної допомоги й співробітництва, в пункті 43 передбачено створення Оперативного центру в рамках Центру ОБСЄ щодо запобігання конфліктам.

Міжнституціональне перемир'я

Натхненна Європейським союзом Платформа спільної безпеки у вигляді додатку до Хартії виходить із того, що жодна держава чи міжнародна організація не має такої можливості в умовах "бліскучої ізоляції" реагувати на ті ризики й велетенські завдання, які постають в контексті часів, що настали після періоду холодної війни. У цій Платформі за-

пропоновано щось на зразок контракту про створення акціонерного товариства, яке покликано зміцнювати шляхом докладання взаємних зусиль усі ті інституції, що є відповідальними за питання безпеки, виходячи при цьому із обопільних порівняльних переваг та взаємодоповнюючих спільніх дій прагматичного характеру, прозорості та взаємозв'язків неієрархічного характеру. Такий контракт є відкритим для тих інституцій, члени яких (як на індивідуальному, так і на колективному рівнях) вільно й прозоро співпрацюють між собою, додержуються принципів та зобов'язань ОБСЄ, а також під-

тримують концепцію спільного простору безпеки, що не має розділювальних ліній, і шанують свої зобов'язання в плані контролю над зброями, у сфері роззброєння та заходів зміцнення довіри й безпеки.

Новий Постійний представник від Греції

У березні 2000 року посол Вассіліс Каскареліс (51 рік) замінив на посту Постійного представника від Греції у Північно-атлантичній раді посла Георгія Савваїдеса.

Здобувши спочатку диплом економіста та політолога, а потім юриста в університетах міст Салоніки та Афіни відповідно, пан Каскареліс почав працювати у Міністерстві закордонних справ у 1974 році. Через два роки його направили на роботу третім секретарем посольства Греції в Туреччині. Після того він отримав посаду консула у Венеції, Італія, в 1979 році, а далі працював з 1983 року на Кіпрі: спочатку першим секретарем, а потім на посаді радника.

У 1987 році його було призначено Главою військової місії Греції у Західному Берліні, де він служив протягом трьох років, а після того в 1990 році після падіння берлінського муру він став Генеральним консулом Греції в Берліні.

Ще через рік пан Каскареліс повернувся на роботу до Міністерства закордонних справ в Афінах, де він служив спочатку заступником директора відділу Туреччини, а з 1993 року повноважним міністром та главою кабінету Генерального секретаря.

У 1995 році його було направлено на посаду заступника Постійного представника Греції при Організації Об'єднаних Націй у Нью-Йорку. Він перебував на цій посаді до моменту свого теперішнього призначення у штаб-квартиру НАТО.

НАТО у фокусі

Югославський солдат патрулює на вулицях Букаса, що за 60 км на північ від Приштини, а за ним веде спостереження зі своєї джипа контролер місії ОБСЄ, що відповідає за припинення вогню.
23 лютого 1999 року.
© Бельга

До різних форм співробітництва між різними інституціями належать офіцери зв'язку або точки зіткнення, пе-рехресне представництво на відповідних зустрічах, регулярні обміни інформацією, спільні місії з визначення потреб, взаємні відрядження експертів, розробка спільних проектів та польових операцій, спільні зусилля з підготовки кадрів тощо. З метою реагування на конкретні кризи ОБСЄ також пропонує свої послуги як "гнучка структура для налагодження співробітництва".

Остаточною метою Платформи є відпрацювання культури інституціонального співробітництва з метою уникнення дублювання зусиль та марнування ресурсів. У Платформі ставиться завдання перед Генеральним секретарем ОБСЄ готувати щорічно звіт про стан взаємодії між міжнародними інституціями, що діють на території країн—учасниць ОБСЄ.

Певною мірою саме існування Платформи є більш значущим ніж її зміст. З огляду на невгамовну конкуренцію, що стала характерним явищем для діяльності відповідальних за безпеку інституцій з часу краху комунізму,

особливо під час початкового етапу виникнення конфлікту в колишній Югославії, у Платформі пропонується щось на зразок міжінституціонального перемир'я. Жодне з цього положень не суперечить інтересам чи практичним процедурам НАТО. Великою мірою Платформа являє собою кодекс плідного співробітництва, що був відпрацьований між НАТО та ОБСЄ для забезпечення спільногом контролю над ситуацією у Косовому слідом за зустріччю у жовтні 1998 року Спеціального посла США Річарда Холброка з президентом Югославії Слободаном Мілошевичем.

Не привертаючи до себе зайвої уваги

Для ОБСЄ 1999 рік був не лише роком підписання Хартії європейської безпеки. Після трьох років інтенсивних переговорів було успішно приведено у відповідність до вимог сучасності віденський документ 1994 року про Заходи зміцнення довіри й безпеки. Було адаптовано Договір 1990 року про Звичайні збройні сили в Європі для того, щоб він відображав усі ті зміни, що виникли внаслідок закінчення холодної війни. Договір було підписано 30 державами—учасницями ОБСЄ, незважаючи на напругу між Росією й Заходом спочатку через кризу в Косовому, а потім у Чечні. У Косовому було розміщено місію ОБСЄ у складі 700 міжнародних працівників та понад 1000 місцевих службовців, яка тісно співпрацює з НАТО. Місія перебрала на себе

особливу відповідальність в рамках Пакту про стабільність у Південно-Східній Європі.

Незважаючи на неспроможність ОБСЄ покласти край конфліктові у Чечні (саме там Росія відверто нехтує окремими зобов'язаннями, під якими вона підписалася в Стамбулі), описані позитивні зрушення є свідченням того, що ОБСЄ хоч і не привертає до себе зайвої уваги, однак вона розширяє свою роль в плані діяності. ■

Партнерство: одне із фундаментальних завдань НАТО в плані безпеки

Д-р Ізабель Франсуа
Відділ військового планування та операцій НАТО

На Вашингтонському саміті минулого року керівники країн—членів НАТО виклали своє бачення Альянсу, на який покладено виконання нових завдань, із залученням нових країн-членів та нових країн-партнерів. Це той Альянс, який відданій справі зміцнення свого оборонного потенціалу. У новій Стратегічній концепції вказується на те, що партнерство є одним із фундаментальних завдань НАТО в плані безпеки, а більшість ініціатив саміту торкаються питання партнерства. У статті зведено воєдино різні складові програми «Партнерство заради миру», яким було надано нового поштовху на саміт, а також висвітлюється бачення тих рушійних сил, які зумовлюють еволюцію відносин НАТО з країнами-партнерами.

Основні будівельні блоки, що сприяли успіху програми "Партнерство заради миру" (ПЗМ), було закладено на Брюссельському саміті в 1994 році. Рамковий документ ПЗМ окреслював, яким чином Партнерство підтримуватиме саму стратегію Альянсу (як це викладено в Стратегічній концепції 1991 року) та процес розширення НАТО. Було визначено конкретні завдання для практичного співробітництва у військовій та оборонній сферах, а також характер і масштаби самого партнерства.

З самого початку програма "Партнерство заради миру" покладалася на інвестиції в людські ресурси, а саме: в збройні сили, які, можливо, будуть розгорнуті під час майбутніх військових операцій, в посадових осіб з військово-оборонних кіл, які формуватимуть процеси прийняття рішень та братимуть в них участь, маючи за мету зміцнення євро-атлантичної безпеки й стабільності. Через навчання, підготовку та військові вчення НАТО поширявало свої методи роботи в тих країнах, які були зацікавлені в розвитку більш тісних зв'язків з Альянсом, і навіть у

тих країнах, які не обов'язково претендували в кінцевому підсумку на членство в НАТО.

Програма "Партнерство заради миру" перевершила всі сподівання. Сьогодні в ній беруть участь 25 країн, що не є членами НАТО, і ця програма сприяє розвиткові контактів серед допоміжних військово-оборонних кіл, в установах, що займаються питаннями надзвичайних ситуацій цивільного характеру, а також у військово-оборонних закладах. Всі вони є учасницями цієї ініціативи, всі вони допомагають перетворити партнерство у постійну й незалежну частку євро-атлантичної безпеки.

Перші відчутні результати інвестування в програму "Партнерство заради миру" з'явилися під час проведення керованих НАТО операцій у Боснії та Герцеговині, коли завдяки партнерству стало значно легше розгорнати війська з країн-партнерів поряд із військами країн—членів Альянсу у складі сил ІФОР та СФОР. Цей позитивний досвід знайшов своє відображення у зміненні партнер-

Американські солдати-піхотинці прибувають 10 червня 1999 року до летовища міста Скоп'є у повній готовності до розгортання в Косово у складі сил КФОР. Колишня Югославська Республіка Македонія^{*1} надала рішучу підтримку країнам—членам Альянсу з самого початку Косовської кризи. Взимку 1998/99 року там було розміщено війська НАТО в режимі "стенд-бай" для евакуації у разі необхідності контролерів ОБСЄ, що спостерігали за додержанням умов припинення вогню. Було надано допомогу сотням тисяч косовських біженців. Доступ до повітряного простору та наземної території колишньої Югославської Республіки Македонії полегшив проведення військово-повітряної кампанії та розгортання сил КФОР. @ Бельга

* Туреччина визнає Республіку Македонію за її конституційну назву.

Болгарський поліцейський регулювальний військовий колони з Туреччини, який було дозволено пройти по території Болгарії 3 липня 1999 року, щоб приєднатися до сил КФОР.
© Бельга

тва на Мадридському саміті в 1997 році та привів до того, що відтоді партнерство набуло більш оперативного змісту. Як свідчить сьогодні досвід Косового, реальність полягає в тому, що до керованих НАТО операцій в майбутньому майже напевно заливатимуться країни-партнери.

Невід'ємна частина стратегії НАТО

Мірилом успіху програми "Партнерство заради миру" є те, що в осучаснену Стратегічну концепцію НАТО, яку було схвалено на Вашингтонському саміті, *партнерство* увійшло як одне із фундаментальних завдань НАТО в плані дотримання безпеки поряд з такими поняттями, як *безпека, консультації, засіб струмування та оборона*, а також *врегулювання кризи*. Крім того, майже усі ініціативи саміту містили в собі вимір партнерства, чи то мова йшла про План отримання членства в НАТО, Ініціативу посилення обороноздатності, Ініціативу для Південно-Східної Європи, Політично-військові рамки для керованих НАТО операцій ПЗМ, чи про Зміцнене та більш оперативне партнерство.

В осучасненій Стратегічній концепції, в якій визначено місію НАТО на порозі нового століття, відзеркалено глибокі геополітичні зміни останнього десятиліття та віддається належне зростаючому значенню країн-партнерів НАТО, коли мова йде про виклики справі безпеки в майбутньому. Країни—члени Альянсу, як і раніше, сповнені відданості справі забезпечення військового потенціалу, який необхідно мати, щоб зуміти самостійно відреагувати на широкий діапазон передбачуваних обставин. Але водночас вони вирішили зосередити увагу на розвитку співробітництва з країнами, що не є членами НАТО, але котрим близькі завдання Альянсу, для того щоб заличити

останніх до спільних зусиль як у політичному, так і військовому плані задля посилення євро-атлантичної безпеки.

Така стратегія вже принесла віддачу під час кризи в Косовому. Країни партнери продемонстрували, що у них спільна мета і що всіх їх об'єднують спільні цінності в підході до врегулювання конфлікту. Політична підтримка цими країнами операції НАТО посилила законність цієї операції. Країни, що межують з Федерацією Республікою Югославією, надали також практичну підтримку країнам—членам Альянсу, включаючи доступ у свій повітряний простір. Виділення військових контингентів країнами-партнерами є життєво важливим чинником триавального й далекосяжного розгортання сил для одночасного проведення багатонаціональних операцій СФОР та КФОР.

Підхід, зорієнтований на боєздатність

Операції на Балканах продемонстрували вірність стратегії НАТО щодо заличення країн-партнерів до військових дій Альянсу. Вони також вказали на необхідність подолання вад у військовому потенціалі, необхідність планування й підготовки до багатонаціональних операцій в майбутньому, які потребуватимуть поліпшення оперативної сумісності та врахування чинника багатонаціональності на нижчих рівнях командування.

Розбудовуючи військове співробітництво, налагоджене в минулому, Вашингтонський саміт створив можливості для зміцнення спроможностей країн-партнерів та країн—членів НАТО розгортати свої війська разом під час майбутніх операцій щодо реагування на кризи завдяки Концепції оперативної боєздатності. Втілення в життя ці-

еї Концепції доповнить зусилля Альянсу, спрямовані на те, щоб надати нового поштовху розвиткові військового потенціалу в тих ключових напрямках, які визначено Ініціативою посилення обороноздатності, та полегшити проектування таких сил, які можна буде залучати в майбутньому для розгортання й тривалого ведення керованих НАТО операцій в рамках програми "Партнерство заради миру".

Робочі стосунки між штабами, персоналом та військовими підрозділами країн партнерів і НАТО буде посилено для того, щоб підготуватися до майбутніх об'єднаних операцій. Схвалена на саміті Програма посилення підготовки та освіти в рамках ПЗМ має сприяти підвищенню оперативності партнерства шляхом кращого спрямування інвестицій у людські ресурси.

Процес планування й аналізу розширяється й адаптується в напрямку поліпшення оперативної сумісності й воєнного потенціалу тих сил, що є в наявності для проведення заходів в рамках ПЗМ. На оперативному рівні визначаються ті сили й засоби ведення бою, які в принципі є наявними для керованих НАТО операцій в дусі ПЗМ, а також ставляться цілі в рамках військового планування. На політичному рівні починаючи з 1999 року країнам-партнерам надано можливість працювати разом із країнами—членами Альянсу на рівні міністрів оборони з метою визначення стратегічного напряму для подальшого розвитку свого військового потенціалу.

Політична прелюдія

В той час як країни—члени Альянсу прагнуть залучити країн-партнерів до своїх майбутніх операцій, країни-партнери в свою чергу вимагають, щоб їм відводилася

більш активна роль в розробці політичних орієнтирів для проведення таких операцій і здійснення контролю над ними. В Політично-військових рамках для керованих НАТО операцій в дусі ПЗМ, що їх було схвалено у Вашингтоні, міститься відповідь на таке побажання країн-партнерів. В ньому викладено принципи й методику залучення країн-партнерів до політичних консультацій і процесу прийняття рішень, а також до оперативного планування і механізмів здійснення командування.

Країни-партнери, що виділяють свої військові контингенти, вже налагодили регулярний процес консультацій з 19 країнами—членами Альянсу на політичному і військовому рівнях з питань СФОР та КФОР. Такі зустрічі забезпечують важливим політичним виміром тісне військове співробітництво на місцях. У світлі Косовської кризи буде поліпшено механізми консультацій та прийняття рішень спільно з країнами-партнерами відповідно до Політично-військових рамок для того, щоб зробити ці механізми більш ефективними за умов часової напруги, що виникає в ситуаціях реагування на кризи.

Регіональний акцент в плані врегулювання криз

У Південно-Східній Європі програма "Партнерство заради миру" стає дедалі більш вагомим внеском у справу врегулювання там кризи, розбудови довіри та, в кінцевому підсумку, запобігання новому конфлікту. Партнерство є одним із ключових інструментів міжнародної спільноти в її багатосторонніх зусиллях на підтримку миру й стабільноті, що є частиною всеосяжної стратегії забезпечення довгострокового, реалістичного розв'язання проблеми. Її міць лежить у гнучкості й широкому діапазоні практичних

Шведські солдати, що входять до сил КФОР, реєструють пістолет, який було конфісковано у етнічного албанця перед тим, як впустити його на територію села Граніца, що у центральній частині Косово, де переважно мешкають серби.
12 грудня 1999 року.
© Бельга

заходів, які можна застосовувати з урахуванням обставин і вимог тих чи інших країн конкретного регіону.

Потенціал партнерства у сферах врегулювання криз та запобігання конфліктам ще не сповна вичерпано. Але оперативне партнерство вже робить свій внесок у справу врегулювання криз завдяки тому, що полегшує процес розміщення військ та проведення тривалих операцій під час конфліктів завдяки впровадженню цільових програм співробітництва у сфері безпеки після врегулювання конфліктів та завдяки заходам зміцнення довіри й механізмам консультацій з метою запобігання відновленню конфліктів.

Функціональний центр підготовки до членства

ПЗМ є також доповненням до Плану отримання членства в НАТО. Цей План розраховано на те, щоб допомогти країнам, які сподіваються в кінцевому підсумку вступити до Альянсу, підготуватися до майбутнього членства. У військово-оборонній сфері План отримання членства в НАТО великою мірою покладається на програму "Партнерство заради миру", яка вважається суттєво важливою базою підготовки, де зацікавлені країни-партнери зможуть підготуватися до обов'язків і зобов'язань в плані спільної безпеки й колективної оборони і відповідним чином спрямувати свої індивідуальні програми ПЗМ та процес планування. План отримання членства в НАТО в свою чергу теж повинен зміцнити Партнерство, тому що увагу в ньому зосереджено на зворотному зв'язку й інструментах оцінки.

Партнерство — це вулиця з двостороннім рухом

Партнерство стало невід'ємною частиною завдань та діяльності НАТО. Його інструментарій та робоча методика забезпечують тих політиків, які хочуть зосередити увагу на конкретних питаннях чи регіонах, необхідними засобами для здобуття підтримки з боку зацікавлених країн для того, щоб потім розширити масштаби своєї діяльності й швидко реалізувати ідеї на практиці. Партнерство — це динамічний процес. Воно сприяло виникненню численних ініціатив, спрямованих на зміцнення євро-атлантичної безпеки й стабільності. Воно й надалі буде розвиватися в міру того, як країни-члени й країни-партнери шукатимуть нові шляхи поглиблення співробітництва.

У рамках нових основоположних завдань НАТО в плані безпеки Партнерство сприятиме поліпшенню оперативної сумісності та збільшеню багатонаціональності, щоб таким чином краще підготуватися до спільних дій, а також сприятиме залученню до процесу прийняття рішень тих країн, що виділяють військові контингенти. Партнерство — це вулиця з двостороннім рухом, але зрештою вона надає вищому політичному керівництву можливість досягти безпрограшних результатів і перетворювати складні проблеми у слушні нагоди. ■

Російський солдат сил КФОР (зліва) та його американські товарищи роздають листівки албанською й сербською мовою (де написано: "Покажи, що ти підтримуєш КФОР — тим самим ти підтримаєш мир") під час проведення спільної операції в селах зі змішаним складом населення приблизно за 30 км на схід від Приштини. 16 липня 1999 року. © Бельга

Модернізований
бельгійський літак-
винищувач F-16
пробивається
крізь хмари.
© Бельга

Нова могутність у повітрі в новому тисячолітті

Генерал Грегорі С. Мартін

Командувач об'єднаними військово-повітряними силами НАТО у Північній Європі

3 березня 2000 року Командування об'єднаними військово-повітряними силами НАТО в Європі було реорганізовано за принципом поділу на два регіони замість трьох: Північний регіон та Південний регіон, які розділено Альпами. За новою структурою число штабів

НАТО було скорочено з 30 до 20. У цій статті розглядається, яким чином менш розгалужена, зате більш гнучка структура Командування об'єднаними військово-повітряними силами НАТО у Північній Європі, що з'явилася в результаті реорганізації, зможе краще впоратися з непередбачуваними проблемами, які постають в контексті нового стратегічного середовища, завдяки більш тісному командуванню й управлінню військово-повітряними силами, створенню структури для підтримання порядку у повітряному просторі в масштабах всього регіону та завдяки досягненню більшої гнучкості й готовності до передислокації.

Порганізація Командування об'єднаними військово-повітряними силами НАТО зачепила головним чином північний регіон Європи, де відбулося злиття колишнього Командування об'єднаними збройними силами НАТО у Центральній Європі та Командування об'єднаними збройними силами НАТО у Північно-Західній Європі, а на їх місці з'явилося нове Командування об'єднаними збройними силами НАТО у Північній Європі. Регіональний штаб військово-повітряних сил розташувався в містечку Рамштейн на півдні Німеччини. Ця реструктуризація відбулася головним чином у зв'язку з тим, що замість колишньої монолітної загрози зі сходу виникла нова, розосереджена та нечітка загроза в умовах нового стратегічного середовища.

Більш тісний зв'язок між Командуванням військово-повітряними силами та виконанням завдань

П'ять об'єднаних центрів військово-повітряних операцій (ОЦВПО) — це виконавча ланка Командування об'єднаними військово-повітряними силами НАТО у Північній Європі, тобто регіонального командувача військово-повітряними силами у цьому регіоні. Ці п'ять центрів відповідають за виконання щоденних завдань, контроль та оцінку

військово-повітряних місій, що здійснюються із льотних баз, розташованих по всьому регіону. Згідно з новою структурою об'єднані центри військово-повітряних операцій вперше стали постійними загонами штабу Командування об'єднаними військово-повітряними силами НАТО у Північній Європі, що надало нам змогу створювати відповідні структури, укомплектовувати їх особовим складом та навчати їх таким чином, щоб вони відповідали спільним стандартам в масштабах всього Альянсу. Завдяки таким "готовим до вживки" структурам кожний об'єднаний центр військово-повітряних операцій, починаючи з півночі Норвегії й закінчуєчи півднем Туреччини, може легко розростатися, скорочуватися та доповнювати інші подібні центри для того, щоб військово-повітряні засоби можна було утримувати під тактичним контролем, застосовуючи їх відповідно до обставин і в будь-який момент.

Надійне патрулювання повітряного простору

Ми вже досягли успіхів, створивши стабільну "Впізна-ну картину повітряного простору" для всього північного регіону, включаючи Польщу і Чеську Республіку. Цим самим забезпечується цілковите охоплення радаром нашого неба з метою патрулювання повітряного простору та критично необхідного захисту суверенітету в повітрі.

Надзвичайно успішним виявилося "транскордонне патрулювання у повітрі" на кордонах між Німеччиною та Бенілюксом. Поширення цього процесу продовжується в напрямку досягнення суцільної оперативної сумісності, без кордонів і в масштабах всього регіону, з охопленням усіх наших об'єднаних центрів військово-повітряних операцій та бойових літаків-винищувачів. Чеські та польські військові підрозділи, які нині знаходяться під тактичним контролем укомплектованих за багатонаціональним принципом об'єднаних центрів військово-повітряних операцій 2 та 4 у Німеччині (споряджені надійними системами зв'язку двосторонньої дії), є чудовим прикладом такої оперативної сумісності. Ключовою особливістю буде прийняття стану спільної готовності та оптимізація стандартів збройових зарядів.

Це дасть нам можливість патрулювати наше небо з абсолютною гнучкістю по всьому регіону, від півночі Норвегії до Альп.

Командна структура ОЗС НАТО в Європі

Об'єднані сили командування військово-повітряним компонентом - це боєздатні сили у повітрі

Об'єднані сили командування військово-повітряним компонентом — це військово-повітряний компонент готових до розгортання багатонаціональних об'єднаних оперативно-тактичних сил. Їх можна створювати та розгорнати в бойовий порядок у разі необхідності для виконання завдань НАТО. Наприклад, у відповідь на такі кризи, як у Косовому минулого року. Ядро особового складу об'єднаних сил командування військово-повітряним компонентом буде утворено за рахунок ключового персоналу штабу Командування об'єднаними військово-повітряними силами НАТО у Північній Європі, тобто тих осіб, які знаходяться на вістрі розробки доктрини та процедур НАТО стосовно об'єднаних сил командування військово-повітряним компонентом. Їх буде доукомплектовано за рахунок підготовленого особового складу з інших підрозділів. Об'єднані сили командування військово-повітряним компонентом являють собою грізну силу, легку й негромізку, готову й спроможну до розгортання протягом кількох годин для забезпечення могутності у повітрі, де б це не знадобилося в умовах сьогоднішнього непередбачуваного середовища в плані безпеки.

Негромізка, проте більш гнучка структура

Перші кроки в напрямку створення негромізкої, проте більш гнучкої структури вже зроблено. Польща і Чеська Республіка вже просунулися далеко вперед на шляху до цілковитої інтеграції в нову структуру Командування об'єднаними військово-повітряними силами НАТО у Північній Європі, яка охоплює колишні райони відповідальності в північно-західному та центральному регіонах Європи.

В міру того як НАТО створює в Європі нову структуру, розраховану на два регіони, більш тісні та більш активні взаємозв'язки з нашими виконавчими ланками, тобто об'єднаними центрами військово-повітряних операцій, мають забезпечити нашу готовність діяти рішуче у майбутньому. Подальший розвиток нашої системи патрулювання в повітряному просторі забезпечить суцільну, гармонізовану систему безпеки у повітрі для всього північного регіону. А просування вперед концепції об'єднаних сил командування військово-повітряним компонентом в поєднанні із заповзятим навчанням та використанням наявних в Рамштейні ресурсів обієє вражаючу силу, готову до здобуття могутності у повітрі будь-де та будь-коли у разі потреби.

Ця нова структура могутності у повітрі посилила спроможність НАТО до виконання своєї ролі миротворця, гаранта миру та як величезну міжнародну силу для забезпечення стабільності. ■

Резерви для надання нового поштовху оборонному потенціалу Альянсу

П'єр Сегерс

Генерал-майор

військово-повітряних сил,
голова Комітету національних
військових резервів

Ерік Тірі

Підполковник (запасу)

військово-повітряних сил,
Федерація офіцерів запасу
країн—членів Альянсу

*Поточне скорочення чисельності регулярних збройних сил в більшості країн—членів НАТО вимагає, щоб ми приділяли дедалі більшого значення ефективному використанню військовослужбовців запасу та їх досвіду.
Але військовослужбовці запасу потребують належного військового навчання й підготовки до виконання завдань, а наявність таких можливостей залежить від політичної волі та підтримки з боку цивільного населення у тих чи інших країнах. Програми надання компенсації працедавцям та більш тісна співпраця й координація діяльності між цивільними і військовими стали нагальною необхідністю.*

Нині майже усі погоджуються з тим, що потенціал регулярних збройних сил країн—членів Альянсу можна стрімко збільшити за рахунок ефективної інтеграції й застосування військового резерву. Поточне скорочення чисельності регулярних збройних сил, що нині відбувається в більшості країн—членів НАТО, дедалі більше вимагає якомога ефективнішого використання особового складу резерву, а також досвіду, якого набувають резервісти у цивільній сфері, особливо в плані керівництва. Коли мова заходить про співробітництво між цивільними та військовими, то залучення офіцерів та унтер-офіцерів резерву стає дедалі більш бажаним явищем.

Важливе значення військового резерву для Альянсу було офіційно визнано у новій Стратегічній концепції, схваленій керівниками країн—членів Альянсу на Вашингтонському саміті у квітні 1999 року, де сказано, що "Альянс повинен бути в змозі розбудувати більш чисельні сили у відповідь на будь-які фундаментальні зміни в середовищі безпеки, а також для обмежених потреб, шляхом зміцнення збройних сил, мобілізації резерву та шляхом відновлення таких сил у разі необхідності".

Але резервістів необхідно добре навчати та належним чином готувати для виконання визначених їм завдань. Їх

Важливе значення
військових
резервів для
Альянсу було
офиційно визнано
у новій
Стратегічній
концепції, яку
було прийнято на
саміті НАТО у
Вашингтоні в
квітні 1999 року.
© CIOR

наявність залежить від кількох чинників на національно-му рівні, таких як політична воля й підтримка цивільного населення та працедавців. Нагальною потребою стає запровадження програм відшкодування витрат працедавцям, необхідно забезпечити співробітництво та координацію дій між цивільними й військовими там, де цього ще не зроблено. Це принесе користь обом сторонам, оскільки досвід, отриманий резервістами з військових питань, може виявитися дуже цінним у цивільній сфері.

Дбаючи про якісний резерв збройних сил

Федерація офіцерів запасу країн—членів Альянсу та Комітет національних військових резервів поділяють спільний інтерес, дбаючи про якісний склад та належне використання резервних збройних сил і тісно працюючи разом заради цієї мети. В документі 1999 року, що йде під назвою "Рамкова політика НАТО з питань військового резерву"⁽¹⁾, визнається, що обидві організації мають безпосередній вплив на вирішення питань військового резерву.

Федерація офіцерів запасу країн—членів Альянсу є союзом національних об'єднань офіцерів запасу всіх видів збройних сил в усіх країнах—членах НАТО (за винятком Ісландії, яка немає своєї власної армії). Ця Федерація об'єднує понад 800 000 офіцерів із 18 різних країн. Сюди також входять члени Федерації офіцерів запасу медичної служби із країн—членів Альянсу.

Заснована в 1948 році та офіційно визнана Альянсом в 1976 році, Федерація офіцерів запасу країн—членів Альянсу ставить собі за мету заохочувати національні органи влади посилювати потенціал резерву як задля спільної оборони, так і для виконання нових місій НАТО, сприяти залученню резерву до заходів НАТО, а також поліпшувати розуміння Альянсом цілей та потенціалу Федерації офіцерів запасу.

Щороку проводяться два великих міжнародних зібрання, а також військові змагання офіцерів запасу та робочий семінар для молодих офіцерів запасу. Нині в Федерації офіцерів запасу головує Бельгія. На конференції в Берліні у серпні 2000 року головування перебере на себе Данія.

До складу Комітету національних військових резервів входять на національному рівні високі посадові особи із країн—членів НАТО. Офіцери зв'язку в рамках цього Комітету є представниками водночас Міжнародного військового штабу НАТО та штабу Верховного Головнокомандувача об'єднаними збройними силами НАТО в Європі. Головними цілями Комітету є підвищення бойової готовності військового резерву Альянсу, надання порад Військовому комітету з загальних питань стосовно резерву та надання порад і підтримки Федерації офіцерів запасу. ■

Алжир приєднується до Середземноморського діалогу

8 березня 2000 року Народно-Демократична Республіка Алжир прийняла запрошення Північноатлантичної ради присяднатися до Середземноморського діалогу.

Середземноморський діалог НАТО було започатковано в 1994 році. Цей Діалог мав віддзеркалити точку зору Альянсу, суть якої полягає в тому, що безпека в Європі тісно пов'язана з безпекою й стабільністю району Середземномор'я. Країни—члени Альянсу впевнені, що Алжир зробить свій внесок в досягнення цілей Діалогу, а саме: встановлення добрих, міцних та дружніх відносин у всьому регіоні, а також поліпшення взаєморозуміння і таким чином зміцнення безпеки й стабільності в Середземномор'ї.

Сім країн, що не є членами НАТО (Алжир, Єгипет, Ізраїль, Йорданія, Мавританія, Марокко та Туніс), залучилися до Середземноморського діалогу, який є доповненням до інших міжнародних зусиль, таких як Барселонський процес Європейського союзу та Близькосхідний мирний процес.

У своєму першому телевізійному зверненні до стражденною народу після його обрання у квітні 1999 року президент Алжиру Абделазіз Бутефліка бере на себе зобов'язання докласти всіх зусиль задля національного примирення. 5 липня 1999 року. @Бельга

(1)

Схвалено
Військовим
комітетом НАТО
(див. MC441)
20 квітня
1999 року та
запоточено.

Генеральний секретар НАТО лорд Робертсон спілкується з перехожими під час свого візиту до Сараєво.
Боснія-Герцеговина, 21 жовтня 1999 року. @ НАТО

Організація Північноатлантичного договору

Бельгія
Канада
Чеська Республіка
Данія
Франція
Німеччина
Греція
Угорщина
Ісландія
Італія
Люксембург
Нідерланди
Норвегія
Польща
Португалія
Іспанія
Туреччина
Велика Британія
Сполучені Штати Америки

Документальний додаток

ЗАСІАННЯ ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНОЇ РАДИ НА РІВНІ МІНІСТРІВ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ

Брюссель, 15 грудня 1999 року

1. На наших сьогоднішніх зборах ми згадали основні досягнення НАТО у 1999 році:

- ◆ ми започаткували бачення НАТО у ХХІ столітті та схвалили оновлену Стратегічну концепцію на Вашингтонському саміті, під час якого ми також відсвяткували 50-ту річницю Альянсу;
- ◆ ми прийняли до складу країн—членів НАТО Польщу, Угорщину та Чеську Республіку;
- ◆ ми зробили вагомий внесок у намір міжнародної спільноти закласти підвалини для довготривалого миру та стабільності у Косовому, зокрема завдяки проведенню військово-повітряної кампанії з подальшим розгортанням сил КФОР.

Ми проаналізували наше просування вперед у втіленні рішень Вашингтонського саміту та зробили кроки в напрямку подальшої адаптації Альянсу до нового стану безпеки. Ми ще раз підтвердили відданість Альянсу своєму основному завданню, а саме: запровадження безпеки, викладеному у Стратегічній концепції, а також підтвердили важливість наших спільних зусиль для досягнення нашої провідної мети щодо гарантування безпеки та стабільності в євро-атлантичному регіоні.

2. На тлі розвитку політичних подій на Балканах ми проаналізуvalи всеосяжний підхід НАТО та наші зобов'язання в плані сприяння безпеці, стабільності, миру й демократії, а також мирного вирішення спорів у регіоні, зокрема шляхом проведення операцій під проводом НАТО у Боснії-Герцеговині та Косовому, а також шляхом втілення Ініціативи НАТО стосовно Південно-Східної Європи. За допомогою Постійної ради та військових органів НАТО ми продовжуємо уважно стежити за ситуацією в регіоні.

3. Ми віддаємо данину шані військовослужбовцям всіх країн, які служать на Балканах, за їх професіоналізм та відданість справі миру й стабільності. Ми глибоко співчуваємо сім'ям тих, хто загинув, та тих, хто отримав поранення, захищаючи справу миру.

4. Військово-повітряна кампанія в Косовому, яка продемонструвала згортованість та єдність Альянсу, а також його рішучий намір діяти, зміцнила дипломатичні зусилля міжнародної спільноти та виконала головні цілі країн—членів НАТО та країн—партнерів. Гуманітарна катастрофа було припинено, близько 850 000 біженців повернулися додому, було успішно розгорнуто міжнародні миротворчі сили (КФОР) під керівництвом НАТО, а міжнародна спільнота взяла на себе відповіальність за створення цивільної адміністрації, направивши місію ООН до Косового.

5. Ми сповнені рішучості зробити свій вагомий внесок, щоб досягти цілей, поставлених міжнародною спільнотою, як це визначено резолюцією №1244 Ради Безпеки ООН. Ми залишаємося відданими мирному, багатоетнічному та демократичному Косовому, де всі люди зможуть жити в мірі та безпеці, мати загальні права людини та свободи на рівноправних засадах, зокрема шляхом участі в демократичних інститутах. Ми відзначили прогрес, досягнутий у відновленні миру та стабільності з часу розгортання сил КФОР у Косовому відповідно до резолюції №1244 Ради Безпеки ООН, зокрема зменшення насильства та відновлення роботи цивільних закладів. Ми схвалюємо роботу, яку провела місія ООН у Косовому, та задоволені відмінним рівнем координації її співробітництва, що встановилися між КФОР та місією ООН у Косовому. Тісні стосунки військовиків з цивільним населенням є дуже важливими для успіху наших спільних завдань та наших зусиль, спрямованих на відбудову миру в цьому

регіоні. В зв'язку з цим ми запросили спеціального представника Генерального секретаря ООН доктора Кушнера на завтрашнє засідання Ради євро-атлантичного партнерства.

6. Незважаючи на те, що було досягнуто прогресу, ще багато чого залишається зробити, зокрема щодо подальшого захисту всіх етнічних груп та меншин. Ми засуджуємо всі акти насильства та залякування з будь-якого боку. Ми підкреслюємо рішучість КФОР покласти край насильству етнічного характеру та діяти швидко й рішуче проти всіх порушників, зокрема шляхом утримання ефективної військової присутності в районах сербських меншин. Ми схвалюємо рішучість КФОР боротися з контрабандою зброй, протизаконним володінням зброєю, створенням паралельних структур, які загрожують цілям КФОР та місії ООН у Косовому, або якщо їх створення загрожує верховенству права; ми схвалюємо рішучість в плані контролю за дотриманням безпеки та її гарантування на кордонах та внутрішніх рубежах Косового, а також працю разом з місією ООН у Косовому для запобігання кантонізації.

Демілітаризація та розпуск Армії визволення Косового під наглядом КФОР було важливим кроком у створенні сприятливого середовища для постконфліктного примирення. Ми вітаемо заснування цивільного багатоетнічного корпусу захисту Косового, що є ще одним важливим кроком у розвитку громадянського суспільства на благо всіх спільнот. Важливим є також пильний контроль за корпусом захисту Косового з боку місії ООН в Косовому та КФОР. Ми підкреслюємо рішуче прагнення КФОР і надалі забезпечувати повсякденне оперативне керівництво та постановку завдань під загальними повноваженнями спеціального представника Генерального секретаря ООН.

КФОР буде продовжувати тісно співробітничати з місією ООН в Косовому, надаючи підтримку її зусиллям щодо цілковитого відновлення функцій адміністративних та демократичних інститутів, буде сприяти верховенству права та додержанню прав людини і гарантуватиме безпечне повернення всіх біженців та переміщених осіб до своїх домівок. Життєво важливим є те, щоб місія ООН в Косовому належним чином фінансувалася та укомплектовувалася кадрами для виконання свого мандату, особливо у сфері органів місцевого управління та цивільної міжнародної поліції. Ми й надалі будемо робити все від нас залежне для утримання безпечної обстановки, а також будемо надавати належну допомогу у проведенні вільних та справедливих виборів під егідою ОБСЄ, які відбудуться наступного року. Ми також будемо надавати велику допомогу в роботі Міжнародного трибуналу із засудженням злочинів, скочених у колишній Югославії.

7. Ми закликаємо лідерів усіх общин Косового, незалежно від їх етнічного походження, працювати разом, а також разом з міжнародною спільнотою у відбудові Косового та встановленні демократичного суспільства, заснованого на засадах верховенства права, толерантності та поваги до прав людини. Ми закликаємо, зокрема, керівництво громади косовських албанців відмовитись від насильства та продемонструвати свою відданість справі побудови толерантного, демократичного, багатоетнічного Косового, а також співробітничати з місією ООН в Косовому та КФОР в боротьбі проти тих, хто захищає та застосовує насильство. У цьому зв'язку ми вітаемо створення місією ООН в Косовому Спільної тимчасової адміністративної структури, зокрема Тимчасової адміністративної ради. Згода косовських албанців брати участь в цих структурах вселяє в нас оптимізм та підкреслює важливість якнайшвидшого залучення до роботи цих структур представників усього населення Косового, зокрема сербської громади. Ми очікуємо, що всі сторони будуть співробітничати з

Міжнародним трибуналом із засудження злочинів, скоєних у колишній Югославії, тим самим полегшуючи проведення розслідувань. Підтримка міжнародної спільноти залежатиме від належної реакції на ці вимоги.

8. Наші спільні зусилля в Косовому демонструють значення концепції взаємного зміцнення інститутів, яку вже давно віdstоє Альянс. У зв'язку з цим наші двосторонні зусилля, важлива роль Європейського союзу та інших міжнародних організацій є вагомим внеском до економічної відбудови Косового. Ми також схвалюємо дії Верховного комісара ООН з питань біженців щодо організації допомоги біженцям та їх переселення, Центру ООН з питань знешкодження протипіхотних мін та його роль в координації заходів щодо вилучення мін, а також ОБСЄ за створення інститутів, роботу в сфері прав людини та навчальної підготовки поліції Косового. Ми також глибоко шануємо важливу роль багатьох неурядових організацій.

9. Ми висловлюємо нашу подяку за міцну практичну та політичну підтримку, надану країнами-партнерами, що розташовані в цьому регіоні, під час проведення військово-повітряної кампанії та після її закінчення. Ця підтримка була й залишається вирішальною для здобуття успіху. В цьому зв'язку ми ще раз висловлюємо подяку за постійні зусилля з боку Албанії та колишньої Югославської Республіки Македонії⁽¹⁾ в підтримці КФОР.

Ми вдячні країнам—партнерам НАТО та іншим країнам за їх значні зусилля у встановленні миру та стабільності на Балканах, що є практичним проявом віданості цих країн нашим спільним цінностям.

10. Криза в Косовому продемонструвала гнучкість Мирних угод, підписаних в Дейтоні та Парижі. Альянс залишається відданим ідеї підтримки мирного майбутнього для Боснії-Герцеговини як єдиної демократичної держави, що складається з двох багатоетнічних утворень, федерації Боснії-Герцеговини та Сербської Республіки. Ми сповнені оптимізму щодо подальшого прогресу в справі цілковитого втілення Дейтонської угоди. Ми вітаємо призначення посла Петрича на посаду Верховного представника і рішуче підтримуємо його енергійний підхід до втілення в життя Дейтонської угоди. Зокрема, ми відзначаємо прогрес, досягнутий в таких напрямках:

- ◆ розвиток функціонуючих цивільних інститутів;
- ◆ зростання числа біженців, що повернулися додому, особливо в тих районах, де вони належать до меншин;
- ◆ відбудова цивільного життя;
- ◆ зменшення кількості зброї на руках;
- ◆ підвищення ролі Постійного комітету з військових питань.

Ми схвалюємо прогрес, досягнутий у постійному контролі над зброяєю, а також у переговорах щодо змінення довіри в рамках Дейтонської угоди з метою встановлення регіонального балансу в колишній Югославії та навколо неї. Ми закликаємо сторони повною мірою продемонструвати свою прихильність до Дейтонського процесу та до співпраці з Верховним представником, як основу для подальшого прогресу в справі передачі адміністративної відповідальності органам місцевої влади.

11. Сили СФОР допомогли забезпечити більш стабільне та надійне середовище в Боснії-Герцеговині. В результаті цього вдалося здійснити значну відбудову. На початку наступного року менші за розміром, але більш гнучкі сили зможуть місце теперішніх сил, які зможуть повною мірою виконувати свій мандат. СФОР будуть продовжувати робити свій внесок у підтримку безпечного середовища, а також будуть надавати цільову та зосереджену підтримку на цивільні потреби. У цьому зв'язку ми цілком схвалюємо тісні робочі стосунки СФОР з Високим представником та іншими цивільними організаціями в Боснії-Герцеговині, а також підтримуємо зусилля СФОР у застосуванні Міжнародним трибуналом із засудження злочинів, скоєних у колишній Югославії, а саме: притягнення звинувачених воєнних злочинців до суду.

12. Неважаючи на досягнутий прогрес, залишається вирішити такі важливі проблеми, як:

- ◆ повернення переміщених осіб до районів проживання меншин;
- ◆ подальше скорочення збройних сил обох територіально-державних утворень;

⁽¹⁾ Туреччина визнає Республіку Македонію за її конституційною назвою.

- ◆ подальший прогрес у знешкодженні протипіхотних мін;
- ◆ підвищення ефективності всіх громадських інститутів, зокрема парламенту Боснії-Герцеговини, та розширення співробітництва між двома територіально-державними утвореннями;
- ◆ передача до Міжнародного трибуналу із засудження злочинів, скоєних у колишній Югославії, осіб, обвинувачуваних у скоєнні воєнних злочинів;
- ◆ боротьба з корупцією, організованою злочинністю та незаконними таємними службами;
- ◆ реформа судової системи та поліції;
- ◆ створення служби державного кордону.

Отже, ми очікуємо, що обидва територіально-державні утворення працюватимуть разом та координуватимуть повністю свої дії з президентським апаратом, Радою міністрів та установами інших рівнів. Ми схвалюємо той дух співробітництва, який встановився між громадськими інститутами та властями обох територіально-державних утворень під час підготовки до проведення саміту, присвяченого Пакту стабільності. Ми звертаємося до президентів повністю виконати свої зобов'язання, викладені в нью-йоркській Декларації від 15 листопада, та підтримати роботу Постійно діючого комітету з військових питань. Ми також вимагаємо, щоб усі сторони співробітничали з Міжнародним трибуналом із засудження злочинів, скоєних у колишній Югославії, особливо коли це стосується видачі обвинувачуваних осіб, що перебувають на їхній території. Лише на основі справедливості можна встановити довготривалий мир. Ми наголошуємо на винятковій важливості здійснення економічних реформ, орієнтованих на ринкову економіку.

Всі ці заходи в комплексі зміцнюють зусилля Верховного представника, спрямовані на те, щоб перетворити лідерів та власті Боснії Герцеговини в активних учасників процесу втілення миру та відкрити шляхи до інтеграції їх країн в євро-атлантичні інститути. Боснія-Герцеговина, виконуючи роль співголови Робочого столу, присвяченого Пакту стабільності з питань безпеки, можуть зіграти важливу роль у поглибленні стабільності в усьому регіоні.

13. Ми залишаємося стурбованими з приводу напруженіх відносин між Белградом та демократично обраним урядом Чорногорії. Ось чому ми уважно стежимо за розвитком подій в цьому напрямку. Ми звертаємося до обох сторін подолати свої розбіжності мирним та прагматичним шляхом і не вдаватися до жодних дестабілізуючих заходів. Ми підтримуємо наміри щодо створення мирної та демократичної ФРЮ, яка захищає права меншин, зокрема у Воєводині та Санджаку. Це б відкрило шляхи до поступового повернення ФРЮ до євро-атлантичної спільноти.

14. Прийдешні парламентські та президентські вибори у Хорватії стануть вирішальним чинником визначення її майбутнього. Ми сподіваємося, що усі хорватські керівникискористаються нагодою надати нового імпульсу втіленню Дейтонської мирної угоди та продемонструють свою відданість справі демократичних виборів та належного конституційного процесу. Новий уряд Хорватії має нагоду просуватися в напрямку більш тісних відносин з євро-атлантичними інститутами.

15. Інтеграція всіх країн Південно-Східної Європи до євро-атлантичної спільноти й надалі залишається нашою метою. Задля цього ми розширюємо вже існуюче інтенсивне співробітництво у регіоні, про що свідчить керівництво НАТО операціями СФОР та КФОР. Ініціатива стосовно Південно-Східної Європи, яку було започатковано на Вашингтонському саміті, також сприяє досягненню цієї мети, зокрема за допомогою програми “Партнерство заради миру”, РЄАП та Консультативного форуму, які відіграють неоціненну роль у наших повседніх зусиллях, спрямованих на досягнення стабільного миру в цьому регіоні. Сьогодні ми отримали зведенійзвіт про стан справ у плані реалізації Ініціативи стосовно Південно-Східної Європи, і ми із задоволенням відзначаємо той широкий діапазон заходів, які вже впроваджено країнами в цьому регіоні та країнами—членами Альянсу з метою гармонізації програм надання допомоги країнам регіону.

Ініціатива стосовно Південно-Східної Європи НАТО сприяє регіональній безпеці та співробітництву; вона підтримує та доповнює цілі Пакту стабільності в Південно-Східній Європі, прийнятого міністрами в Кельні в червні та схваленого в липні главами держав та урядів на саміті в Сараєво. НАТО бере участь в роботі Регіонального та Робочого столів, які

проводяться задля втілення Пакту стабільності. Альянс буде й надалі робити свій внесок в забезпечення успіху Пакту стабільності, надаючи свій багатий досвід у сфері практичного співробітництва з військових питань і питань оборони, а це є запорукою того, що наші зусилля доповнюють цілі Пакту та сприятимуть їх досягненню.

Ми вітаємо конструктивний внесок країн—партнерів та інших країн Південно-Східної Європи у процес стабілізації в цьому регіоні. Ми схвалюємо участь Чорногорії в Пакті стабільності й чекаємо на той час, коли Федеративна Республіка Югославія зможе виконати свою правомірну роль в цьому намаганні.

Ми доручаємо Постійній раді й надалі рішуче докладати усіх зусиль в рамках Ініціативи стосовно Південно-Східної Європи та залучення Альянсу до виконання завдань, що стоять перед Пактом стабільності, а також підготувати звіт про стан справ з цього питання до проведення нашого наступного засідання.

16. У своїй Стратегічній концепції НАТО зобов'язується зробити свій внесок у ефективне запобігання конфліктам. Наши спільні зусилля побудувати мир та безпеку в Косовому, підтримати мирне майбутнє для Боснії-Герцеговини, а також розширити співробітництво, зокрема в сфері безпеки в Південно-Східній Європі, є прикладами такого внеску Альянсу. Сюди ж можна віднести недавні ініціативи щодо сприяння практичному регіональному співробітництву в рамках РЄАП/Партнерство заради миру. Ми рекомендуємо Постійній раді продовжувати розглядати шляхи забезпечення ефективного й послідовного внеску Альянсу до зусиль міжнародної спільноти щодо запобігання конфліктам та їх розв'язання і надавати рекомендації в тих випадках, коли та якщо це є доцільним.

17. Наш досвід у Косовому підтверджив, що НАТО має продовжувати адаптуватися та вдосконалювати свої оборонні можливості для забезпечення ефективності майбутніх багатонаціональних операцій в усому діапазоні завдань Альянсу. Реалізація Ініціативи посилення обороноздатності, погодженої у Вашингтоні, буде гарантувати той факт, що сили НАТО зможуть вирішувати завдання щодо мобільності, розгортання, тривалості, ефективності ведення бою, виживання та оперативно сумісного й ефективного командування і управління, а також систем зв'язку. Ініціатива посилення обороноздатності буде також сприяти поліпшенню взаємодії між силами Альянсу, а там, де це можливо, між силами країн—членів НАТО та країн—партнерів. Ініціатива посилення обороноздатності також має велике значення для зміцнення військового потенціалу Європи та європейського фундаменту НАТО з тим, щоб європейські країни—члени Альянсу могли збільшити свій внесок до НАТО та зробити його більш послідовним. Це також підвищить їх можливості проведення операцій під керівництвом ЄС в тих випадках, коли зайнятий не весь склад Альянсу. Нас підбадьорюють попередні корисні результати, досягнуті на сьогодні в плані реалізації Ініціативи посилення обороноздатності, і ми з нетерпінням очікуємо подальших суттєвих уdosконалень оборонних можливостей Альянсу. Незважаючи на те, що реалізація Ініціативи посилення обороноздатності насамперед є національним обов'язком, забезпечення відповідними ресурсами, зокрема створення багатонаціональних, спільних та об'єднаних фінансових механізмів, стане вирішальним чинником досягнення успіху у цій справі.

18. Розробка ефективної власне Європейської системи безпеки й оборони покликана зміцнити Альянс, завдяки якому ми готові й надалі добиватися виконання завдань в рамках спільної оборони там, де це можливо. Ми віддані справі зміцнення європейської складової Альянсу. Розбудовуючи існуючі механізми співпраці між НАТО та Західно-європейським союзом відповідно до досягнутих у Берліні домовленостей, які було ще раз підтверджено на Вашингтонському саміті, ми підтримуємо розвиток в рамках НАТО відокремлюваного, але не окремого військового потенціалу, який дасть нам змогу реагувати на потреби Європи та сприятиме зміцненню безпеки Альянсу. Такий розвиток подій приведе до міцніших та більш збалансованих трансатлантических зв'язків.

19. Ми започаткували розробку власне Європейської системи безпеки й оборони в рамках Альянсу, як це викладено в комюнікеті Вашингтонського саміту та в Стратегічній концепції. В цьому контексті ми розпочали дискусії в Альянсі, щоб визначитися з тими засобами, які зможуть забезпечити розвиток ефективного процесу взаємних консультацій, співпраці та забезпечення прозорості шляхом розбудови механізмів, що вже існують між НАТО та Західноєвропейським союзом, залучення

європейських країн—членів НАТО, що не є членами Європейського союзу, а також через практичні механізми забезпечення беззаперечного доступу Європейського союзу до планувальних можливостей НАТО та доступу Європейського союзу в будь-який час до колективних засобів та військового потенціалу НАТО у кожному конкретному випадку й шляхом консенсусу, як це визначено у документах Вашингтонського саміту.

20. Альянс продовжуєватиме роботу щодо виконання програми Вашингтонського саміту на постійній основі та з врахуванням подальшого розвитку відповідних механізмів ЄС. Щодо цього хотілося б відзначити результати засідання Ради Європейського союзу в Гельсінкі стосовно зміцнення спільної європейської політики з питань безпеки й оборони та з питань можливого розвитку відносин між ЄС та НАТО, що має стати вагомим внеском у справу зміцнення Альянсу та його європейської складової. Ми підтримуємо намір Європейського союзу мати свій власний механізм впровадження незалежних дій, щоб таким чином мати можливість приймати рішення та давати згоду на проведення військових операцій у тих випадках, коли Альянс в цілому не братиме в них участі. Хотілося б відзначити, що завдяки цьому вдастся уникнути непотрібного дублювання і що це не означає створення європейських збройних сил. У цьому відношенні:

(а) Ми привертаємо увагу до рішення Європейського союзу визначити спільну головну мету та розробити цілі щодо зміцнення колективного воєнного потенціалу задля поліпшення європейської боєздатності. Внесок у цю справу з боку європейських країн—членів НАТО, що не входять до Європейського союзу, є надзвичайно важливим, і він завжди залишатиметься таким. Ми вітаємо рішучість усіх європейських країн—членів НАТО зробити необхідні кроки з метою зміцнення свого оборонного потенціалу. Головна мета Європейського союзу та його цілі щодо зміцнення колективного воєнного потенціалу, а також завдання, що випливають із Ініціативи посилення обороноздатності Альянсу, будуть взаємно доповнювати одні одних, при цьому будуть застосовуватися, за умови прийняття необхідних рішень, існуючі процедури оборонного планування, зокрема процедури, відпрацьовані в НАТО та в Процесі планування й аналізу програми "Партнерство заради миру". При цьому відзначається, що, на додаток до вищезазначеного, міністрами країн—членів Європейського союзу буде розроблено методику консультацій та регулярного аналізу досягнутого прогресу.

(б) Ми підкреслюємо нашу готовність визначити та ухвалити, відповідно до прийнятих на Вашингтонському саміті рішень, необхідні механізми забезпечення доступу Європейського союзу в будь-який час до відокремлюваних, але не окремих військових засобів та потенціалу НАТО з метою ведення операцій, в яких Альянс в цілому не залучено у військовому сенсі, але з додержанням вимог, які висуває НАТО до проведення операцій та до їх послідовності в плані структури командування.

(в) Ми привертаємо увагу до рішення Європейського союзу створити у майбутньому відповідні структури для забезпечення необхідного діалогу, консультації та співпраці з європейськими країнами—членами НАТО, які не є членами Європейського союзу, з питань, що стосуються європейської політики у сфері безпеки й оборони тарегулювання криз. В цьому відношенні ми підкреслюємо, так само як і на Вашингтонському саміті, важливість пошуку саме таких рішень, які б задовольняли усі країни—члени Альянсу, задля необхідного залучення до цих структур тих європейських країн—членів НАТО, що не входять до Європейського союзу.

Ми звертаємо увагу на те, що європейські країни—члени НАТО, які не входять до Європейського союзу, братимуть, за власним бажанням, участь в операціях із залученням військових засобів та потенціалу НАТО, а також на те, що їх запрошуватимуть, на підставі рішення Європейського союзу, брати участь і в інших операціях, здійснюваних під проводом ЄС. Ми розглядаємо такі рішення Європейського союзу як важливий крок на шляху досягнення цілей, визначених нашими главами держав та урядів на Вашингтонському саміті.

Участь європейських країн—членів НАТО, що не входять до Європейського союзу, збільшить ефективність військових операцій, здійснюваних під проводом ЄС, а також безпосередньо сприятиме посиленню ефективності та життездатності європейської складової НАТО.

(г) Ми вітаємо рішення Європейського союзу створити постійні військово-політичні структури та тимчасові органи, а також взяте ним зобов'язання розробити під головуванням Португалії механізми для проведення повномасштабних консультацій, налагодження співробітництва та забезпечення прозорості у відносинах між НАТО та ЄС. Ми звертаємо увагу на те, що так само, як і під час виконання всіх інших завдань, які покладено на Португалію, яка перебирає на себе функції головування в Європейському союзі, це завдання буде виконуватися як приоритетне. Ми відповідаємо взаємністю на намір Європейського союзу створити відповідні можливості для розвитку більш тісних та довірливих відносин між двома організаціями. Ми вітасмо перший крок, який зроблено у напрямку налагодження неформальних контактів між Генеральним секретарем НАТО та Верховним представником ЄС з питань спільнотої зовнішньої політики та політики у сфері безпеки.

21. Ми вітаємо участь в наших дискусіях доктора Хав'єра Солані. Його присутність як Генерального секретаря Західноєвропейського союзу є символом тісних відносин, що розвиваються між НАТО та Західноєвропейським союзом. Альянс продовжує співпрацювати із Західноєвропейським союзом з тим, щоб завершити та впровадити механізми налагодження співпраці між цими двома організаціями на випадок проведення військових операцій під проводом Західноєвропейського союзу із зачлененням військових засобів та потенціалу НАТО. Ми з великим нетерпінням чекаємо на застосування цих механізмів під час навчання із врегулювання криз, яке проводитимуть спільними зусиллями НАТО та Західноєвропейський союз згідно з графіком у лютому 2000 року.

22. Ми дорукаємо Постійній раді продовжити цю роботу відповідно до визначених на Вашингтонському саміті орієнтирів та з урахуванням вищевикладеного розвитку подій, а також підготувати звіт з цього питання для обговорення на нашому наступному засіданні.

23. Альянс підтверджує своє зобов'язання залишатися відкритим для нових членів. Альянс має, як і раніше, намір в найближчі роки направити запрошення тим країнам, які охоче бажають та спроможні взяти на себе відповіальність та зобов'язання щодо членства в Альянсі, а НАТО зі свого боку має дати визначення, що зачленення цих країн слугуватиме загальним політичним та стратегічним інтересам Альянсу, а сам процес зачленення сприятиме зміцненню загальноєвропейської безпеки й стабільності. Три нові країни—члени НАТО не будуть останніми серед тих, що здобули членство в Альянсі.

На Вашингтонському саміті глави держав та урядів країн—членів НАТО схвалили План отримання членства в НАТО (ПОЧ) з метою зміцнення взятих з боку НАТО зобов'язань щодо відкритості Альянсу. Ми щойно отримали звіт про стан реалізації на сьогодні Плану отримання членства в НАТО. Нам присміло відзначити, що процес в рамках цього Плану розпочався по-дійовому і знайшов позитивний відгук з боку дев'яти країн, що є кандидатами на членство в НАТО. Країни—кандидати подали щорічні національні програми, які дають змогу Альянсові надавати їм безпосередні поради, забезпечувати зворотний зв'язок та допомагати їм у підготовці до можливого членства в майбутньому.

24. Ми закликаємо всі країни—кандидати поставити перед собою реальні, визначені в приоритетному порядку цілі та календарні графіки, а також виділити необхідні для цього кошти. З цією метою ми розробимо разом з ними планові параметри у військово-оборонній сфері та індивідуальні програми партнерства в рамках ПЗМ із врахуванням специфіки кожної окремої країни. Наступної весни відбудуться спільні засідання Північноатлантичної ради з кожною із країн—кандидатів з метою оцінки досягнутого прогресу. Ми будемо постійно проводити аналіз процесу розширення, зокрема й стану впровадження Плану отримання членства в НАТО. На наступному засіданні міністрів закордонних справ та оборони ми плануємо заслухати річний зведенний звіт про стан справ щодо впровадження заходів відповідно до Плану.

25. Рада євро-атлантичного партнерства залишається ключовим форумом для проведення регулярних консультацій з питань безпеки та оборони між Альянсом та країнами—партнерами. Ми вітаємо збільшення числа заходів в рамках РЕАП/ПЗМ з метою сприяння практичному співробітництву, в тому числі й регіональному співробітництву, зокрема в Південно-Східній Європі, на Кавказі та в Центральній Азії. Посилення співробітництва на підтримку, поміж іншими, миротворчих операцій, знищення та заборони в глобальних масштабах противіхотних мін, а також

подолання проблем, пов'язаних із застосуванням стрілецької зброї та легких озброєнь, ще більше підкреслюють роль РЕАП як життєво важливого й динамічного інституту зміцнення безпеки в євро-атлантичному просторі.

26. Ми задоволені прогресом, досягнутим в реалізації рішення Вашингтонського саміту, спрямованого на подальше зміцнення програми "Партнерство заради миру" та надання їй більше дієвості. Ми вітаємо схвалення на першому засіданні керівного комітету міністрів оборони Процесу планування і аналізу в рамках ПЗМ, а також розробку цілей партнерства як значного кроку вперед на шляху до зближення процесів планування збройних сил країн—партнерів з аналогічними процесами країн—членів НАТО. Ми також вітаємо прогрес, досягнутий у залученні країн—партнерів, що виділили свої військові контингенти, до консультацій, планування, проведення операцій на Балканах та здійснення політичного нагляду над ними відповідно до військово-політичних рамок проведення операцій під проводом НАТО в дусі ПЗМ. Ми підтримуємо Концепцію оперативної боєздатності, яка повинна зміцнити оперативні спроможності та поліпшити військовий потенціал й оперативну сумісність збройних сил країн—партнерів, а також збільшити в цілому здатність Альянсу комплектувати спеціально підібрані угруповання збройних сил з метою розгортання та тривалого ведення в майбутньому операцій під проводом НАТО в рамках ПЗМ на зразок сил СФОР та КФОР. Ця Концепція ю надалі буде розвиватися. Ми дуже цінуємо той значний прогрес, якого було досягнуто в реалізації Програми посилення військової підготовки й навчання. Ми з великим нетерпінням чекаємо на звіт, що готовується Північноатлантичною радою в період між сесіями, стосовно прогресу, досягнутого в реалізації цих важливих ініціатив, який буде заслухано на нашему засіданні весною 2000 року.

27. Ми вітаємо нещодавно підписаний Ірландією Рамковий документ про Партнерство заради миру, і з великим нетерпінням чекаємо на тісну співпрацю з Ірландією в рамках програм ПЗМ та Ради євро-атлантичного партнерства.

28. Ми продовжуємо надавати великої значення консультаціям та практичному співробітництву з Росією. Нашою метою залишається встановлення тісного, стабільного та далекосіжного партнерства в рамках Основоположного акта Росія—НАТО.

29. Ми відзначаємо прогрес, якого було досягнуто під час останніх консультацій в рамках Постійної спільної ради з питань стосовно операції у Косовому. Ми із задоволенням відзначаємо цінний досвід практичного співробітництва між силами НАТО та Росії у складі сил СФОР та КФОР.

30. Ми закликаємо Росію відновити співробітництво з широкого кола питань, передбачених в Основоположному акті, та взяти активну участь в роботі Ради євро-атлантичного партнерства (РЕАП) та в програмі "Партнерство заради миру". Водночас ми підкреслюємо, що подальший розвиток нашого співробітництва залежатиме від додержання Росією міжнародних норм та зобов'язань.

31. Ми глибоко стурбовані з приводу конфлікту в Чечні, нескінченних повідомлень про жертви серед цивільного населення та про тяжке становище, в якому опинилися переміщені особи. Ми засуджуємо заликування Росією беззбройного цивільного населення, зокрема жителів Грозного. Ми визнаємо право Росії на збереження своєї територіальної цілісності та захист своїх громадян від тероризму та беззаконня. Ми засуджуємо тероризм в усіх його проявах, але вважаємо, що домагання Росії залагодити конфлікт чисто військовими методами підриває її законні цілі. Невпинне непропорційне та нерозбирільве застосування сили проти цивільного населення є несумісним з тими зобов'язаннями, які взяла на себе Росія в рамках ОБСЄ, та з її зобов'язаннями як члена Організації Об'єднаних Націй і Ради Європи. В цьому контексті ми також нагадуємо про принципи, закладені в Основоположному акті Росія—НАТО. В зв'язку з цим ми закликаємо Росію до максимальної стриманості, утримання від застосування сили проти цивільного населення та до захисту прав людини, сприяння наданню допомоги тим, хто її конче потребує, та до цілковитої співпраці з міжнародними організаціями з наданням допомоги, а також створення безпечної середовища для діяльності цих організацій. Пам'ятаючи про важливе значення региональної стабільності та повагу до територіальної цілісності й суверенітету сусідніх країн, ми глибоко занепокоєні тим, що ця криза позначилася на всьому Кавказькому регіоні, та підкреслюємо необхідність уникати таких кроків, що її надалі будуть підтримувати регіональну безпеку.

Ми закликаємо Росію відкрити усі шляхи для політичного врегулювання конфлікту. Для цього суттєво важливим є бажання уряду Росії та представників Чечні зробити серйозні кроки в напрямку відновлення діалогу. Ми також закликаємо Чеченські влади засудити тероризм та вдатися до заходів боротьби проти цього явища. Ми розраховуємо на те, що Росія додержуватиметься зобов'язань, взятих на себе у Стамбулі, та належним чином скористається сьогоднішнім візитом до району конфлікту Головуючого ОБСЄ, щоб таким чином сприяти розгортанню політичного процесу, спрямованого на залагодження конфлікту.

32. Ми схвалюємо прогресивний розвиток особливого партнерства між Україною та НАТО відповідно до Хартії, підписаною в Мадриді в 1997 році. Нам приємно відзначити, що це партнерство забезпечує рамки для спільних ініціатив, як, наприклад, Центр інформації та документації НАТО у Києві, який активно працює з українськими засобами масової інформації, вищими навчальними закладами та мозковими центрами. Ми також звертаємо увагу на те, що з квітня у Києві діє Офіс зв'язку НАТО, який робить вагомий внесок у процес сприяння цілковитому залученню України до програми "Партнерство заради миру" та, в більш загальному плані, до посилення співробітництва між НАТО й українськими владами.

33. Ми продовжуємо підтримувати зусилля Спільної робочої групи з питань оборонної реформи та завжди готові надавати поради у належному вигляді, щоб допомогти Україні у трансформації її оборонного відомства. В економічній сфері ми вітаємо початок програми перепідготовки відставних військових офіцерів. Розвивається також співробітництво з питань планування на випадок надзвичайних ситуацій в цівільній сфері, управління повітряним транспортом, партнерської діяльності у сфері обороно-дослідження оборонних проблем та науки. Ми повторюємо нашу точку зору, що якомога більш швидка ратифікація Україною Угоди про статус сил сприятиме досягненню цілей співробітництва.

34. Ми закликаємо Україну просувати вперед демократичні та економічні реформи та ще раз підтверджуємо підтримку з боку НАТО зусиль України на цьому шляху. У цьому контексті ми вітаємо взяті Україною зобов'язання максимальноскористатися потенціалом Хартії Україна—НАТО та висловлюємо нашу віячність Україні за її конкретний внесок у справу миру та стабільності на Балканах, зокрема завдяки участі України у силах КФОР. Ми з великом нетерпінням чекаємо на сьогоднішнє засідання Комісії Україна—НАТО на рівні міністрів закордонних справ.

35. Середземноморський діалог є невід'ємною частиною колективного підходу Альянсу до проблеми безпеки, оскільки безпека усієї Європи тісно пов'язана з безпекою та стабільністю Середземномор'я. Ми задоволені прогресом у справі посилення Середземноморського діалогу відповідно до домовленостей, досягнутих на Вашингтонському саміті. Останній раунд політичних консультацій з шістьма країнами—учасницями Середземноморського діалогу, що проходив у жовтні та листопаді минулого року, надав можливість обмінятися думками з приводу втілення в життя та подальшого розвитку Діалогу, в тому числі й робочої програми на 2000 рік. Ми визнаємо зацікавленість наших середземноморських країн—партнерів у розвиткові Діалогу, зокрема шляхом зміцнення співробітництва в тих галузях, де участь НАТО може бути особливо корисною.

36. Ми визнаємо ту роль, яку відіграють нещодавно визначені для цієї справи контактні посольства та закликаємо групу учасників Середземноморського співробітництва продовжувати докладати зусилля на шляху подальшого розвитку Діалогу. Візити представників НАТО поліпшили перспективи налагодження більш тісних контактів та співробітництва. Ми вітаємо та всіляко підтримуємо країни—члени Альянсу та країни—учасниці Середземноморського діалогу в їх зусиллях по організації таких заходів, як Конференція у Римі в 1997 році та конференція у Валенсії в 1999 році, які стали позитивними складовими у справі зміцнення регіонального взаєморозуміння. Ми рекомендуємо Постійній раді підготувати звіт стосовно політичного та практичного співробітництва в рамках Діалогу для обговорення його на нашому наступному засіданні та відповідно до досягнутих у Вашингтоні домовленостей.

37. Ми вітаємо прийняття ОБСЄ Стамбульської Хартії європейської безпеки, зокрема зроблений в Хартії наголос на необхідності більш тісної співпраці серед міжнародних організацій. Ми також вітаємо прийняття Платформи колективної безпеки. Прийняття в 1999 році Віденського документа щодо заходів з розбудови довіри та безпеки є важливим кроком на шляху збільшення прозорості у військових питаннях

серед країн—учасниць ОБСЄ. Ми з великом нетерпінням чекаємо на пожвавлення співпраці між НАТО та ОБСЄ, зокрема з питань запобігання конфліктам, миротворчої діяльності, врегулювання криз та постконфліктної відбудови.

38. Ми ще раз підтверджуємо, що контроль над зброєю, розброєння та нерозповсюдження ядерної зброї й надалі відіграватимуть важливу роль у виконанні завдань в плані безпеки, що стоять перед НАТО.

39. Угода про адаптацію Договору про звичайні збройні сили в Європі, яку було підписано на саміті ОБСЄ в Стамбулі 19 листопада, має забезпечити подальшу життєздатність Договору ЗЗСЄ, який є наріжним каменем європейської безпеки й стабільності. Країни—члени Альянсу висунули всеохоплюючі пропозиції, які слугують важливою базою для переговорів, зокрема стосовно введення системи обмежень на озброєння національного базування, а також стосовно поправок до тих положень Договору, що пов'язані з проблемами стабільності, прозорості та прогнозуванням. Адаптований Договір має змінити безпеку по всій Європі, не в останній чергі завдяки тому, що в ньому передбачено більш обмежувальну структуру національних та територіальних лімітів і водночас дозволено мати достатній рівень гнучкості розгортання задля досягнення цілей поточної військової підготовки та ефективного врегулювання криз, забезпечуючи тим самим спроможність НАТО виконувати свої обов'язки. Ми задоволені тим, що адаптований Договір дозволятиме приєднання до нього нових країн—учасниць та посилюватиме вимоги Договору стосовно надання згоди з боку тієї чи іншої країни на розміщення збройних сил іншої держави на її території.

40. Ми вітаємо важливі політичні зобов'язання, що містяться в Заключному акті переговорів про звичайні збройні сили в Європі, зокрема двосторонні угоди, укладені між Росією та Грузією, а також Росією та Молдою стосовно виведення російських військ. Проте суттєво важливим є те, що Договір про звичайні збройні сили в Європі зберігає свою чинність та є гідним довіри. Країни—члени НАТО занепокоєні з приводу недодержання Росією статті V Договору щодо "флангових" обмежень. Ми привертаемо увагу до зобов'язання Росії додержуватися усіх положень Договору та визначених у ньому обмежень. Ми також звертаємо увагу на запевнення Росії, що перевищення нею обмежень, встановлених Договором ЗЗСЄ, носить тимчасовий характер. Країни—члени НАТО чекають від Росії виконання нею найближчим часом своїх зобов'язань стосовно обмежень ЗЗСЄ, а в період, що передує цьому, забезпечення максимальної прозорості стосовно її збройних сил та зброї, розгорнутих на Північному Кавказі, відповідно до договору ЗЗСЄ та Віденського документа. Набуття адаптованим Договором чинності може статися лише за умови додержання усіма державами встановлених ним обмежень. Саме на цих засадах ми й практикуватимемо задля надання адаптованому Договору чинності. До завершення цього процесу життєво важливим завданням продовжує залишатися реалізація існуючого Договору та пов'язаних з ним документів.

41. Альянс надає великого значення збереженню стратегічної стабільності. У цьому відношенні ми закликаємо Росію ратифікувати без зволікань Договір СТАРТ II. Це прокладе шлях до значного скорочення ядерних арсеналів та даст змогу провести переговори щодо Договору СТАРТ III, метою якого є подальші далекосяжні скорочення запасів ядерної зброї. Ми підкреслюємо важливість успішного завершення прийдешньої Конференції, присвяченої перегляду Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, що має відбутися весною 2000 року. У цьому контексті ми знову заявляємо про нашу цілковиту підтримку всіх зусиль, спрямованих на повсюдне додержання, повномасштабне впровадження та подальше зміцнення Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, що є наріжним каменем режиму нерозповсюдження та необхідною основою для здійснення ядерного розброяння. Ми ще раз підтверджуємо нашу відданість справі скорочення ядерної зброї.

Ми залишаємося відданими ідеї дострокового набрання чинності Договорів про загальну заборону випробувань ядерної зброї і закликаємо усі країни якомога швидше приєднатися до цього Договору та впровадити його в життя. Ми закликаємо як найшвидше розпочати переговори щодо Договору про припинення застосування матеріалів, що розщеплюються.

42. Запобігання розповсюдження зброї масового знищення та засобів її доставки залишається нашою головною метою. Ми й надалі зобов'язуємося запобігати розповсюдженням ядерної зброї та давати задній хід цьому процесові, якщо він матиме місце, шляхом застосування

дипломатичних засобів. Ми визнаємо, що розповсюдження ядерної, біологічної та хімічної зброї, а також засобів їх доставки становить потенційну загрозу для населення, території та збройних сил країн—членів Альянсу, яка може з'являтися і в майбутньому, незважаючи на наші запобіжні зусилля, та становити безпосередню військову загрозу для вищезазначеного населення, території й збройних сил.

Ми продовжуємо надавати надзвичайно великого значення повномасштабному впровадженню режимів міжнародного роззброєння й нерозповсюдження ядерної зброї та ретельних перевірок в плані додержання цих режимів. Ми із задоволенням відзначаємо, що впровадження Конвенції про заборону хімічної зброї просувається належним чином, а також вітаємо ті зрушення, яких вдалося досягти в переговорах у Женеві щодо юридично зобов'язуючого Протоколу про зміщення Конвенції про заборону біологічної зброї шляхом забезпечення ефективних засобів перевірки, які б посилювали режим додержання вимог Конвенції та сприяли прозорості. Ми закликаємо, щоб докладалися додаткові зусилля, спрямовані на якнайшвидше завершення цієї роботи до проведення в 2001 році п'ятої Конференції, присвяченої аналізові стану впровадження Конвенції про заборону біологічної зброї.

43. Ми вітаємо прогрес, досягнутий Альянсом з втілення в життя Ініціативи щодо зброї масового знищенння. Новий Центр з проблем зброї масового знищенння, який, за нашими очікуваннями, почне діяти на початку 2000 року, має забезпечити ефективні додаткові засоби вирішення складних проблем політичного та оборонного характеру в плані нерозповсюдження ядерної, біологічної та хімічної зброї, а також засобів їх доставки, сприятиме більш активним і регулярним консультаціям та співпраці з цього питання в межах самого Альянсу. Значного прогресу було досягнуто у запровадженні розширеної бази даних стосовно зброї масового знищенння та інформаційного сховища з цього питання, що має поліпшити якість та збільшити кількість розвідувальних даних, а також обмін інформацією серед країн—членів Альянсу на підтримку зусиль членів НАТО щодо вирішення проблем розповсюдження зброї масового знищення. Ми підтримуємо поглиблення консультацій з Росією з цих питань в рамках Постійної спільноти ради, а також з Україною в рамках Комісії Україна—НАТО, так само як і з іншими країнами—партнерами в рамках Ради євро-атлантичного партнерства та з країнами Середземноморського діалогу.

44. На Вашингтонському саміті наші керівники зобов'язали Альянс розглянути можливості щодо заходів зі зміщенням довіри й безпеки, перевірок, нерозповсюдження, контролю над озброєннями та роззброєнням у світлі подій загальностратегічного характеру та зменшення особливого значення ядерної зброї. Ми вирішили надати поступу цьому процесові та направили Постійній раді директиву поставити завдання перед Політичним комітетом високого рівня, за підтримки експертів у галузі політики й

оборони, проаналізувати варіанти надання підтримки заходам щодо зміщення довіри й безпеки, перевіркам, нерозповсюдження, контролю над зброєю та роззброєнням, щоб таким чином забезпечити всеосяжний та інтегрований підхід до виконання мандату, погодженого на Вашингтонському саміті. Відповіальні органи НАТО зроблять свій внесок у проведення такого аналізу. Ми направили вказівки Постійній раді подати звіт на розгляд міністрів закордонних справ у грудні 2000 року. Ми вважаємо, що цей процес доповнить внесок країн—членів Альянсу в справу розбудови заходів зі зміщенням довіри й безпеки, перевірок, нерозповсюдження, контролю над озброєннями та роззброєнням.

45. Для того щоб посилити ефективність цивільно-військового співробітництва як необхідної складової оперативного потенціалу Альянсу, про що підтверджено у Стратегічній концепції, в НАТО завершується фундаментальний аналіз стану планування на випадок надзвичайних ситуацій. Ми вітаємо досягнутий прогрес. Тісні робочі взаємозв'язки між цивільною та військовою громадами сприятиме більш ефективному застосуванню цивільних ресурсів країн—членів НАТО та країн—партнерів під час розгортання таких заходів Альянсу, як, наприклад, операції з підтримки миру. Ми з великом нетерпінням чекаємо на завершення цього аналізу найближчим часом. Ми продовжуватимемо й зміцнюватимемо добре налагоджене партнерство з країнами—партнерами у цій сфері, зокрема завдяки діяльності Євро-атлантичного координаційного центру реагування на катастрофи, який зіграв важливу роль у подоланні гуманітарної кризи в Косовому та за його межами, а також в наданні підтримки національним органам країн—членів Альянсу слідом за нещодавніми природними катаklізмами.

46. Тероризм становить серйозну загрозу для миру, безпеки й стабільності, що в свою чергу може загрожувати територіальній цілісності держав. Ми знову й знову засуджуємо тероризм та підтверджуємо нашу рішучість у боротьбі з цим явищем відповідно до наших міжнародних зобов'язань та національного законодавства. Терористична загроза проти розгорнутих сил та об'єктів НАТО вимагає обдумування та розробки відповідних заходів для їх безперервного захисту, цілком враховуючи при цьому відповідальність, яку несе та країна, на чий території перебувають ці війська та об'єкти.

* * *

47. На Вашингтонському саміті наші керівники зробили відповідні кроки, щоб забезпечити такий стан справ, коли наш Альянс залишатиметься твердинею колективної оборони та продовжуватиме відігравати ключову роль в досягненні безпечної та стабільного миру в євро-атлантичному просторі. Сьогодні, коли ми вступаємо в ХХІ століття, ми можемо з впевненістю констатувати, що НАТО готове до подолання складних проблем, що виникатимуть у майбутньому.

ЗАСІДАННЯ КОМІСІЇ УКРАЇНА—НАТО НА РІВНІ МІНІСТРІВ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ

Брюссель, 15 грудня 1999 року

Комісія Україна—НАТО провела 15 грудня 1999 року у штаб-квартирі НАТО своє засідання на рівні міністрів закордонних справ.

Комісія палко вітала нове підтвердження політики України в напрямку євро-атлантичної інтеграції після переображення президента Кучми. Міністри підкреслили свое взаємне зобов'язання щодо подальшого прогресу в плані зміщення особливого партнерства Україна—НАТО. У цьому контексті вони також відзначили устремлення України до більш тісної участі в процесі розвитку власне Європейської системи безпеки й оборони.

Комісія обговорила становище в плані безпеки в євро-атлантичному просторі та схвалила прийняття на саміті ОБСЄ Хартії європейської безпеки, адаптованого Договору про звичайні збройні сили в Європі та

осучаснений Віденський документ. Міністри висловили впевненість, що РЄАП, програма "Партнерство заради миру", Хартія Україна—НАТО, а також партнерство Росія—НАТО мають відігравати важливу роль в процесі подальшого зміщення європейської безпеки й стабільності. Члени Комісії високо оцінили здобутки України та НАТО у зміщеній регіональній безпеці, зокрема завдяки їх тісній співпраці в силах КФОР та СФОР. Вони також позитивно відзначили зобов'язання України далі змінювати регіональну безпеку в Європі, набувши членства в Раді Безпеки ООН в 2000—2001 рр.

Комісія проаналізувала становище на Балканах. Міністри вітали той прогрес, якого досягнуто в процесі втілення в життя Дейтонської мирної угоди в Боснії й Герцеговині, та відзначили реструктуризацію сил СФОР. Члени Комісії обговорили подальші перспективи

співробітництва Україна—НАТО задля зміцнення миру й безпеки в Косовому та відзначили в цьому відношенні досягнення сил КФОР. Вони також обговорили сьогоднішні та майбутні складні проблеми, що їх мають подолати сили КФОР, і закликали усі етнічні громади до толерантності та співпраці разом зі світовою спільнотою задля відбудови краю. Члени Комісії засудили акти насильства в Косовому на етнічному ґрунті та підкреслили свою рішучість в плані досягнення всіх цілей міжнародної спільноти, які викладено у тексті резолюції Ради Безпеки ООН №1244, ще раз підкресливши тим самим свою відданість справі розбудови багатоетнічного та демократичного Косового в межах Федеративної Республіки Югославії.

Комісія обмінялася думками щодо результатів співробітництва в 1999 році згідно з Хартією про особливе партнерство Україна—НАТО та схвалила значний перелік спільних заходів на 2000 рік, зробивши особливий наголос на таких напрямках, як військово-технічне співробітництво, оброблення та стандартизація, економічні та екологічні аспекти діяльності оборонного характеру, наука й техніка та планування на випадок надзвичайних ситуацій. Члени Комісії відзначили значний

прогрес, досягнутий у співробітництві Україна—НАТО згідно з Хартією про особливе партнерство та в рамках програми "Партнерство заради миру". Міністри вітали ті кроки, які було зроблено в Україні для забезпечення ефективного втілення національної програми співробітництва України з НАТО до 2001 року, а також зусилля, спрямовані на те, щоб повністю ввести в дію Яворівський полігон в рамках програми "Партнерство заради миру".

Комісія позитивно відзначила зростання цілеспрямованості та визначення пріоритетів у підході України до співробітництва з Альянсом. Міністри також обговорили перспективи подальшого зміцнення інституціональної бази для взаємин Україна—НАТО, зокрема офісу зв'язку НАТО в Україні, Центру інформації та документації НАТО у Києві, а також спільних робочих груп з питань проведення оборонної реформи та робочих груп відкритого типу з питань економічної безпеки та перепідготовки військовослужбовців, що вийшли у запас.

Наступне засідання Комісії Україна—НАТО має відбутися в рамках сесії на рівні послів у Києві в березні 2000 року.

ЗАСІДАННЯ РАДИ ЄВРО-АТЛАНТИЧНОГО ПАРТНЕРСТВА НА РІВНІ МІНІСТРІВ ЗАКОРДОННИХ СПРАВ

Брюссель, 16 грудня 1999 року

1. Міністри закордонних справ та представники країн—членів Ради євро-атлантичного партнерства (РЄАП) провели сьогодні нараду в Брюсселі. Генеральний секретар Західноєвропейського союзу також взяв участь у засіданні. Міністри привітали Ірландію як нового члена РЄАП.

2. Генеральний секретар НАТО поінформував РЄАП про основні результати засідання Північноатлантичної ради, що відбулося 15 грудня.

3. Д-р Бернард Кушнер, спеціальний представник Генерального секретаря ООН в Косовому, провів для міністрів брифінг щодо тих заходів, які вживає у Косовому місія ООН.

4. Міністри обмінялися думками з приводу становища в Косовому та висловили схвалення тих успішних операцій, що нині проводяться силами КФОР у тісній співпраці з місією ООН у Косовому. Міністри підкреслили значення в цьому процесі тих країн, які виділяють достатньо фінансових коштів та персоналу для надання підтримки зусиллям, спрямованим на відбудову краю. Вони ще раз заявили про свою відданість справі цілковитого виконання резолюції Ради Безпеки ООН №1244 та визнали, що завдання розбудови мирного та багатоетнічного суспільства в Косовому потребуватиме довгострокової уваги. В цьому контексті вони висловили занепокоєння з приводу того, що в Косовому продовжує мати місце етнічне насилиство, незважаючи на рішучі зусилля сил КФОР покласти цьому краю.

5. Міністри підкреслили важливість консультацій, що відбулися в рамках РЄАП з приводу операцій в Косовому та Боснії й Герцеговині, та схвалили активізацію цих консультацій відповідно до політично-військових рамок для операцій під проводом НАТО, встановлених на Вашингтонському саміті на початку цього року.

6. Міністри висловили глибоке занепокоєння з приводу конфлікту в Чечні та продовження насилиства, зокрема застосування сили проти цивільного населення. Вони також засудили тероризм у всіх його проявах. Вони закликали до максимальної стриманості, захисту цивільного населення та біженців та надання їм гуманітарної допомоги, а також звернулися із закликом до негайногого відновлення діалогу заради досягнення політичного вирішення цієї проблеми. Міністри висловили також глибоке занепокоєння з приводу того, що ця криза позначилася на країнах регіону та несе в собі ризик дестабілізації й підтримуї безпеки по всьому регіону.

7. Міністри привернули особливу увагу до фундаментального значення РЄАП/ПЗМ для зусиль, спрямованих на запобігання конфліктам, врегулювання криз та ефективного подолання проблем безпеки в євро-атлантичному просторі. Вони обговорили діяльність Ради євро-атлантичного партнерства (РЄАП) за минулій рік та обмінялися думками з приводу того, яким чином політичне та зорієнтоване на безпеку співробітництво може бути далі посилено на всьому євро-атлантичному просторі. Вони відзначили низку ініціатив, висунутих в цьому відношенні РЄАП, та вітали роботу, проведену з метою доповнення та підтримки міжнародних зусиль у сфері вирішення проблем стрілецької зброї та легких оброблення та знищенні протипіхотних мін в глобальному масштабі, а також підтримали роботу РЄАП у плані поглиблення регіонального співробітництва на Кавказі.

8. Міністри схвалили роботу, що тепер виконується в рамках РЄАП та ПЗМ в плані подальшого поглиблення регіонального співробітництва в Південно-Східній Європі, спрямовану на розбудову довготривалого миру та стабільності в регіоні, доповнюючи таким чином зусилля Альянсу та Пакт стабільності.

9. Міністри вітали прогрес, якого було досягнуто з часу проведення Вашингтонського саміту в плані впровадження посиленого та більш дієвого партнерства, включаючи впровадження політично-військових рамок для операцій під проводом НАТО, розширений та адаптований процес планування та аналізу, а також посилене оборонно-військове співробітництво. Члени РЄАП також підтримали Концепцію зміцнення оперативної боєздатності для операцій в рамках ПЗМ під проводом НАТО, розраховану на те, щоб запропонувати засоби та механізми зміцнення оперативної боєздатності ПЗМ шляхом більш тісного військового співробітництва. Вони вітали подальший розвиток програм посиленої військової підготовки та навчання в рамках ПЗМ, спрямованої на розширення масштабів, збільшення рівня та ефективності військової підготовки й навчання, щоб відповісти високим вимогам партнерства в майбутньому.

10. Міністри підтримали та домовилися оприлюднити план заходів РЄАП на 2000—2002 рр., який є головним документом, що спрямовуватиме спільну роботу Альянсу та країн—партнерів протягом наступних двох років.

11. Міністри проведуть наступну зустріч у травні 2000 року.

ЗАСІДАННЯ ПІВНІЧНОАТЛАНТИЧНОЇ РАДИ НА РІВНІ МІНІСТРІВ ОБОРОНИ

Брюссель, 2 грудня 1999 року

1. 2 грудня 1999 року Північноатлантична рада провела засідання на рівні міністрів оборони в Брюсселі.

2. Оскільки це було наше перше офіційне засідання після Вашингтонського саміту та операції «Елайд форс» (Сила Альянсу), то наші дискусії було зосереджено на оцінці прогресу в напрямі продовження адаптації Альянсу відповідно до вказівок глав держав та урядів, викладених у комюнікеті саміту та в новій Стратегічній концепції, а також на розгляді ситуації на Балканах.

3. На тлі розвитку політичних подій на Балканах ми проаналізували всеосяжний підхід НАТО та наші зобов'язання в плані сприяння безпеці, стабільноті, миру й демократії, а також мирного вирішення спорів у регіоні, зокрема шляхом проведення операцій під проводом НАТО у Боснії й Герцеговині та Косовому, а також шляхом втілення Ініціативи НАТО стосовно Південно-Східної Європи. Ми, міністри оборони, вітаємо той факт, що військове керівництво НАТО продовжує пильно стежити за ситуацією в регіоні.

4. Завершення військово-повітряної кампанії в Косовому позначило собою досягнення головних цілей країн—членів НАТО та країн—партнерів. Гуманітарна катастрофа закінчилася, міжнародні миротворчі сили (КФОР) було успішно розгорнуто, міжнародна спільнота взяла на себе відповіальність за цивільне управління через місію ООН у Косовому. Головним успіхом стала єдність, з якою виступив Альянс. НАТО залишилося єдиним і рішучим у всіх своїх діях.

5. Суттєвого прогресу було досягнуто з часу завершення військово-повітряної кампанії. Ми сповнені рішучості до кінця виконати свою роль у втіленні цілей міжнародної спільноти, визначених у резолюції №1244 Ради Безпеки ООН.

6. Насильство, що проростає на етнічному ґрунті, має бути зупинене. Хоча ситуація з безпекою в Косовому є відносно стабільною, слід і надалі виявляти пильність в середовищі, яке залишається напруженим і непевним. Ми не допустимо залякування меншин чи створення паралельних структур, які становитимуть загрозу цілям місії ООН в Косовому та сил КФОР або верховенству права. Ми із задоволенням зазначаємо, що прокурором Міжнародного суду з питань злочинів, скочених в Югославії, була висловлена подяка за підтримку, надану силами КФОР. Нині сили КФОР у своєму повному складі. Ми підтверджуємо, що сили КФОР залишаються напоготові і спроможні відповісти на будь-яку зовнішню загрозу безпеці в Косовому і цілковито схвалюємо відданість сил КФОР у здійсненні контролю і гарантуванні безпеки на кордонах та внутрішніх рубежах. Сили КФОР продовжуватимуть створювати безпечні умови життя для всього населення Косового. Ми хотіли б особливо відзначити сили КФОР за їхні зусилля, спрямовані на захист всіх меншин, зокрема шляхом забезпечення ефективної військової присутності в районах сербських меншин. Ми вітаємо успішне завершення демілітаризації Армії визволення Косового та зусилля сил КФОР, спрямовані на боротьбу з нелегальним володінням зброями та залякуваннями з будь-якого боку. Ми підтримуємо внесок сил КФОР у створення корпусу захисту Косового — багатоетнічної цивільної організації. Це важливий крок до забезпечення колишнім учасникам збройних формувань перспективи повернення до цивільного життя після демілітаризації Армії визволення Косового.

7. Ми висловлюємо задоволення з приводу того, як чудово складається співробітництво між силами КФОР та місією ООН в Косовому. Ми підтверджуємо нашу цілковиту підтримку цієї місії та її зусилля, спрямованих на створення повноцінної цивільної адміністрації в Косовому. Ми хотіли б відзначити неабиякі зусилля спеціального представника Генерального секретаря ООН в цьому напрямі. Для успішного закінчення роботи місії ООН в Косовому важливо, щоб вона забезпечувалася відповідними ресурсами.

8. Міцна практична та політична підтримка, яку сусідні країни забезпечували протягом військово-повітряної кампанії і яку вони продовжують надавати, мала і має вирішальне значення для успіху. Ми висловили свою глибоку вдячність за цю підтримку і особливо вітаємо постійні зусилля Албанії та колишньої Югославської Республіки Македонії⁽¹⁾, спрямовані на підтримку сил КФОР. НАТО продовжуватиме тісно співпрацювати з країнами регіону над створенням довготривалої й сталої стабільності в регіоні. В цьому контексті ми відзначили постійну роботу Альянсу над розвитком Ініціативи стосовно Південно-Східної Європи з метою змінення регіональної безпеки та співробітництва в регіоні, зокрема через механізми програми "Партнерство заради миру", Ради євроатлантичного партнерства та Консультативного форуму. Ініціативу стосовно Південно-Східної Європи підтримуються й доповнюються цілі, визначені Пактом стабільності в Південно-Східній Європі. Реалізація заходів у рамках цієї Ініціативи вже почалася і містить заходи, що здійснюються як у штаб-квартирі НАТО, так і в самих країнах з метою узгодження програм допомоги. У цьому зв'язку ми розраховуємо на створення відповідними країнами за підтримки країн—членів НАТО Групи з питань безпеки, допомоги і співробітництва, а також швидкої реалізації заходів з метою підвищення ефективності такої допомоги і сприяння регіональному співробітництву та прозорості в питаннях безпеки. Ми вітаємо ідеї, вже висунуті країнами регіону в цьому напрямі, а також створені ними існуючі механізми співробітництва, і заохочуємо їх до просування у напрямі реалізації таких заходів, як запропонований обмін представниками між національними військовими штабами та урядовими міністерствами. Ми доручили Постійній раді доповісти про стан роботи за цими напрямами на нашому наступному засіданні.

9. Ми вітали прогрес, досягнутий у Боснії-Герцеговині, включаючи створення цивільних установ; збільшення кількості біженців, що повертаються, зокрема в райони, де вони є представниками меншини; прогрес у цивільній відбудові; зменшення кількості зброї на руках; підвищення ролі Постійного комітету з військових питань. Ми висловили задоволення роллю сил СФОР у цьому процесі, завдяки яким вдалося провести суттєву реструктуризацію сил, включаючи скорочення майже на третину наявного кількісного складу, що має закінчитися на початку наступного року. Ми переконані, що результатом цього стане наявність більш гнучкої сили, здатної зробити повноцінний внесок у підтримку безпечного середовища і сприяти цілковитій реалізації Дейтонської мирної угоди. Ми схвалили тісні робочі зв'язки СФОР з Верховним представником та іншими цивільними органами в Боснії-Герцеговині і, зокрема, постійній підтримці силами СФОР роботи Міжнародного трибуналу з питань злочинів, скочених в колишній Югославії, зокрема шляхом невпинного та успішного виявлення осіб, проти яких висунуто обвинувачення у скочених воєнних злочинів. Водночас ми усвідомлюємо, що зроблено ще далеко не все, і ми сповнені готовності забезпечити безперервність прогресу, зокрема шляхом проведення подальших затримань, а також визнаємо пріоритетність кампанії у сфері боротьби з корупцією, продовження процесу повернення біженців, подальшого скорочення озброєнь, рівнів сил і військових бюджетів. Ми схвалюємо дії Верховного представника і цілком підтримуємо його ініціативу поступово передати відповідальність в руки народу Боснії-Герцеговини в питаннях внутрішніх справ цього народу. Ми підтримуємо одне з останніх його рішень зняти з посад різних державних чиновників, які перешкоджали реалізації Дейтонських домовленостей.

10. Ми висловлюємо стурбованість відсутністю прогресу на шляху демократичного і мирного входження колишньої Республіки Югославії у міжнародну спільноту, що залишається нашою метою. Ми також стурбовані напруженістю у відносинах між Сербією та

⁽¹⁾ Туреччина визнає Республіку Македонію за її конституційною назвою.

Чорногорією і закликаємо всі відповіальні сторони утримуватися від будь-яких дестабілізаційних заходів.

11. Ми вдачні за дуже суттєвий внесок, який робиться партнерами НАТО, зокрема Росією та Україною, а також іншими державами, у забезпечення миру і стабільності на Балканах. Ми висловили свою глибоку вдачність за неабиякє вміння, мужність та рішучість, з якою військовослужбовці, чоловіки та жінки з різних держав, виконують свої обов'язки в силах СФОР та КФОР, так само як вони це робили під час військово-повітряної кампанії.

12. Ми сповнені рішучості використовувати наш досвід, здобутий під час конфлікту в Косовому, щоб краще підготуватися до будь-яких непередбачуваних ситуацій у майбутньому, а також продовжувати підвищувати ефективність Альянсу. Ця кампанія підкреслила важливість планування на випадок широкого діапазону можливих непередбачуваних ситуацій і необхідність рішучості у проведенні операцій. Вона продемонструвала необхідність змінювати боєздатність військових сил Альянсу і, зокрема, сил європейських країн—членів НАТО з метою більш ефективної участі у найскладніших аспектах сучасних операцій з підтримки миру, а також поліпшувати їхню бойову готовність і здатність до розгортання сил за найкоротший час.

13. Ми знову висловлюємо стурбованість ситуацією на Північному Кавказі. Визнаючи територіальну цілісність Росії та її право захищатися від тероризму, ми звертаємося до Росії із закликом проявити якомога більше стриманості, припинити диспропорційне і нерозбірливе застосування сили, яке привело до величезних страждань цивільного населення, та вжити невідкладних заходів з метою політичного вирішення в дусі зобов'язань, взятих на себе у Стамбулі, та відповідно до ролі ОБСЄ. Ми закликаємо Росію сприяти наданню гуманітарної допомоги тим, хто її потребує, і працювати спільно з міжнародними організаціями. І нарешті, ми закликаємо Росію забезпечити непоширення конфлікту на інші держави, пам'ятаючи про важливість регіональної стабільності та безпеки.

14. Відповідаючи на нові вимоги підходу до безпеки Альянсу, викладені у новій Стратегічній концепції, Ініціатива посилення обороноздатності, погоджена у Вашингтоні, забезпечить можливість швидкого розгортання сил Альянсу, їх постачання, підкріplення і підтримки протягом тривалого часу далеко від їхніх баз, а також можливість ефективнішого ведення операцій, забезпечення більш надійного захисту та підтримки завдяки застосуванню ефективних механізмів командування й контролю. Пам'ятаючи уроки, винесені з операцій Альянсу на Балканах, Ініціатива посилення обороноздатності (ІПО) сприятиме повнішій оперативній сумісності між силами Альянсу і, в разі необхідності, також між силами Альянсу та країн—партнерів. Ця Ініціатива також зміцнить військовий потенціал Європи та європейську опору НАТО. Реалізація Ініціативи посилення обороноздатності потребуватиме постійних зусиль з боку країн—членів Альянсу, а також структур НАТО, які повинні зосередити свої зусилля на важливих напрямах вдосконалення військового потенціалу, передбачених цією Ініціативою, з метою забезпечення такого балансу силових структур, за яким вони б відповідали передбачуваним вимогам, з метою застосування творчих підходів до подолання недоліків в обороноздатності і забезпечення достатніх ресурсів, які відповідали б майбутнім потребам. Реалізація ІПО є першорядним завданням на національному рівні. Однак взаємні та спільні заходи і механізми, включаючи багатонаціональне, спільне й об'єднане фінансування, також повинні стати вагомим внеском у цю справу.

15. Ми проаналізували стан реалізації ІПО. Нам приемно відзначити корисність перших результатів, що вже досягнуті на сьогодні як у рамках НАТО, так і в рамках національних програм. Ми із задоволенням спостерігаємо прогрес у реалізації Концепції Багатонаціонального об'єднаного центру тилового забезпечення, зокрема формування особового складу цього центру і детальне опрацювання його нової оперативної доктрини. Ми також відзначали роботу, що триває над розробкою клірингових механізмів багатонаціональних підрозділів, з питань яких пізніше в цьому місяці відбудеться перша конференція, і прискорення роботи над розробкою системної організації консультаційних, командних і контрольних механізмів НАТО. Для забезпечення розвитку цього початкового прогресу ми доручили вдатися до подальших активних заходів з метою реалізації ІПО та доповісти про стан її реалізації на нашому наступному засіданні.

16. Продовжується робота над розробкою власне Європейської системи безпеки й оборони в рамках країн—членів Альянсу, як це передбачено в комюнікеті Вашингтонського саміту та в Стратегічній концепції. В цьому контексті було проведено початковий обмін думками з питань відносин з Європейським союзом, практичних механізмів підтримки операцій під проводом Європейського союзу та участі в них.

17. Ми вітаємо прагнення всіх європейських країн—членів НАТО вжити необхідних заходів з метою зміцнення європейського військового потенціалу. Такі заходи підвищать спроможність країн—членів НАТО брати участь в місіях Альянсу, а також зміцнити їх потенціал у здійсненні операцій під проводом ЄС. Ми уважно стежимо за роботою, яка триває в ЄС, і очікуємо від ЄС ініціатив, які можуть бути висунуті на Гельсінському саміті, зокрема щодо підвищення обороноздатності без непотрібного дублювання, і очікуємо, що ці ініціативи, а також ті, що висуваються в рамках Ініціативи посилення обороноздатності НАТО, взаємно зміцнюютимуть одна одну, а також зберігаємо впевненість у тому, що міцніша Європа означає міцніший Альянс. На цій основі ми розраховуємо на розвиток близьких відносин між НАТО і Європейським союзом.

18. Водночас Альянс продовжує працювати із Західно-європейським союзом над завершеннем і реалізацією механізмів сприяння співробітництву між цими двома організаціями у разі проведення військових операцій під проводом ЗЕС із зачлененням можливостей і потенціалу НАТО. Ми сподіваємося випробувати ці механізми у навчаннях з управління у кризових ситуаціях між НАТО і ЗЕС, які заплановано провести в лютому 2000 року. Ми вдачні за отриману інформацію про результати перевірки можливостей та потенціалу ЗЕС, які можуть бути використані для реалізації Петерсберзьких завдань, затверджених міністрами ЗЕС на Люксембурзькій зустрічі.

19. Ми підкреслюємо небезпеку для регіональної стабільності, яка викликана поширенням зброї масового знищенні та засобів її доставки. Основна мета нерозповсюдження такої зброї, проголошена Альянсом та його членами, полягає у запобіганні випадків розповсюдження, а в разі їх появи — виправлення ситуації дипломатичними шляхами. Ми закликаємо всі країни приєднатися до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї і послідовно виконувати цей договір, який є наріжним каменем режиму нерозповсюдження. Ми сповнені рішучості досягти прогресу в роботі над юридично обов'язковим протоколом, включаючи проведення ефективних перевірок з метою забезпечення дотримання зобов'язань і прозорості, що сприяє виконанню Конвенції про біологічні та токсичні види зброї. Ми підкреслюємо важливість загальносвітового приєднання до Конвенції про заборону хімічної зброї та її дотримання.

20. Альянс просувається на шляху реалізації Ініціативи щодо зброї масового знищенні. Новий Центр з проблем зброї масового знищенні поліпшить координацію всіх заходів, пов'язаних з питаннями зброї масового знищенні, в штаб-квартирі НАТО, а також підвищить ефективність політичних консультацій з питань зброї масового знищенні і оборонних заходів з метою підвищення готовності Альянсу. Ми сподіваємося створити Центр з проблем зброї масового знищенні на початку 2000 року. Суттєвий прогрес досягнуто у визначені завдань цього центру. Нині активно розробляються технічні вимоги до розвідувально-інформаційної бази даних з питань зброї масового знищенні з метою поліпшення якості і збільшення кількості розвідувальних даних та інформації, якими обмінюються країни—члени НАТО. І нарешті, ми продовжуємо готовуватися до поновлення консультацій з Росією в рамках Постійної спільної ради з цих питань і вітаємо початок дискусій з проблем розповсюдження зброї масового знищенні з Україною в рамках Комісії Україна—НАТО. Ми сповнені рішучості зміцнити наш потенціал з метою відповідного і ефективного реагування на небезпеку, пов'язану з поширенням зброї масового знищенні та засобів її доставки, які також створюють потенційну небезпеку для населення, території і збройних сил країн—членів Альянсу.

21. Також продовжено роботу над іншими аспектами внутрішньої адаптації НАТО. З 1 вересня почав роботу штаб нової командної структури. Нова командна структура забезпечить Альянсу можливість здійснювати командування і контроль над усіма

військовими місіями Альянсу, зокрема шляхом розгортання комбінованих і спільних штабів, зокрема штабу багатонаціональних об'єднаних оперативно-тактичних сил. Заключний етап реалізації Концепції багатонаціональних об'єднаних оперативно-тактичних сил, який вже розпочався, забезпечить Альянс важливим новим механізмом управління в кризових ситуаціях у наступному столітті. Крім того, військове керівництво НАТО готує керівні вказівки щодо військової реалізації Стратегічної концепції. Після їх виходу буде проведено аналіз структури сил, що дасть можливість більш ефективно реагувати на майбутні ризики і небезпеки. Водночас військове керівництво НАТО оновлює процедури оперативного планування, пристосовуючи їх з метою як врахування уроків останніх операцій, так і реагування на оперативні вимоги в цілому.

22. Ми підтверджуємо, що НАТО залишається відкритим для вступу нових членів відповідно до статті 10 Вашингтонського Договору. Альянс розраховує надалі розширити кількість запрошеніх до членства в ньому в наступні роки за рахунок держав, які готові і спроможні взяти на себе відповідальність і обов'язки, пов'язані з членством в НАТО, якщо НАТО вирішить, що вступ цих держав слугуватиме загальним політичним і стратегічним інтересам Альянсу і сприятиме безпеці та стабільноті в Європі в цілому. Ми вітаємо значний інтерес з боку країн, що виявили бажання вступити до НАТО, до Плану отримання членства в НАТО і їх активну участь у цьому плані, зокрема в його оборонно-військових аспектах. Вони подали річні національні програми, в яких закладається основа для руху вперед в процесі реалізації Плану отримання членства в НАТО, зокрема, через оцінку Альянсом прогресу, досягнутого ними на шляху підвищення їхньої відповідності вимогам і зобов'язанням, які висуваються до членів, і повідомлення результатів такої оцінки. Підготовка до можливого майбутнього членства підтримується заходами, що здійснюються в рамках програм "Партнерство заради миру". Індивідуально розроблені програми партнерства і партнерські цілі для бажаючих вступити до НАТО матимуть ключову вагу для підтримки роботи над підвищенням ефективності та взаємодії їхніх збройних сил. Ми розглядаємо прогрес, досягнутий кожним бажаючим вступити до НАТО в оборонно-військовій сфері на нашій наступній зустрічі міністрів.

23. Ми вітали рішення Ірландії стати з 1 грудня 1999 року наймолодшим членом програми "Партнерство заради миру". Це свідчить про центральну роль цієї програми для євро-атлантичної безпеки і стабільності.

24. Ми вітаємо прогрес, досягнутий у реалізації програми впровадження посиленого та більш дієвого партнерства, яку було започатковано на Вашингтонському саміті з метою змінення боєздатності в рамках програми "Партнерство заради миру" (ПЗМ). Ми сподіваємося, що завтра будуть затверджені керівні вказівки міністрів щодо процесу планування та аналізу в рамках програми ПЗМ і цілі партнерства отримають свій подальший розвиток, який стане суттєвим кроком у наближенні процесу планування збройних сил країн—партнерів до відповідного планування Альянсу, і таким чином буде посилено боєздатність.

25. Ми вітаємо прогрес, досягнутий у залученні країн—партнерів як держав, які виділяють свої війська для допомоги НАТО, до консультацій, планування, проведення поточних операцій на Балканах та забезпечення політичного контролю над цими операціями відповідно до військово-політичних рамок проведення операцій країнами, що беруть участь в операціях ПЗМ під проводом НАТО. Ми схвалюємо Концепцію змінення боєздатності, яка посилить боєздатність в рамках програми ПЗМ і поліпшить в цілому здатність Альянсу формувати пакети збройних сил з урахуванням відповідних особливостей з метою організації і підтримки майбутніх операцій ПЗМ під проводом НАТО відповідно до принципів діяльності сил СФОР та КФОР. Концепція змінення боєздатності відображатиме подальший розвиток і реалізацію концепції у світі нових завдань, що постають перед міжнародними операціями, включаючи як країни—члени НАТО, так і країни—партнери. Ми вітаємо суттєвий прогрес, вже досягнутий в реалізації Програми посиленої військової підготовки та навчання, і сподіваємося, що повністю доопрацьована програма буде подана на розгляд на нашій наступній зустрічі, що відбудеться весною 2000 року. Ми доручили Постійній раді доповісти про стан розробки цих важливих ініціатив на нашій зустрічі весною 2000 року.

26. Ми продовжуємо надавати великого значення тісним відносинам з Росією, як це передбачено Основоположним актом Росія—НАТО. Крім наших спільних зусиль в Боснії й Герцеговині, військові сили НАТО і Росії прекрасно співпрацювали в Косовому, і ми продовжуємо консультації щодо Косового в рамках Постійної спільної ради. Ми висловлюємо жаль з того приводу, що Росія ще не виявила бажання поновити співробітництво за Основоположним актом у її повному спектрі питань. Ми закликаємо Росію переглянути її політику в цьому напрямі і сподіваємося на розширення наших консультацій і співробітництва в майбутньому, зокрема в рамках Ради євро-атлантичного партнерства і програми "Партнерство заради миру".

27. Ми надаємо великого значення подальшому розвитку нашого особливого партнерства з Україною. Ми запевняємо у нашій постійній підтримці роботи Спільної робочої групи з питань оборонної реформи і підкреслюємо цінність роботи Офісу зв'язку НАТО і Центру інформації та документації в Києві. Завтра ми плануємо провести зустріч Комісії Україна—НАТО.

28. Середземноморський регіон становить особливий інтерес для Альянсу. Ми із задоволенням відзначаємо прогрес досягнутий у зміцненні Середземноморського діалогу як складової спільного підходу НАТО до питання безпеки. Ми вітаємо той факт, що Робоча програма на 2000 рік включатиме низку заходів військового характеру. Ми також підкреслюємо важливість оборонних заходів з урахуванням особливостей цього регіону і в цьому контексті — військових контактів через візити до країн, які беруть участь в Середземноморському діалозі. З цією метою ми доручили Постійній раді подати нам доповідь про прогрес, досягнутий в цих питаннях на нашій наступній зустрічі.

29. Угода про адаптацію Договору про звичайні збройні сили в Європі, яку було підписано на саміті ОБСЄ в Стамбулі 19 листопада, має забезпечити подальшу життєздатність Договору ЗЗСЄ, який є наріжним каменем європейської безпеки й стабільності. Країни—члени Альянсу висунули всеохоплюючі пропозиції, які слугують важливою базою для переговорів, зокрема стосовно введення системи обмежень на озброєння національного базування, а також стосовно поправок до тих положень Договору, що пов'язані з проблемами стабільності, прозорості та прогнозуванням. Адаптований Договір має змінити безпеку по всій Європі, не в останню чергу завдяки тому, що в ньому передбачено більш обмежувальну структуру національних та територіальних лімітів і водночас дозволено мати достатній рівень гнучкості розгортання задля досягнення цілей поточної військової підготовки та ефективного врегулювання криз, забезпечуючим самим спроможність НАТО виконувати свої обов'язки. Ми задоволені тим, що адаптований Договір дозволяє нам приєднатися до нього нових країн—учасниць та посилювати вимоги Договору стосовно надання згоди з боку тієї чи іншої країни на розміщення збройних сил іншої держави на її території.

30. Ми вітаємо важливі політичні зобов'язання, що містяться в Заключному акті про звичайні збройні сили в Європі, зокрема, двосторонній домовленості, досягнутий між Росією і Грузією, а також Росією і Молдою про введення російських військ. Але важливо, щоб Договір про звичайні збройні сили залишився ефективним і надійним механізмом. Країни НАТО висловлюють стурбованість тим, що Росія не додержується (флангових) обмежень, передбачених статтею V Договору. Ми звертаємо увагу на зобов'язання Росії дотримуватися положень Договору і встановлених ним обмежень. Ми також звертаємо увагу на запевнення Росії про те, що перевищення нею обмежень звичайних сил у Європі матимуть тимчасовий характер. Країни—члени НАТО очікують, що Росія виконаве свою обіцянку дотримуватися обмежень звичайних сил у Європі якомога швидше, а поки що забезпечить максимальну прозорість щодо її сил і озброєнь, розгорнутих на Північному Кавказі відповідно до Договору про звичайні сили в Європі та Віденського документа. Набрання чинності адаптованим Договором може бути можливим тільки за умови дотримання всіма державами-учасницями обмежень, передбачених цим договором. Саме на цій основі ми продовжуватимемо роботу над введенням у дію адаптованого Договору. Але до закінчення цього процесу постійне виконання чинного договору і пов'язаних з ним документів залишається надзвичайно важливим завданням.

31. Альянс надає важливого значення питанню збереження стратегічної стабільності. В цьому плані ми закликаємо Росію без затримки ратифікувати Договір "СТАРТ II". Це прокладе шлях до суттєвого зменшення ядерних арсеналів і даст змогу сісти за стіл переговорів щодо Договору "СТАРТ III", спрямованого на подальше далекосяжне скорочення запасів ядерної зброї. Ми залишаємося на позиціях підтримки набрання чинності Договором про загальну заборону випробувань ядерної зброї та закликаємо всі країни якомога швидше приєднатися до цього Договору і забезпечити його виконання. Ми підтримуємо швидке укладення Договору про припинення застосування матеріалів, що розщеплюються.

32. Ми вітали завершення Аналізу озброєнь НАТО, що проводився під егідою Конференції національних керівників у галузі озброєнь. В Аналізі розглянуто нові механізми приведення вимог щодо збройних сил у відповідність до потреб обороноздатності Альянсу, стандартизації матеріальної частини з метою досягнення оперативної сумісності на широкій основі, спільнотного постачання обладнання та ефективнішого використання оборонних науково-технічних ресурсів. Головним результатом Аналізу має стати посилення координації питань військової техніки між усіма відповідними структурами НАТО, зокрема через Комітет НАТО з питань координації озброєнь, що таким чином безпосередньо сприятиме реалізації Ініціативи посилення обороноздатності. Для спрямування роботи Альянсу в цьому напрямі було розроблено Науково-технічну стратегію НАТО. Як Аналіз, так і Стратегія допоможуть закріпити особливу роль НАТО в галузі озброєнь у наступні роки. Ми вітаємо розвиток подій в оборонній промисловості Європи і внесок цієї галузі в зміцнення європейської обороноздатності. Життєздатна оборонна промисловість по обидва боки Атлантики має першочергове значення для ефективного функціонування військових сил НАТО. З цією метою ми вітаємо тривалу трансатлантичну співпрацю в оборонній промисловості, яка допоможе забезпечити оперативну сумісність та економічні умови для масштабного виробництва, конкуренції та інноваційних рішень. У цьому контексті ми розраховуємо на розширення трансатлантичного співробітництва у галузі науково-дослідницької діяльності, розробки та виробництва озброєнь в дусі збалансованого підходу і партнерських відносин, що є важливим чинником єдності Альянсу.

33. З метою підвищення ефективності цивільно-військового співробітництва, яке, як підтверджено у Стратегічній концепції, є суттєво важливим для боєздатності Альянсу, в НАТО наближається до завершення фундаментальний аналіз цивільного планування на випадок надзвичайних ситуацій. Результатом проведення цього аналізу стане налагодження тісніших робочих стосунків між цивільними і військовими, що даст змогу більш ефективно використовувати цивільні ресурси в такій діяльності Альянсу, як операції з підтримки миру. Результати аналізу будуть також корисними і для вагомого внеску країн-партнерів у спільні операції, оскільки вони братимуть дедалі активнішу участь у цивільно-військових заходах з планування. Надзвичайно корисною в цьому відношенні є дедалі активніша участь країн-партнерів у плануванні на випадок надзвичайних ситуацій, яка, на додаток до їхньої оперативної сумісності під час реагування на стихійні лихи за допомогою Євро-атлантичного координаційного центру реагування на катастрофи, тепер також охоплює механізми підтримки військових дій з боку цивільних.

34. Спільні фінансування НАТО має важливе значення для підтримки командної структури НАТО в Боснії-Герцеговині і Косовому. В рамках постійної адаптації програм спільногоФінансування до вимог безпеки Альянсу, передбачених новою Стратегічною концепцією, було вжито заходів для підвищення їхньої прозорості і зосередження уваги на процесі розподілу ресурсів спільногоЦінанування. Ми вітаємо ініціативу, запропоновану для подальшого вдосконалення цього процесу.

35. Тероризм в усіх його проявах становить серйозну загрозу для миру, безпеки та стабільності, що в свою чергу може загрожувати територіальній цілісності держав. Ми знову й знову засуджуємо тероризм та підтверджуємо нашу рішучість у боротьбі з цим явищем відповідно до наших міжнародних зобов'язань та національного законодавства. Терористична загроза проти розгорнутих сил та об'єктів НАТО вимагає обдумування та розробки відповідних заходів для їх безперервного захисту, цілком враховуючи при цьому відповідальність, яку несе та країна, на території якої перебувають ці війська та об'єкти.

ЗАСІДАННЯ МІНІСТРІВ КОМІТЕТУ ОБОРОННОГО ПЛАНУВАННЯ ТА ГРУПИ ЯДЕРНОГО ПЛАНУВАННЯ

Брюссель, 2 грудня 1999 року

1. Комітет оборонного планування та Група ядерного планування НАТО провели 2 грудня 1999 року в Брюсселі засідання на рівні міністрів закордонних справ та міністрів оборони.

2. Ми ще раз підкреслюємо величезне та незмінне значення трансатлантичних зв'язків. Розвиток подій протягом цього року підкреслив фундаментальне значення колективного військового планування як рамкової структури, в межах якої узгоджуються національні вимоги та вимоги Альянсу. Наша постійна присутність в Боснії-Герцеговині, а також операції Альянсу з метою припинення репресій в Косовому та відновлення там стабільності, не могли б відбутися без нашої інтегрованої військової структури і наших надійно розбудованих механізмів колективного планування. У світлі досвіду, здобутого під час проведення операції у Косовому, та відповідно до Ініціативи посилення обороноздатності, започаткованої нашими главами держав та урядів на Вашингтонському саміті, ми зробимо все, що необхідно, для того щоб і надалі в процесі колективного оборонного планування враховувалися усі ті вимоги, яких необхідно дотримуватися для здійснення усього діапазону місій Альянсу.

3. Ми проаналізували національні оборонні плани країн-членів НАТО на період 2000–2004 рр. та на подальшу перспективу і прийняли п'ятирічний план розвитку збройних сил, який відповідає вимогам майбутнього середовища безпеки. Цей аналіз зосереджено, зокрема, на тому, до якої міри має бути поліпшено виконання Альянсом вимог, визначених в рамках Ініціативи посилення обороноздатності. Плани

видатків на оборону також знайшли висвітлення у нашему аналізі. Усі країни-члени НАТО розраховують на постійне зростання ВВП, але на основі поточних планів лише декілька з них планують збільшувати видатки на оборону. Ми повинні постійно аналізувати цей аспект. Ми залишаємося сповнені рішучості шукати кошти, необхідні для забезпечення належного комплектування особового складу, озброєнь, підготовки та підтримки цілого спектра завдань і місій Альянсу, включаючи більш ефективне використання наявних ресурсів. Ми також визнаємо важливе значення спільних зусиль та багатонаціонального, об'єднаного та спільногоЦінанування, що сприяє зміцненню єдності Альянсу та підкреслює важливість солідарності його країн-членів.

4. Ми також провели критичну оцінку роботи з тим, щоб у планових показниках, що розробляються військовим керівництвом НАТО, які нам будуть запропоновані для затвердження наступної весни під назвою «Цілі розвитку збройних сил НАТО», було повністю враховано Ініціативу посилення обороноздатності. Важливо, щоб завдяки застосуванню наших механізмів планування збройних сил оборонні програми Альянсу розроблялися у цілковитій співзвучності з роботою, яка проводиться в рамках Ініціативи посилення обороноздатності, і відображали спільні зобов'язання країн-членів НАТО. Ми з великим нетерпінням чекаємо на розгляд проекту Цілей розвитку збройних сил НАТО на нашому наступному засіданні.

5. Відповідно до рішень Вашингтонського саміту відбувається початковий обмін думками між членами Альянсу щодо подальшої

адаптації системи оборонного планування НАТО з метою більш повного врахування наявних сил для проведення операцій під проводом ЄС. Ми надаємо першорядного значення забезпечення єдності й узгодженості в процесі оборонного планування Альянсу для виконання низки місій.

6. На цьому засіданні, яке ми проводимо у складі Групи ядерного планування вперше після Вашингтонського саміту, ми підтвердили принципи, які покладено в основу ядерних сил країн—членів НАТО відповідно до того, як це передбачено в новій Стратегічній концепції. Перед цими силами й надалі стоїть фундаментальна політична мета: збереження миру й запобігання примусовим діям та війні у будь-якій формі. Вони відіграють суттєву роль, породжуючи непевність у думках будь-якого агресора щодо характеру відповіді країн—членів НАТО на військову агресію, і забезпечують важливий військово-політичний зв'язок між європейськими та північноамериканськими членами Альянсу. Таким чином, Альянс підтримуватиме відповідну кількість ядерних сил в Європі на мінімальному рівні, достатньому для забезпечення миру і стабільності. Враховуючи нинішню ситуацію у сфері безпеки, ми підтверджуємо, що обставини, за яких країни—члени НАТО можуть розглядати будь-яке застосування ядерної зброї, носять надзвичайно віддалений характер.

7. Ми підкреслили, що за час, що минув з 1991 року, врахувавши поліпшення середовища безпеки та відповідно до заявленого Альянсом принципу утримання своїх збройних сил на мінімально достатньому рівні, НАТО скоротило види і кількість своїх субстратегічних ядерних сил більш ніж на 85 відсотків. Таке скорочення охоплює цілковиту ліквідацію всіх ядерних артилерійських ракет та ракет наземного запуску. Більше того, НАТО суттєво послабило критерії готовності для ядерних сил.

8. Ми підтверджуємо, що контроль за озброєннями, роззброєнням та нерозповсюдженням зброї, разом зі стабільністю, прозорістю, передбачуваністю, скороченням рівнів озброєнь і перевіркою, яку при цьому можна забезпечити, продовжуватиме відігравати провідну роль в досягненні цілей НАТО в плані безпеки. Робота Альянсу за цими напрямами не припиняється, що є внеском в реалізацію завдань Вашингтонського саміту. Ми проаналізували загрозу, яку створюють держави, що поширюють ядерні озброєння. Ми підкреслили наше переконання в тому, що сили Альянсу є стримуючим чинником на шляху застосування зброї масового знищенні і що вони

таким чином роблять свій внесок у досягнення мети Альянсу, спрямованої на запобігання розповсюдженю цих видів озброєнь і їх носіїв. Усі країни—члени НАТО підтримують центральні договори, що стосуються роззброєння і нерозповсюдження зброї масового знищенні, і віддані справі цілковитої реалізації цих договорів. З огляду на заплановане проведення Конференції з питань Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, що має відбутися весною 2000 року, ми підтверджуємо нашу цілковиту підтримку цього Договору і нашу постійну готовність вживати заходів для скорочення ядерних озброєнь і закликаємо всі країни, які ще не приєдналися до цього Договору, приєднатися до нього і забезпечити його цілковите виконання. Ми продовжуємо закликати Російську Федерацію ратифікувати Договір "СТАРТ II", щоб можна було отримати позитивні результати від виконання цього Договору та розпочати переговори щодо Договору "СТАРТ III". Ми продовжуємо підтримувати ратифікацію Договору про загальну заборону ядерних випробувань, якнайшвидше набрання ним чинності та його цілковиту реалізацію.

9. Залишаючись неухильно відданими нашим партнерським відносинам з Росією в рамках Основоположного акта Росія—НАТО, ми готові поновити взаємні обміни думками з Росією щодо питань, пов'язаних з ядерною зброєю, в зв'язку з чим ми проаналізовано можливі наступні кроки під час таких консультацій. З огляду на цей факт, ми зі стурбованістю зауважуємо, що Росія, схоже, дедалі більш покладається на ядерні сили у гарантуванні своєї безпеки. Ми знову закликаємо Росію проаналізувати свої запаси ядерних озброєнь з метою їх суттєвого скорочення. Ми сподіваємося провести подальші консультації з цих питань. Ми вітаємо плани Сполучених Штатів Америки створити спільно з Росією тимчасовий спільний Центр стратегічної стабільності на 2000 рік для виявлення можливих комп'ютерних помилок у системах попередження цих двох країн про ракетний напад. Це важливий спільний крок до гарантування загальної ядерної безпеки.

10. Ми з задоволенням зазначаємо, що ми було проведено детальний аналіз ядерних сил Альянсу, систем командування й контролю, а також інфраструктури із забезпечення ядерних сил, і що результатами цього аналізу встановлено їх повну відповідність вимогам, які висуваються в зв'язку із входженням у нове тисячоліття.

ЗАСІДАННЯ КОМІСІЇ УКРАЇНА-НАТО НА РІВНІ МІНІСТРІВ ОБОРОНИ

Брюссель, 3 грудня 1999 року

1. 3 грудня 1999 року Комісія Україна—НАТО провела своє перше після Вашингтонського саміту засідання на рівні міністрів оборони.

2. Міністри розглянули ситуацію на Балканах. Вони привітали подальший прогрес у реалізації Дейтонської мирної угоди в Боснії та Герцеговині і відзначили реструктуризацію сил СФОР. Що стосується Косової, то вони звернули увагу на досягнення, здобуті силами КФОР. Вони обговорили майбутні завдання, що стоять перед силами КФОР, і закликали всі громади працювати разом з міжнародною спільнотою над відбудовою. Міністри висловили свою рішучість зробити все, що від них залежить, задля досягнення цілей міжнародної спільноти, викладених в резолюції № 1244 Ради Безпеки ООН.

3. Міністри НАТО висловили своє задоволення військовим внеском України у діяльність сил втілення миру та сил СФОР і зазначили, що подальша співпраця України на Балканах буде зосереджена на силах КФОР.

4. Міністри розглянули стан реформування оборонного відомства України. Міністр Кузьмук доповів про прогрес і майбутні плани реструктуризації Збройних сил України. Міністри НАТО схвалили поспідовність України в реформуванні її оборонного відомства

і наголосили на своїй постійній готовності надавати допомогу через Спільну робочу групу з питань оборонної реформи.

5. Міністри розглянули стан співробітництва в оборонній сфері в рамках Хартії про особливне партнерство між Україною та НАТО. Вони звернули увагу на пропозиції провести експертні зустрічі з питань управління оборонними ресурсами, планування сил та з правових питань у робочому плані на 2000 рік. Вони наголосили на необхідності стежити за ходом роботи і втілювати рішення минулих засідань в галузі цивільно-військових відносин, а також працювати в напрямі військової підготовки та навчання.

6. Міністри також розглянули стан співробітництва в рамках програми "Партнерство заради миру". Вони схвалили заходи, вжиті Україною з метою приведення Яворівського полігону згідно з програмою ПЗМ у цілковиту готовність і наголосили на потребі ратифікації Угоди про статус сил. Міністри НАТО привітали пропозиції України, викладені в Індивідуальній програмі партнерства на 2000–2001 рр. Міністри відзначили більш широкі можливості, які відкриваються у новій Концепції зміщення боєздатності та в Програмі поліпшення військової підготовки і навчання, підкресливши важливу роль офісу зв'язку НАТО для ефективного управління програмою ПЗМ та для її реалізації.

ЗАСІДАННЯ РАДИ ЄВРО-АТЛАНТИЧНОГО ПАРТНЕРСТВА НА РІВНІ МІНІСТРІВ ОБОРОНИ

Брюссель, 3 грудня 1999 року

1. За час, що минув після Вашингтонського саміту, це було перше засідання Ради євро-атлантичного партнерства (РЄАП) на рівні міністрів оборони. Головна увага на ньому приділялася питанням співробітництва на Балканах та прогресу, досягнутому в розбудові міціншого та більш дієвого партнерства, як це було передбачено у Вашингтоні. Крім того, Генеральний секретар доповів про результати міністерських засідань НАТО, а також міністрів було повідомлено про стан реалізації Ініціативи посилення обороноздатності Альянсу.

2. Міністри вітали невпинний прогрес у напрямі цілковитої реалізації Дейтонської мирної угоди в Боснії-Герцеговині і зазначили, що з огляду на поліпшення ситуації в галузі безпеки почалася реструктуризація сил СФОР. Вони підтвердили, що підтримка законності й порядку, повернення біженців та переміщених осіб, а також змінення спільніх інститутів повинні залишатися перворядними завданнями СФОР.

3. Міністри із задоволенням відзначили досягнення КФОР у розбудові стабільності й безпеки, а також постійні позитивні зрушения гуманітарного характеру, які стали можливими завдяки розгортанню цих сил. Вони також зазначили основні невирішенні завдання, які стоять перед КФОР. Міністри закликали усі громади в Косовому до спільноти роботи і підтримки зусиль міжнародної спільноти з відбудови Косового, для чого слід негайно виділити необхідні ресурси. Вони підтвердили свою підтримку в плані об'єктивного підходу КФОР до створення безпечного середовища та надання підтримки у виконанні головних завдань цивільного характеру відповідно до резолюції № 1244 Ради безпеки ООН.

4. Міністри взяли до відома доповідь про хід реалізації Ініціативи Альянсу стосовно Південно-Східної Європи, схваливші роботу, що ведеться в рамках Ради євро-атлантичного партнерства і програми ПЗМ над пропозиціями щодо змінення безпеки й стабільності в Балканському регіоні.

5. Міністри вітали дедалі важливішу роль, яку відіграє програма партнерства у зміцненні безпеки й стабільності в євро-атлантичному регіоні, зокрема її військово-політичний внесок в підтримку операцій під проводом НАТО на Балканах. Вони також вітали прогрес, досягнутий у здійсненні заходів з метою зміцнення програми ПЗМ та забезпечення її більшої дієвості.

6. В цьому контексті міністри відзначили ухвалення першорядних міністерських керівників вказівок міністрами Альянсу та міністрами країн-партнерів у процесі планування та аналізу в рамках програми ПЗМ. Ці керівні вказівки будуть враховані при визначені цілей партнерства, які покликані поліпшити оперативну сумісність між силами країн-партнерів, проголошенну в рамках програми ПЗМ, і визначити напрями планування в процесі розвитку збройних сил країн-партнерів та їх боєздатності при участі в операціях ПЗМ під проводом НАТО. Вони вітали кроки на шляху до реалізації військово-політичних рамок операцій ПЗМ під проводом НАТО і наголосили на важливості обмінів інформацією та консультацій з країнами-партнерами, які залучені до операцій СФОР і КФОР під проводом НАТО на Балканах.

7. Міністри також схвалили нову Концепцію зміцнення боєздатності при проведенні операцій ПЗМ під проводом НАТО, яка покликана посилити боєздатність в рамках програми ПЗМ. Ця Концепція передбачає запровадження нових механізмів підвищення оперативної сумісності збройних сил країн-партнерів і спроможності Альянсу організовувати й забезпечувати проведення операцій з підтримки миру з країнами-партнерами в майбутньому.

8. І нарешті, міністри схвалили доповідь про стан реалізації Програми поліпшення військової підготовки та навчання в рамках ПЗМ, яка покликана посилити акцент на питаннях військової підготовки та навчання з метою задоволення поточних і майбутніх потреб партнерства.

9. Міністри вітали намір провести наступне засідання у червні 2000 року в Брюсселі.

ВИДАТКИ НА ОБОРОНУ В КРАЇНАХ НАТО ЗА 1975–1999 рр.

Цифри, наведені в таблиці 1, — це проплати, фактично зроблені, або ті, що мають бути зроблені, протягом фінансового року. Вони наведені на основі витрат на оборону, визначених НАТО. З огляду на різницю між цими витратами, визначеними НАТО, і національними витратами наведені цифри можуть суттєво відрізнятися від тих, які наводяться національними органами влади або вказані в національних бюджетах. Для країн, які отримують військову допомогу, цифри не включають в себе вартість отриманих предметів. Витрати на науково-дослідницьку діяльність і розвиток віднесені до витрат на обладнання, а пенсії, які виплачуються відставникам, — до витрат на утримання особового складу.

Франція є членом Альянсу, але не належить до єдиної військової структури і не бере участі в колективному плануванні сил. Оборонні дані щодо Франції є тільки орієнтовними.

Ісландія не має збройних сил.

Польща, Угорщина та Чеська Республіка вступили до Альянсу в 1999 році.

ДЛЯ ОРІЄНТАЦІЇ ЧИТАЧА

Щоб уникнути невизначеності, фінансовий рік позначався роком, який мав найбільшу кількість місяців: наприклад, 1997 рік репрезентує 1997-98 фінансовий рік в Канаді та Великій Британії і 1996-97 фінансовий рік в США. Через заокруглення загальні дані можуть відрізнятися від суми їх складових.

Умовні позначення: е - наближено - відсутнє фінансування .. дані відсутні // дані не стосуються країни | перерви в фінансуванні

Таблиця 1. Видатки на оборону в країнах—членах НАТО

Країна/ Грошова одиниця (мільйон)	1975	1980	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999e	1975	1980	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999e		
(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)		
Поточні ціни та обмінні курси																				
Бельгія	B.fr.	70899	115754	144183	155205	131156	131334	131796	133007	136393	132418	158789	157465	155205	115966	114228	113002	112522	113805	
Чеська Республ.	C.k.	//	//	//	//	//	//	//	41484	//	//	//	//	//	//	//	//	//	12626	
Данія	D.Kr.	5355	9117	13344	16399	17468	17896	18521	19079	19577	14095	15622	15759	16399	15524	15562	15652	15653	15610	
Франція	F.fr.	55872	110514	186715	231911	238432	237375	241103	236226	244029	171903	198895	220437	231911	214675	210675	210939	204751	210279	
Німеччина	DM	37589	48518	58650	68376	58986	58671	57602	58327	59730	60568	64021	66139	68376	49024	48256	47077	47233	47950	
Греція	Dr.	45936	96975	321981	612344	1171377	1343276	1510684	1724621	1853189	510756	524576	689616	612344	610416	647663	681584	740737	772385	
Угорщина	Forint	//	//	//	//	//	//	//	//	182106	//	//	//	//	//	//	//	//	37737	
Італія	1000 It. I.	3104	7643	17767	28007	31561	36170	38701	40763	41888	22048	23289	26608	28007	24702	24882	24622	25207	25090	
Люксембург	Lux.fr.	836	1534	2265	3233	4194	4380	4797	5197	5460	1645	2232	2488	3233	3630	3758	4025	4315	4510	
Нідерланди	NG	7119	10476	12901	13513	12864	13199	13345	13561	13676	10996	11769	13037	13513	11469	11650	11560	11427	11254	
Норвегія	N.kr.	4771	8242	15446	21251	22224	22813	23010	25087	25074	14153	16135	19712	21251	19809	20014	19713	21010	2023U	
Польща	Zlotys	//	//	//	//	//	//	//	//	12675	//	//	//	//	//	//	//	//	1697	
Португалія	Esc.	19898	43440	111375	267299	403478	401165	418772	420654	448690	259215	217934	208150	267299	274531	264795	269183	259663	270742	
Іспанія	Ptas.	..	350423	674883	922808	1078751	1091432	1123046	1124054	1185942	..	862375	963323	922808	828568	812567	819486	798016	828902	
Туреччина	1000 TL	33	203	1235	13866	302864	611521	1183327	2289430	4367663	6801	8567	9336	13866	15344	16402	17263	17913	18956	
Велика Британія	£	5571	11593	18301	22287	21439	22330	21612	22551	22283	21848	22092	24576	22287	17060	17138	16107	16397	15807	
Європейські члени НАТО		US\$..	111981	92218	186189	184352	186821	172732	175306	180798	..	167799	183765	186189	156026	155611	153413	153850	1579407
Канада	Ca \$	3360	5788	10332	13473	12457	11511	10831	11168	11048	8527	9442	12537	13473	11410	10378	9686	10047	9842	
Сполучені Штати Америки	US \$	88400	138191	258165	306170	278856	271417	276324	274278	283096	213125	224685	301661	306170	240529	229094	227867	221927	225112	
Північна Америка	US\$	91704	143141	265731	317717	287933	279860	284146	281806	290532	220433	232777	312406	317717	250308	237989	236169	230538	233547	
НАТО всього:	US\$..	255122	357949	503906	472284	466681	456879	457112	471330	..	400576	496170	503906	406334	393599	389581	384387	391488	

Таблиця 2. Коливання валового внутрішнього продукту та видатків на оборону по роках (%)
(за основу взято постійні ціни)

Країна	В середньому за									В середньому за								
	1975-1979	1980-1984	1985-1989	1990-1994	1995	1996	1997	1998	1999e	1975-1979	1980-1984	1985-1989	1990-1994	1995	1996	1997	1998	1999e
(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
Валовий внутрішній продукт																		
Бельгія	3.2	0.2	2.6	1.0	2.3	1.3	3.0	2.9	1.9	4.4	0.1	1.4	-7.3	-2.4	-1.5	-1.1	-0.4	1.1
Канада	4.4	1.4	3.5	0.4	2.8	1.7	4.0	3.1	2.9	2.0	6.2	2.0	-3.1	-6.4	-9.0	-6.7	3.7	-2.0
Чеська Республіка	//	//	//	//	//	//	//	//	1.3	//	//	//	//	//	//	//	//	8.3
Данія	3.7	1.5	1.8	1.7	3.0	3.3	3.1	2.9	1.6	2.6	0.2	1.0	-0.5	-1.3	0.2	0.6	-	-0.3
Франція	3.7	1.6	2.8	0.9	1.7	1.1	2.0	3.2	2.3	3.8	3.3	1.3	-0.7	-4.9	-1.9	0.1	-2.9	2.7
Німеччина	4.0	0.4	2.5	5.4	1.2	1.3	2.2	2.8	1.7	0.5	1.2	-0.4	-7.6	-2.1	-1.6	-2.4	0.3	1.5
Греція	5.3	0.5	1.8	1.3	2.1	2.4	3.2	3.7	3.5	4.6	8.0	-3.9	-1.1	1.5	6.1	5.2	8.7	4.3
Угорщина	//	//	//	//	//	//	//	//	4.2	//	//	//	//	//	//	//	//	6.7
Італія	4.8	0.8	3.1	0.6	2.9	0.7	1.5	1.4	1.4	-0.2	2.4	3.1	-0.5	-9.7	0.7	-1.0	2.4	-0.5
Люксембург	2.5	1.3	6.9	6.0	3.8	3.0	3.7	5.7	3.3	3.9	3.8	7.5	4.1	-2.1	3.5	7.1	7.2	4.5
Нідерланди	3.4	0.1	2.5	2.0	2.3	3.1	3.6	3.7	2.2	2.3	2.7	2.0	-2.9	-3.4	1.6	-0.8	-1.1	-1.5
Норвегія	5.1	1.7	2.1	3.3	3.8	4.9	4.3	2.1	0.6	2.4	2.6	1.6	0.3	-9.1	1.0	-1.5	6.6	-3.7
Польща	//	//	//	//	//	//	//	//	3.5	//	//	//	//	//	//	//	//	2.1
Португалія	5.5	1.1	5.6	1.7	2.9	3.2	3.5	3.5	3.5	-9.5	0.1	5.2	0.2	6.5	-3.5	1.7	-3.5	4.3
Іспанія	2.5	1.0	4.5	1.1	2.7	2.4	3.5	3.2	4.3	..	1.9	0.5	-3.5	3.5	-1.9	0.9	-2.6	3.9
Туреччина	5.3	4.7	6.0	3.2	7.2	7.0	7.5	2.8	-1.5	7.6	1.0	6.5	3.4	1.1	6.9	5.3	3.8	5.8
Велика Британія	2.5	1.0	4.3	0.3	2.8	2.6	3.5	2.2	0.7	-1.4	2.6	-3.1	-4.2	-8.1	0.5	-6.0	1.8	-3.6
Сполучені Штати Америки	4.5	1.8	3.2	1.3	2.3	3.4	3.9	3.9	3.6	-0.8	6.0	2.0	-5.3	-5.0	-4.8	-0.5	-2.6	1.4

Таблиця 3. Видатки на оборону у відсотках від валового внутрішнього продукту

Країна	В середньому за									В середньому за								
	1975-1979	1980-1984	1985-1989	1990-1994	1995	1996	1997	1998	1999e	1975-1979	1980-1984	1985-1989	1990-1994	1995	1996	1997	1998	1999e
(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
За основу взято постійні ціни																		
Бельгія	3.2	3.3	2.8	2.0	1.6	1.6	1.5	1.5	1.5	2.9	2.9	2.7	2.0	1.7	1.6	1.5	1.5	1.5
Чеська Республіка	//	//	//	//	//	//	//	//	2.2	//	//	//	//	//	//	//	//	2.2
Данія	2.3	2.4	2.0	1.9	1.7	1.7	1.7	1.6	1.6	2.3	2.2	2.0	1.9	1.7	1.6	1.6	1.5	1.5
Франція	3.8	3.9	3.8	3.4	3.1	3.0	2.9	2.8	2.8	3.8	3.9	3.8	3.4	3.1	3.0	2.9	2.8	2.8
Німеччина	3.4	3.4	3.0	2.2	1.7	1.7	1.6	1.6	1.5	3.4	3.4	3.0	2.2	1.7	1.7	1.6	1.6	1.5
Греція	5.6	5.4	5.1	4.4	4.4	4.5	4.6	4.8	4.9	5.6	5.4	5.1	4.4	4.4	4.5	4.6	4.8	4.9
Угорщина	//	//	//	//	//	//	//	//	1.6	//	//	//	//	//	//	//	//	1.6
Італія	2.1	2.1	2.3	2.1	1.8	1.9	2.0	2.0	2.0	2.4	2.3	2.3	2.1	1.8	1.8	1.7	1.8	1.7
Люксембург	0.9	1.1	1.0	0.9	0.8	0.8	0.9	0.9	0.9	0.8	1.0	1.0	0.9	0.8	0.8	0.8	0.8	0.9
Нідерланди	3.1	3.1	2.9	2.4	2.0	2.0	1.9	1.8	1.8	2.9	3.0	2.9	2.4	2.0	2.0	1.9	1.8	1.7
Норвегія	2.8	2.7	2.9	2.8	2.4	2.2	2.1	2.3	2.2	3.0	2.9	2.9	2.8	2.3	2.2	2.1	2.2	2.1
Польща	//	//	//	//	//	//	//	//	2.2	//	//	//	//	//	//	//	//	2.2
Португалія	3.4	3.0	2.7	2.6	2.6	2.4	2.3	2.2	2.2	3.4	3.0	2.7	2.6	2.4	2.3	2.2	2.2	2.2
Іспанія	..	2.3	2.2	1.7	1.5	1.5	1.4	1.4	1.4	..	2.3	2.2	1.7	1.5	1.5	1.4	1.4	1.4
Туреччина	4.4	4.0	3.3	3.8	3.9	4.1	4.1	4.4	5.7	3.4	3.4	3.1	3.5	3.3	3.3	3.3	3.3	3.5
Велика Британія	4.9	5.2	4.5	3.8	3.0	3.0	2.7	2.7	2.6	5.2	5.4	4.5	3.7	2.8	2.8	2.5	2.5	2.4
Європейські члени НАТО	..	3.5	3.2	2.7	2.3	2.2	2.2	2.2	2.2	..	3.5	3.2	2.6	2.2	2.2	2.1	2.1	2.0
Канада	1.9	2.0	2.1	1.9	1.5	1.4	1.2	1.2	1.2	1.9	2.0	2.1	1.9	1.5	1.4	1.2	1.2	1.2
Сполучені Штати Америки	5.0	5.6	6.0	4.7	3.8	3.5	3.4	3.2	3.2	5.2	5.6	5.9	4.7	3.8	3.5	3.3	3.1	3.1
Північна Америка	4.7	5.3	5.6	4.5	3.7	3.4	3.3	3.1	3.0	4.9	5.3	5.5	4.4	3.6	3.3	3.2	3.0	2.9
НАТО всього:	..	4.5	4.5	3.6	3.0	2.8	2.8	2.7	2.6	..	4.4	4.3	3.5	2.9	2.8	2.6	2.5	2.5

**Таблиця 4. Валовий внутрішній продукт та видатки на оборону на душу населення в доларах США
(в цінах та за обмінним курсом 1990 року)**

Країна	1975	1980	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999e	1975	1980	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999e
	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Валовий внутрішній продукт																		
Бельгія	14232	16551	17098	19690	20636	20861	21437	21991	22334	405	483	477	466	342	337	332	330	333
Чеська Республіка	//	//	//	//	//	//	//	//	2601	//	//	//	//	//	//	//	//	58
Данія	19147	21405	24436	25944	28782	29540	30316	31115	31510	450	493	498	516	480	478	479	477	474
Франція	15738	17949	18849	21431	22048	22202	22549	23170	23617	599	678	732	751	678	663	661	639	654
Німеччина	16559	19527	20853	23746	21687	21902	22341	22841	23124	606	644	671	669	372	365	355	355	358
Греція	6311	7332	7606	8160	8419	8578	8809	9089	9360	356	343	438	380	368	388	406	439	456
Угорщина	//	//	//	//	//	//	//	//	3678	//	//	//	//	//	//	//	//	59
Італія	12725	15545	16676	19281	20187	20292	20548	20793	21034	332	344	392	412	360	362	357	365	362
Люксембург	16662	18383	20639	27083	32896	33408	34151	35678	36349	137	184	203	253	265	270	285	302	312
Нідерланди	14692	16157	16802	18979	20363	20913	21557	22218	22570	442	457	494	496	407	412	407	400	391
Норвегія	17954	22296	25590	27223	31743	33120	34452	35001	35037	564	631	758	800	726	730	717	760	728
Польща	//	//	//	//	//	//	//	//	2083	//	//	//	//	11	//	//	46	
Португалія	4340	5183	5285	6984	7606	7840	8097	8364	8640	200	157	146	189	194	187	190	183	190
Іспанія	9434	9844	10279	12663	13410	13716	14181	14610	15214	226	246	233	207	203	204	199	206	206
Туреччина	2016	2041	2286	2681	2863	3012	3185	3213	3107	65	74	71	95	95	100	104	106	110
Велика Британія	12237	13404	14765	17112	18187	18590	19175	19546	19618	690	697	770	688	517	518	485	492	473
Європейські члени НАТО	12118	13724	14471	16488	16894	17115	17485	17840	16128	..	462	493	484	378	375	368	367	328
Канада	15632	17922	19449	20913	21393	21501	22115	22509	22858	315	329	414	415	330	297	274	281	271
Сполучені Штати Америки	17000	18969	20896	22983	24050	24655	25506	26259	26952	987	987	1265	1225	914	863	854	824	829
Північна Америка	16867	18867	20754	22776	23781	24335	25160	25876	26531	922	923	1182	1144	855	805	795	769	772
НАТО всього:	14036	15831	17079	19126	19752	20118	20678	21190	21045	..	651	779	761	576	554	546	534	499

Таблиця 5. Розподіл загальної суми видатків на оборону за категоріями

Країна	В середньому за								В середньому за									
	1975-1979	1980-1984	1985-1989	1990-1994	1995	1996	1997	1998	1999e	1975-1979	1980-1984	1985-1989	1990-1994	1995	1996	1997	1998	1999e
(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
% видатків на особовий склад									% видатків на озброєння									
Бельгія	62.9	61.8	63.4	68.3	71.1	69.0	69.3	68.5	67.3	11.7	13.8	12.1	7.8	5.4	5.3	6.2	5.9	5.6
Канада	60.8	50.7	46.2	49.7	47.8	45.9	42.5	43.2	46.1	9.0	17.8	19.7	18.1	18.5	15.6	12.9	11.0	14.7
Чеська Республіка	//	//	//	//	//	//	//	//	46.6	//	//	//	//	//	//	//	11	15.9
Данія	58.0	54.6	56.6	57.5	60.5	59.7	58.8	60.0	59.9	18.4	16.9	14.0	15.8	12.5	12.5	13.7	13.8	13.9
Німеччина	49.8	46.6	48.9	57.4	61.6	62.1	62.7	61.2	60.1	16.8	20.0	19.6	13.5	11.4	11.1	10.8	12.7	13.6
Греція	57.6	54.6	60.5	63.0	63.3	61.2	62.2	60.4	61.4	19.3	17.4	18.2	22.8	19.8	21.1	19.4	20.6	19.4
Угорщина	//	//	//	//	//	//	//	//	47.3	//	//	//	//	//	11	//	//	19.0
Італія	61.9	59.1	57.8	63.6	67.4	69.2	75.4	73.3	72.9	14.7	17.4	19.7	16.3	15.0	14.3	11.3	12.4	12.2
Люксембург	85.5	77.5	76.9	76.2	80.9	82.5	78.8	77.1	76.5	1.9	1.8	3.5	3.4	2.4	4.1	3.5	6.5	3.4
Нідерланди	61.2	55.3	52.8	56.9	60.0	55.8	56.0	52.3	51.1	18.0	20.5	19.8	15.6	15.6	18.7	15.7	15.3	16.0
Норвегія	52.9	48.8	43.9	40.6	37.3	37.5	38.5	37.7	40.7	16.0	19.4	21.7	24.9	25.4	25.2	24.6	25.0	23.5
Польща	//	//	//	//	//	//	//	//	62.2	//	//	//	//	//	//	//	//	9.7
Португалія	68.8	66.6	67.7	77.3	77.8	80.7	80.0	82.8	78.8	2.2	5.5	7.6	5.7	5.9	6.3	8.2	3.8	9.4
Іспанія	64.9	65.7	67.3	66.1	67.5	66.6	12.4	13.6	13.4	13.6	12.0	12.0	12.0
Туреччина	47.6	45.3	37.1	50.1	50.9	46.2	48.4	48.5	43.0	19.2	9.1	18.2	23.7	29.7	30.8	27.0	20.6	27.5
Велика Британія	44.6	37.4	38.6	42.2	41.8	40.3	39.4	38.0	39.2	21.6	26.2	24.8	21.0	22.0	23.9	24.9	26.5	27.5
Сполучені Штати Америки	42.0	41.9	37.0	39.3	39.8	38.8	39.1	39.0	38.6	17.6	21.9	25.6	25.1	27.7	26.9	26.0	25.6	24.4
% видатків на розвиток інфраструктури									% видатків на інші потреби									
Бельгія	6.5	5.5	4.0	3.4	3.9	4.5	4.0	3.4	3.4	18.8	18.8	20.4	20.4	19.6	21.2	20.4	22.2	23.7
Канада	2.5	2.3	2.8	3.2	2.4	4.1	3.4	5.1	4.1	27.3	29.0	31.2	29.0	31.4	34.4	41.2	40.7	35.1
Чеська Республіка	//	//	//	//	//	//	//	//	7.2	//	//	//	//	//	//	//	//	30.3
Данія	2.4	2.8	3.4	3.2	2.6	2.4	2.1	1.8	2.5	21.0	25.7	25.8	23.3	24.4	25.4	25.4	24.3	23.7
Німеччина	6.3	5.4	5.9	4.9	4.6	5.0	4.8	4.6	4.7	27.0	27.9	25.5	23.9	22.3	21.8	21.7	21.5	21.6
Греція	5.3	2.8	2.2	1.7	1.9	1.5	2.1	2.1	2.1	17.0	24.9	18.4	12.2	14.9	16.2	16.8	17.2	17.2
Угорщина	//	//	//	//	//	//	//	//	3.0	//	//	//	//	//	//	//	30.8	
Італія	1.8	2.3	2.6	2.4	1.1	0.8	0.8	0.8	1.0	21.5	21.0	19.8	17.7	16.6	15.6	12.5	13.5	13.9
Люксембург	3.2	10.3	7.3	10.4	5.5	1.7	4.7	4.5	8.0	9.1	10.2	11.9	9.4	11.2	11.7	13.1	11.9	12.1
Нідерланди	3.2	3.7	5.2	5.2	3.1	4.4	4.5	3.7	4.4	17.3	20.3	22.0	22.1	21.4	21.2	23.8	28.7	28.4
Норвегія	4.3	5.0	8.2	9.2	6.7	6.9	5.9	6.9	5.2	26.6	26.7	26.0	24.8	30.6	30.4	31.0	30.4	30.6
Польща	//	//	//	//	//	//	//	//	1.3	//	//	//	//	//	//	//	//	26.8
Португалія	3.4	5.9	3.7	2.3	1.6	1.3	1.2	0.6	0.9	25.1	21.9	19.8	13.8	14.7	11.8	10.7	12.8	10.9
Іспанія	1.2	0.7	0.7	0.7	0.8	1.8	21.2	20.0	18.6	19.6	19.7	19.6	19.6
Туреччина	7.3	13.2	5.4	3.0	2.5	3.0	4.2	6.1	4.7	23.7	30.1	38.4	22.5	16.9	19.9	20.4	24.8	24.8
Велика Британія	1.7	2.7	3.9	5.2	5.5	5.8	5.2	4.6	5.0	31.9	33.5	32.5	30.5	30.6	30.1	30.6	31.0	28.4
Сполучені Штати Америки	1.9	1.6	1.8	1.5	2.4	2.5	2.2	2.2	1.9	36.8	34.5	35.5	33.6	30.0	31.9	32.7	33.2	35.1

Таблиця 6. Збройні сили (середня чисельність по роках)

Країна	1975	1980	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999e	1975	1980	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999e
	(0)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
Військовослужбовці (тис.)									% військовослужбовців та цивільних у збройних силах від загального числа працівників у країні									
Бельгія	103	108	107	106	47	46	45	43	43	2.8	2.8	2.8	2.7	1.2	1.2	1.1	1.1	1.1
Чеська Республіка	//	//	//	//	//	//	//	53	//	//	//	//	//	//	//	//	//	1.4
Данія	34	33	29	31	27	28	25	25	25	1.8	1.6	1.4	1.4	1.3	1.3	1.2	1.2	1.2
Франція	585	575	563	550	504	501	475	449	421	3.2	3.0	2.9	2.7	2.4	2.3	2.2	2.1	2.0
Німеччина	491	490	495	545	352	339	335	333	334	2.5	2.4	2.3	2.6	1.3	1.3	1.2	1.2	1.2
Греція	185	186	201	201	213	212	206	202	205	6.5	6.1	6.1	5.7	5.6	5.5	5.4	5.1	5.1
Угорщина	//	//	//	//	//	//	//	61	//	//	//	//	//	//	//	//	//	1.9
Італія	459	474	504	493	435	431	419	402	391	2.5	2.4	2.5	2.4	2.1	2.1	2.0	1.9	1.9
Люксембург	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0.8	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9	0.9
Нідерланди	107	107	103	104	67	64	57	55	55	2.7	2.5	2.4	2.1	1.4	1.3	1.1	1.1	1.1
Норвегія	38	40	36	51	38	38	33	33	33	2.8	2.6	2.3	2.9	2.3	2.2	1.9	1.8	1.8
Польща	//	//	//	//	//	//	//	187	//	//	//	//	//	//	//	//	//	1.4
Португалія	104	88	102	87	78	73	72	71	72	2.8	2.3	2.6	2.2	1.9	1.8	1.7	1.7	1.7
Іспанія	..	356	314	263	2.10	203	197	189	155	..	3.0	2.5	2.0	1.6	1.6	1.5	1.4	1.2
Туреччина	584	717	814	769	805	818	828	788	797	3.8	4.5	4.8	4.1	3.9	3.9	4.1	3.9	3.9
Велика Британія	348	330	334	308	233	221	218	218	218	2.5	2.2	1.9	1.7	1.3	1.2	1.2	1.2	1.1
Європейські члени НАТО	..	3504	3603	3510	3010	2976	2912	2809	3050	..	2.8	2.8	2.6	2.0	2.0	2.0	1.9	1.8
Канада	78	82	83	87	70	66	61	60	59	1.2	1.0	0.9	0.9	0.6	0.6	0.5	0.5	0.5
Сполучені Штати Америки	2146	2050	2244	2181	1620	1575	1539	1505	1489	3.4	2.8	2.9	2.6	1.9	1.8	1.7	1.6	1.6
Північна Америка	2224	2132	2327	2268	1690	1641	1600	1565	1548	3.2	2.7	2.7	2.4	1.7	1.7	1.6	1.5	1.5